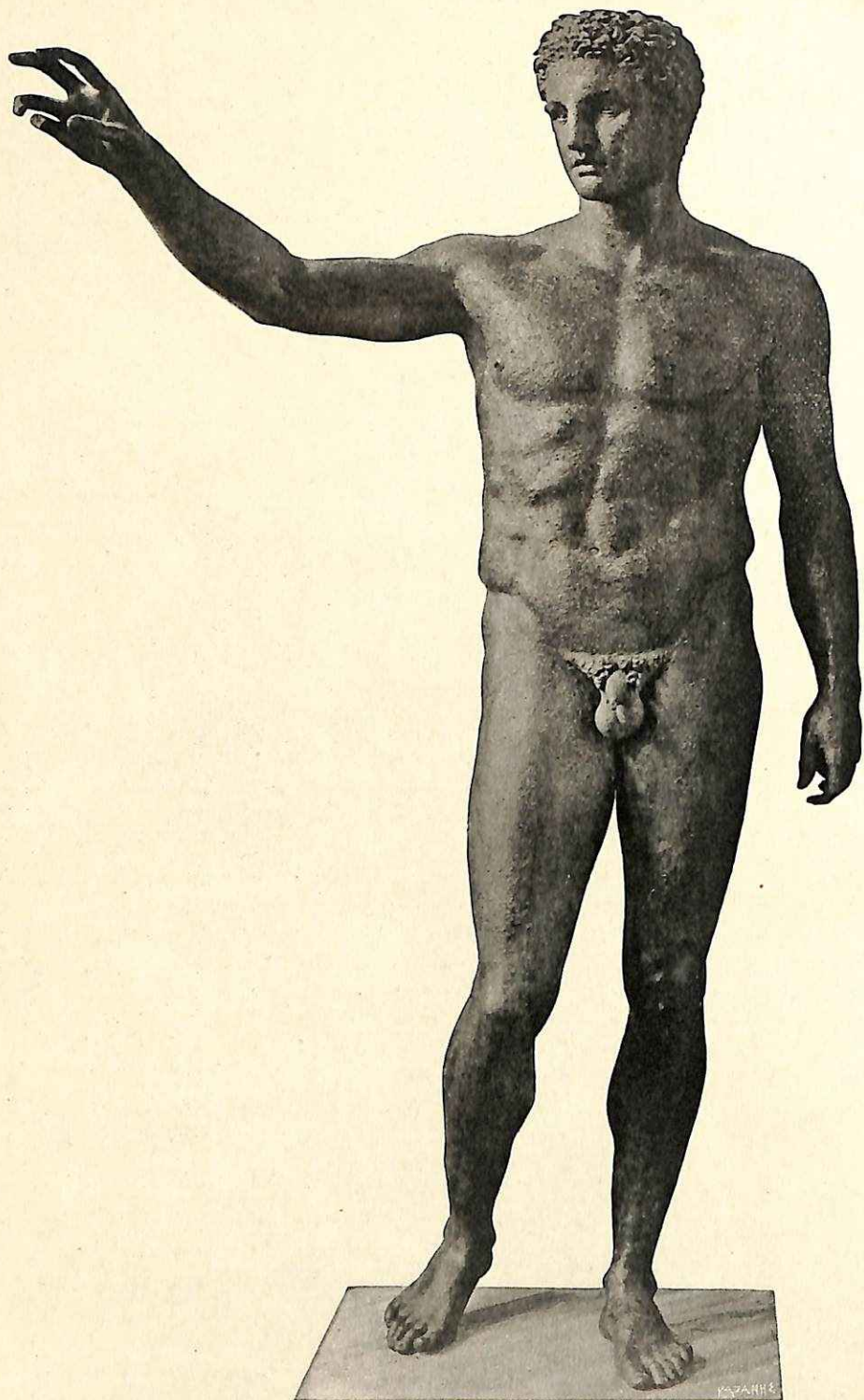
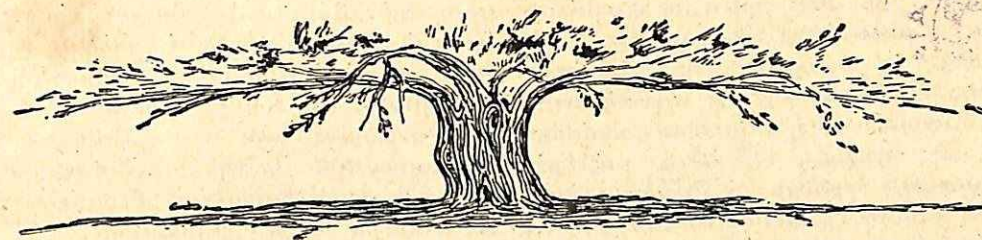

ΠΕΡΣΕΥΣ.— ΕΚ ΤΩΝ ΠΑΡΑ
ΤΑ ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ Γ'
28 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1903

Η ΑΡΧΗ ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΕΝΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΜΕΣΗΝ

§ 1. — Ο υπομοίραρχος Ἀντώνιος Γιαννέλης, εἰς τὰς δέκα καὶ τέτατον, — βράδυ, — ἐπήγαινε εἰς ἓνα σπίτι συγγενικόν, ὅπου ἀπὸ τὰς δεκάμισυ εἶχεν ἀφίστην τὴν γυναῖκά του καὶ τὴν ἀδελφήν του. Ἐλογάριαζε νὰ καθήσῃ ἐκεῖ καμμίαν ὥρα, νὰ κάμῃ κανένα πικέτο μὲ τὸν Περικλῆ, κ' ὕστερα νὰ τὰς πάρῃ καὶ νὰ γυρίσουν ἐς τὸ σπιτάκι των.

Ἐπερπατοῦσε πολὺ εὐθυμος, μὲ βηματάκια γοργά. Δὲν ἔκαμνε πολὺ κρύο, — ἦτο δὲ τόσο ἀδύνατος ὁ βοριάς ἐκεῖνος τοῦ φθινοπώρου, — καὶ ὁ μαῦρος μανδύας τοῦ ἀξιωματικοῦ, ἀκούμβωτος, ἐλεύθερος, ἐσεῖετο κ' ἐθροοῦσε μὲ κάτι χαρωπὰς πτυχώσεις, ποῦ ἐνόμιζες ὅτι γελᾷ.

Ὁ οὐρανὸς ἐδῶ κ' ἐκεῖ σκεπασμένος. Τὸ φῶς τῆς σελήνης, κάτω ἀπὸ ἓνα πελώριον σύννεφον παρδαλόν, ἐχύνετο λευκωπὸν καὶ ἀσπίον, ὡς χαρὰν γῆ. Τὰ φανάρια ὅλα σβυστά. Κάπου κάπου, ἀπὸ κανένα καφενεδάκι, ἢ κανένα καπνοπωλεῖον, — τ' ἄλλα μαγαζιά εἶχαν κλείσῃ, — ἐβγαίνουν εἰς τὸν δρόμον κάτι λάμπεις κατακόκκινες. Τ' ἀθῶα φῶτα τῆς γῆς πρὸς τὸ φῶς τοῦ οὐρανοῦ ἐσημáτιζαν μίαν ἀγρίαν ἀντίθεσιν, ὡς αἵματος πρὸς γάλα. Ἄλλος ἴσως θὰ ἐδυσθυμοῦσεν εἰς μίαν τέτοιαν νύκτα. . . Ἄλλ' ἡ ψυχὴ τοῦ κ. υπομοιράρχου εἶχε τὴν ιδιότητα νὰ ποθηκεύῃ καὶ νὰ διατηρῇ τὴν εὐθυμίαν, τὴν ὁποίαν ἀντλοῦσε καὶ ἀπὸ τὰ παραμικρότερα.

Πρὸ ὀλίγου ἀκριβῶς εἰς τὸ καφενεῖον, ὅπου κατὰ τὴν φράσιν του ἐπήγαινε κάποτε διὰ νὰ βλέπῃ «καμμίαν ἰλλουστρασιὸν καὶ κανένα ἄνθρωπον», εἶχε συνομιλήσῃ μ' ἓνα φίλον του καθηγητὴν περὶ τοῦ μεγάλου τηλεσκοπίου, τὸ ὁποῖον ἐσχεδιάζαν διὰ τὴν Ἐκθεσὶν τῶν Παρισίων. Καλὲ ἀκοῦς ἐκεῖ νὰ φέρουν τὴν Σελήνην εἰς ἀπόστασιν χιλίων μέτρων! Ἄ, μ' αὐτὸ θὰ ἦτον ἔξοχον, θαυμάσιον! Ὡστε θὰ ἤμποροῦν νὰ βλέπουν καὶ τὰ ζῶα, καὶ τὰ φυτά, καὶ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ὅ,τι ἄλλο ὑπάρχει ἐκεῖ-ἐπάνω; Γιὰ φαντάσου! — Καὶ ἀπὸ ἐκείνην τὴν στιγμὴν, ὅτε αὐτὸ εἶχεν εἰς τὸν νοῦν τοῦ ὁ ἀγαθὸς υπομοίραρχος, κ' ἐφαντάζετο, καὶ ὠνειροπολοῦσε κ' ἐχαίρετο, χαρὰν μεγάλην καὶ ἀφελῇ, διὰ τὴν νέαν κατὰκτησιν τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἄλλου εἶδους ἄνθρωπος αὐτὸς ὁ Ἀντώνιος Γιαννέλης — ἢ καλλίτερα, ἄλλου εἶδους ἀξιωματικός. Διότι μόνον εἰς τὴν ἀσυμφωνίαν τοῦ ἐπαγγέλματος πρὸς τὸ ἔξωτερικόν του καὶ τὸν χαρακτήρα του, ὠφείλετο ἢ κάποια του παραδοξότης. Τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο τὸ παχουλὸν καὶ ἀβρὸν ὡς γυναικὸς τὰ μυωπάζοντα μάτια μὲ τὰ χονρὰ γυαλιά τὸ παχὺ μαῦρον μουστάκι, ριχμένον εἰρηνικώτατα πρὸς τὰ κάτω τὸ μέτριον ἀνάστημα, τὸ χαμηλούμενον ἀκόμη περισσότερο ἀπὸ μίαν ἀγαθωτάτην εὐσαρκίαν.

τὰ λευκὰ χέρια, μετὰ κατὰ γαλάζια φλεβάρια
εὐγενικώτατα· ἡ μαλακότης τῶν τρώπων, ἡ ἐξ
ἰδιοσυγκρασίας· τὸ μειλίχιον τῆς γλώσσης,
καθαρευούσης ἐξ ἀνατροπῆς· ἡ σχετικὴ ἀνά-
πτυξις τῆς διανοίας καὶ ἡ ἐπιμελεστέρα κάπως
καλλιέργεια τῆς ψυχῆς, — ὅλ' αὐτά, μαζὶ με-
τὰ ἐλαττωματάκια νευρικά καὶ ἀκίνδυνα, ἡμ-
ποροῦσαν νὰ κάμουν ἐξαίρετα ἕνα καθηγητήν,
ἕνα δικαστήν, ἕνα φαρμακοποιόν, καὶ ἴσως
ἕνα καλλιτέχνην. Ἄλλ' ὁ Γιαννέλης ἐπροτί-
μησε νὰ καταταχθῇ εἰς τὴν Χωροφυλακὴν, ἐλ-
κυσθεὶς ἀπὸ τὸ γαλόνι, ποῦ τοῦ ἐξησφά-
λιζεν ἀμέσως τὸ δίπλωμά του, καὶ προπάντων
ἀπὸ κατὰ μεγάλα σχέδια περὶ ἀναδιοργανώ-
σεως τοῦ σώματος τῆς χωροφυλακῆς, τὰ ὁποῖα
ὁ μακαρίτης ὁ Τρικοῦπης κτλ. κτλ. Τὰ σχέδια
ἔμειναν, ἐννοεῖται, σχέδια. Γρήγορα ὁ Γιαννέ-
λης ἀπεγοητεύθη κ' ἐζητοῦσε νὰ παραιτηθῇ·
ἀλλ' ἡ οἰκογένειά του, ἡ ὁποία δὲν ἐννοοῦσε
νὰ χάσῃ τὴν δόξαν της, ἐπέμεινε καλὰ, ἕως ὅτου
ἦλθεν ἐπίκουρος καὶ ὁ προβιβασμός, ποῦ τὸν
ἐκράτησε γιὰ πάντα. Οὕτως ἐξηγεῖται τὸ παρά-
δοξον κ' ἐκπληκτικὸν φαινόμενον χωροφύλα-
κος εἰρηνικοῦ, ὁ ὁποῖος οὔτε τὰ γαλόνια του
ἐκαμάρωνεν, οὔτε τὸ σπαθί του ἐκτυποῦσεν,
οὔτε τοὺς πολίτας ἔδερνε, — καὶ μάλιστα ὅταν
ἐσυλλογιζέτο τὰ κατορθώματα τῆς ἀνθρωπότη-
τος καὶ τὴν σελήνην εἰς ἀπόστασιν χιλίων μέ-
τρων.

Ἐνῷ ἀκριβῶς ἐσκέπτετο ὅτι, ἂν τὸ τηλε-
σκοπίον ἤθελε πραγματικῶς ἐπιτύχη, ἔπρεπε νὰ
κάμῃ τὰ δύνατα-δυνατὰ διὰ τὰ πεταχθῇ ὡς τὸ
Παρίσι, ἔστρηψεν ἀπὸ τὴν ὁδὸν Πινακοτῶν,
δεξιὰ, εἰς τὴν ὁδὸν Ἀραχώβης, κ' ἐξηκολούθησε
ν' ἀναβαίῃ πρὸς τὰ Πευκάκια.

Εἰς τὴν διασταύρωσιν τῆς ὁδοῦ Μαυρομ
χάλη συνηντήθη μ' ἕναν ἄνθρωπον.

Θὰ ἦτο ὁ ἔκτος ἢ ὁ ἑβδομος ποῦ ἔβλεπον,
ἀφότου ἐξεκίνησεν ἀπὸ τὸ καφενεῖον.

Ἐφορούεον ἓνα μακρὸν ἐπανωφόρι στακτε-
ρόν, ἀλλὰ τόσω πολὺ ἀνοικτόν, ποῦ σχεδὸν
ἐφαίνετο ἄσπρον. Πολὺ περίεργον ἐπανωφόρι....
Καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐφαίνετο ὑψηλός.

Τὸν ἐκυντάξε μίαν φορὰν ὁ Γιαννέλης, μὲ ὅλην τὴν ἀδιαφορίαν διαβάτου βυθισμένου εἰς ὥραϊας σκέψεις, κ' ἐπροχώρησεν. Ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸ ἐπανωφόρι ἔμεινεν ὀπίσω. Προφανῶς θὰ ἐξηκολούθει νὰ κατέρχεται διὰ τῆς ὁδοῦ Μαυρομυγᾶλη.

'Αλλὰ μετ' ὀλίγον ὁ Γιαννέλης ἤκουσεν ὀπίσω του βήματα· κ' ἐστράφη. Ἦτο ἡ πρώτη φορὰ, ἀφότου ἔγινεν ἀξιωματικός, ποῦ ἐστρέ-

φετο πρὸς βήματα ἀκούόμενα ὀπίσω του. Καὶ ὅμως τὸ ἔκαμε τότε. Διὰ τὴν ἄρα γε; Ἴσως διότι, χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσῃ, εἶχε σχηματίσῃ τελείαν πεποιθήσιν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸ ἐπανωφόρι θὰ ἐξηκολούθει τὴν ὁδὸν Μαυρομυχάλη, καὶ στιγμιαίως τοῦ ἐφάνη παράδοξον, διὰ τὴν νῦν ἀλλοτρίαν τὴν προσχεδιασμένην βέβαια διεύθυνσιν. Κ' ἔστοάφη διὰ νὰ βεβαιωθῇ.

Ναί· ὁ ἄνθρωπος μετὸ ἐπανωφόρι εἶχε πάρῃ
τὴν ὁδὸν Ἀραχώβης καὶ ἦρχετο ἀπὸ πίσω του.

Ἄμα ὁ Γιαννέλης ἐβεβαιώθη, — ἀπόδειξις ὅτι εἶνε ὅπως εἶπα, — ἡσύχασεν εἰς τὴν ἐντέλειαν κ' ἐσυνέχισε τὰς σκέψεις του, τὰς ὁποίας μόλις διὰ δύο ἢ τρία δευτερόλεπτα εἶχε διακόπη.

Μὲ τὴν φαντασίαν τοῦ εἶχεν ὑπάγη πλέον εἰς τὸ Παρίσι. Ἐκεῖ κάπου εὐρίσκετο τώρα, — ἴσως εἰς καμμίαν μεγάλην θολωτὴν αἴθυσαν Ἀστεροσκοπεῖον, — κ' ἐκύτταζε διὰ τοῦ κρυσταλλίνου ὀφθαλμοῦ τοῦ Γίγαντος, μὲ τὰ ὀρειχάλκινα βλέφαρα. Καὶ ὁ μέγας φακὸς τοῦ τηλεσκοπίου ἐκεῖ-ἐπάνω, ἀνοιγόμενος ἀπέραν- τως καὶ φωτεινός, ὡς ὀρίζων νέου κόσμου, ἦτο γεμάτος ἀπὸ ἓνα κομμάτι σελήνης, ἀπὸ ἓνα τοπίον οὐράνιον, ὁλοκίτρινον ὡς ὁ χρυσοὺς καὶ καταυγαζόμενον ἀπὸ μίαν ἀγλήν ἡλάραν. Καὶ τὸ τοπίον αὐτὸ τὸ φανταστικὸν εἶχε μέγαρα περικαλλῆ, ῥόδινα καὶ λευκά, διαφανόμενα τάχα μέσα ἀπὸ δάση δένδρων παραδόξων χρυσο- κιτρίνων, καὶ καθρεπτιζόμενα εἰς μίαν λίμνην κυανίζουσαν. Τοῦ ἔκαμνεν ἐντύπωσιν ἡ βαθυ- τάτη καὶ μυστηριώδης σιγὴ τοῦ ἀπωτάτου ἐ- κείνου κόσμου, τὸν ὁποῖον ἔβλεπε ζῶντα καὶ κινούμενον, χωρὶς νὰ τὸν ἀκούῃ. Ἡ κατά- πληξίς του εἶχε μίαν ἐλαφρὰν ἀπόχρωσιν φό- βου παιδικοῦ. . . Ὑπῆρχαν καὶ ἀνθρώπινα ὄντα ἐκεῖ-ἐπάνω. Ὡμοιάζαν πολὺ μὲ τοὺς ἀν- θρώπους τῆς γῆς, ἀλλ' εἶχαν κάτι τι εἰς τὰ κινήματα καὶ εἰς τὴν φυσιογνωμίαν, ποῦ τοῦ ὑπενθύμιζε μορφὰς γνωστάς, ὅπως τὰς ἐ- βλεπε καμμίαν φορὰν εἰς τὸν ὕπνον του, παραλλαγμένας κ' ἐξιδανικευμένας. Καὶ οὕτω, μὲ μορφὴν δνεῖρου ἀκριβῶς, τὴν στιγμὴν ποῦ ἤθελε πλέον νὰ ποσύρῃ τὸν ὀφθαλμὸν ἀπὸ τοῦ τηλεσκοπίου, εἶδεν ἐκεῖ-ἐπάνω καὶ τὸν ἀνθρω- πον μὲ τὸ ἐπανωφόρι, βηματίζοντα, ὅπως τὸν εἶχεν ἰδῆ πρὸ ὀλίγου ἀπὸ πίσω του.

Εξαφνα, — καὶ αὐτὸ δὲν θὰ ἡμποροῦσε νὰ
εἰπῇ ἁμέσως, ἂν ἦτο πλάσμα τῆς φαντασίας
τοῦ ἡ πραγματικότητος, — τοῦ ἐφάνη ὅτι τοῦ
κατέβασαν ἓνα δυνατὸ κτύπημα ροπαλοῦ ἀπὸ
πίσω εἰς τὸ ἰνίον· καὶ τὸ ρόπαλον αὐτὸ τοῦ

ἦλθε μὲ κρότον, μὲ ξεκούφωμα ὡς κανονιᾶς. Μία φοβερὰ ἀστραπή, πρῶτα κίτρινη, βαθμηδὸν ἰόχρους καὶ εἰς τὸ τέλος κόκκινη, τοῦ ἐσκέπασε μὲ θάμβος τὰ μάτια—καὶ τὸ τοπίον τῆς σελήνης ἐχάθη. Ἔπειτα ἐβυθίσθη εἰς βαθύτατον σκότος, ἐκλονίσθη καὶ κατέπεσεν.

Ἡ πτώσις, — σχεδὸν εἰς τὴν μέσην τοῦ δρόμου, ὀλίγον ἄφορ ἐπέκρασε τὴν ὁδὸν Ἴπποκράτους, — τὸν ἔφερε διὰ μιᾶς εἰς τὴν πραγματικότητα. Καὶ τὰ εἶδεν ὅλα καθαρῶτατα εἰς τὴν διάνοιάν του. Τὸν ἐπυροβόλησεν ἀπὸ πίσω ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸ ἐπανωφόρι, κ' ἐτράπη εἰς φυγὴν. Ἦκουσε τὰ βήματά του, γρήγορα, ἀπομακρυνόμενα ὁλονέν, εἰς τὴν σιωπὴν τῆς νυκτός. Ἡ σφαῖρα τὸν ἤρυν εἰς τὸ κεφάλι. Ἦτο πολὺν βαρεῖα πληγωμένος. Θὰ ἐπέθαιναν.

Ἄλλ' ἀμέσως πάλιν ἄρχισε νὰ σκοτίζεται. Ἦκουσε καὶ ἄλλα βήματα γρήγορα, καὶ δουλίες διακεκομμένες, ἀνήσυχες. Αὐτοὶ οἱ ἤχοι τὸν ἐπλησίαζαν. . . ὄλω τὸν ἐπλησίαζαν. Περίεργον πολὺ τοῦ ἐφαίνετο, ὅτι πόνον δὲν ἦσθάνετο καθόλου. Πρέπει νὰ μὴν ἦταν τίποτε· ἡ σφαῖρα θὰ τὸν ἐπῆρε ξώπετσα· θὰ ἐξοῦσε.

Μία ὑγρασία χλιαρὰ τοῦ ἐπερίχυνσε τὸν λαί-
μον καὶ τὴν ράχην. Καὶ ὁ ἀδύνατος βοριᾶς
τοῦ ἐκρύωνε τὸ μέτωπον, τοῦ τὸ ἐπάγωνε.

Κάποιος τότε τὸν ἔβλεψε, τὸν ἔπιασε ἀπὸ τὸ χέρι, τὸν ἔσεισε. Καὶ μία φωνὴ παρ᾽ ἐκεῖνη καὶ μακρυνή, πολὺ μακρυνή, ὥς νὰ τοῦ ἦρχετο ἀπὸ ἐπάνω, ἀπὸ τὴν σελήνην, ῥωτοῦσε

— Ποιὸς σᾶς ἐκτύπησε, κύριε ὑπομοίραρχε;
Ἡ ἐρώτησις τοῦ ἐφάνη παράδοξη, σκεδὸν

γελοία. Ἐκαμὲν ἀρκετὴν ὥραν ν' ἀπαντήσῃ . . .
Ἐν τῷ μεταξύ ἐπαρουσιάσθη πάλιν, ἐμπρὸς εἰς
τὰ κλεισμένα του βλέφαρα, τὸ σεληνιαῖον τοπίον,
ὅπως τὸ ἔβλεπε προτῆτερα. Μόνον ὅτι ὁ σωλὴν
τοῦ τηλεσκοπίου ἦτο τώρα ὡς μία ἀπέραντη
σκάλα, στημένη κατὰ τὸν οὐρανόν· κι' ἄρχισε
νὰναβαίνει αὐτὴν τὴν σκάλαν, νὰναβαίνει . . .

— Εἶνε πεθαμένος; ἠρώτησε τότε μία ἄλλη φωνή, τὴν ὁποίαν τότε ἤκουεν ἀπὸ κάτω, ὀπίσω του.

— Μὰ ξέρω κ' ἐγώ! εἶπεν ἡ πρώτη φωνή.
Κ' ἐπανελάβε τὴν ἐρώτησιν:

— Ποὶδς σᾶς ἐκτύπησε, κύριε ὑπομοίραρχε.
Καὶ αὐτὴν τὴν φωνὴν πάλιν ὁ Γιαννέλλης
τὴν ἄκουσεν ἀπὸ κάτω βαθειά. Καὶ ὀλονὲν
ἀναβῶντων, φευγόντων ὀλονέν, κατεδέχθη νὰ στραφῇ
καὶ νὰπαντήσει:

— Ἐνας ψηλός . . . με ἄσπρο ἐπανωφόρι . . .

Ἡθέλησε νὰ προσθέσῃ καὶ κάτι ἄλλο, ἀλλὰ
δὲν τὸ ἐκατόρθωσεν.

Ἡ σκάλα ἐτελείωσεν. Ὁ Γιαννέλης εὐρέθη εἰς τὴν σελήην. Ἐκεῖ τοῦ ἑφάνη, ὅτι ἦτο καὶ τὸ συγγενικὸν σπίτι, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπήγαγε. Νὰ καὶ ἡ γυναῖκά του καὶ ἡ ἀδελφή του: «Μὰ γιατί ἄργησες ἔτσι;—”ὦ, ἔχει τόσο πολλὰ σκαλοπάτια ὥς ἐδῶ!—”Ἐλα, εἶνε ὥρα νὰ πηγαίνουμε.—Ἐμπρὸς λοιπὸν ἐτοιμασθῆτε.—Ἐτοιμες, ἔμπρὸς».

Καὶ τὲς ἀγκάλιασε καὶ τὲς ἐφύλησε. Καὶ τὸν ἀγκάλιασαν κ' ἐκεῖνες καὶ τὸν ἐφύλησαν πολὺ, πολὺ...

Ἔπειτα τίποτε.

Ὁ Γιαννέλης ἦτο νεκρός.

§ 2.— Κατὰ τὴν φράσιν τῶν ἐφημερίδων, «τὸ γεγονός κατετάραξε σύμπασαν τὴν ἀθηναϊκὴν κοινωνίαν». Κάτι περισσότερον ὅμως τὴν ἐτρόλενε.

Τόσον παράξενη, τόσον μυστηριώδης, τόσον
ἄδικη δολοφονία, δὲν εἶχεν ἀπασχολήσῃ ποτὲ
τὸν τύπον, τὴν κοινὴν γνώμην καὶ τὴν ἀνά-
κρισιν.

Καὶ ὁ τύπος δὲν ἔπαυε καθημερινῶς νὰ
διαφωτίζει τὴν κοινὴν γνώμην περὶ τῶν λε-
πομερειῶν τοῦ ἔγκλήματος καὶ τῶν προόδων
τῆς ἀνακρίσεως.

Λεπτομέρειαι συγκινητικά, γαργαλίζουσαι τὴν περιέργειαν τοῦ κόσμου· ἀλλὰ πρόοδοι καὶ ἄλλοι παρὰ ἱκανοποιῦσαι τὸ ἀδηφάγον αὐτὸ αἷσθημα. Ἡ ἀνάκρισις ἐπροχωροῦσεν εἰς ἓνα δρόμον σκοτεινόν, κ' ὅσον ἐπροχωροῦσε τόσον τὸ σκοτάδι ἐγίνετο πυκνότερον. Καθ' αὐτὸ ἀδιέξοδος. Συγελήφθη κ' ἓνας ἄνθρωπος, ἀλλὰ δὲν ἀπεδεικνύετο διόλου ὅτι αὐτὸς ἦτο ὁ δολοφόνος. Ὅσα ἐθρυλλοῦντο σήμερον, αὔριον διεψεύδοντο.

Καὶ τότε ὡς διηγηθῶμεν τὰ πράγματα ἀπὸ
τὴν ἀρχήν.

Τὴν νύκτα τῆς 11 Νοεμβρίου, περὶ ὧραν δεκάτην καὶ ἡμίσειαν, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἀραχῶβης, ὁ ὑπομοίραρχος Ἀντώνιος Γιαννέλης, ἐπυροβολήθη ἐκ τῶν ὀπισθεν ὑπὸ ΑΓΝΩΣΤΟΥ. Ἡ σφαῖρα τὸν ἐκτύπησεν εἰς τὸν αὐχένα, ὅχι καταμεσῆς, ἀλλὰ δεξιὰ· ἐξηκολούθησε νάναβαίνει, τοῦ διεγρύπησε τὸ ἰνίον, κ' ἐφυτεύθη εἰς τὸν ἐγκέφαλον. Ἐκεῖ ἐστάθη, ὀλίγον ἄνωθεν τοῦ ἀριστεροῦ ὠτός.

Ἡ πορεία καὶ ἡ δύναμις τῆς σφαίρας ἀποδεικνύει ὅτι, ἂν ὁ ἄγνωστος ἦτο ὠπλισμένος μὲ σύνηδες ρεβόλβερ, δὲν θάπαιχε περισσότερον ἀπὸ δέκα βήματα, καὶ ὅτι θὰ ἐπυρο-

βόλησεν ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ πεζοδρομίου, (ὑποτιθε-
μένου ὅτι ὁ Γιαννέλης ἐβάδιζεν ὅπως ἔπαιον,
εἰς τὸ μέσον δηλαδὴ τοῦ δρόμου καὶ μὲ τὸ
μέτωπον πρὸς τὰ Πευκάκια).

Ἕνας λοχίας, ὀνομαζόμενος Νικολόπουλος,
μ' ἓνα φίλον του νεαρὸν τυπογράφον, ὀνομα-
ζόμενον Καλομοίρην, διερχόμενοι τὴν στιγμὴν
ἐκείνην ἀπὸ τὴν ὁδὸν Ἀσκληπιοῦ καὶ ἀκούσαν-
τες τὸν πυροβολισμόν, προσέτρεξαν πρῶτοι.

Ὁ ὑπομοίραρχος ἦτο πεσμένος· ὁ ἀριστερός
του βραχίον, «ἐν κάμψει», ὑπεβάσταζε κάτω
τὸ ἀδρανές του σῶμα· τὸ κεφάλι του ἔκλινε
πρὸς τὰ ἔμπρός· τὰ μάτια του κλειστά. Ἀναί-
σθητος ὅμως δὲν ἦτο ἐντελῶς, διότι καὶ ὁ Νι-
κολόπουλος καὶ ὁ Καλομοίρης, ἐβεβαίωσαν
ὅτι τὸν ἤκουσαν νὰ γογγύζη.

Πρὶν ἐξετάσουν ἄλλο τίποτε, ἐπροσπάθησαν
καὶ οἱ δύο νὰ τὸν σηκώσουν. Ἐστάθη ἀδύνατον·
τὸ σῶμα τοῦ Γιαννέλη κατέπιπτε βαρὺ ὡς μο-
λύβδιον. Τότε εἶδαν ὅτι ἦτο κτυπημένος εἰς τὸ
κεφάλι, κ' ἐφοβήθησαν ὅτι ὁ θάνατος ἐπλησίαζε.

— Ποιὸς σᾶς ἐκτύπησε, κύριε ὑπομοίραρχε;
ἠρώτησεν ὁ Νικολόπουλος.

Καμμία ἀπάντησις.

Ἐπέρασαν ὀλίγα δευτερόλεπτα. Οἱ ἀσθενεῖς
γογγυσμοὶ ἔπαυσαν. Κανὲν σημεῖον ζωῆς δὲν
ἐπαρουσίαζεν ὁ πληγωμένος.

— Εἶνε πεθαμένος; ἠρώτησε τότε ὁ Καλο-
μοίρης.

— Μὰ ξεύρω κ' ἐγώ! ἀπήντησεν ὁ Νικολό-
πουλος. Κ' ἐπανέλαβε τὴν ἐρώτησιν δυνατώ-
τερα: — Ποιὸς σᾶς ἐκτύπησε, κύριε ὑπομοί-
ραρχε;

Ὁ Γιαννέλης ἐφάνη ὡς νὰ ἐξυπνοῦσεν ἀπὸ
ὑπνον βαθύν. Ἐκινήθη ὀλίγον καὶ μ' ἓνα βρα-
χὸν στεναγμὸν ἔβγαλεν αὐτὰς τὰς λέξεις:

— Ἕνας ψηλός... μὲ ἄσπρο ἑπανωφόρι...
εἰς τὴν σελήνην.

Τὴν τελευταίαν λέξιν, — διηγείται ὁ Καλο-
μοίρης, — τὴν ἐπρόφερε δυνατώτερα· μαζί της
ὁ βραχνὸς στεναγμὸς του ἐδυνάμωσε... ὕστερα
πάλιν ἀδυνάτισε... καὶ σιγὰ-σιγὰ ἐσβύσθη.

Ἐπεται τὸ τέλος.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΣΗΜΑΔΟΥΡΑ

Οἱ γλάροι μὲ τὰ κοραλένια ποδαράκια, ἄσπροι χιονᾶτοι, χοροπηδοῦν τρελλὰ, ἐπάνω
στὴν κόκκινη ξεθωριασμένη σημαδοῦρα.

Μέσα στὴ μαύρη θάλασσα, μὲ τὰ πελώρια κύματα καὶ τὰ ἄξενα ἀκρογιάλια, τὴ δέρ-
νει ὁ ἀέρας δεξιά, τὴ δέρνει ξερβὰ καὶ χτυποῦν ἢ μυστικὲς καμπάνες τῆς καὶ στὴ βουβὴ
δυστυχία χαρίζουν τὴ ζωὴ.

Κ' ἐνῶ στὰ καταχθόνια τὴν τραβοῦν τέσσερις ἄγκυρες βαρεῖες, οἱ γλάροι μὲ τ' ἄσπρα
ἐλαφρὰ φτεράκια τους, τὴν τραβοῦν ἀπάνω στὸν οὐρανό, γιὰ νὰ τὴν ἀνταμείρουν γιὰ τὸ
καλὸ ποῦ σκορπίζει... Μὰ ἐκείνη ἀλαφροπλέει ἐνῶ τὸ κῶμα τὰρμυρὸ σκουριάζει τὰ
σίδερά της καὶ τρώγει γλείφοντας τὸ κόκκινό της χρῶμα.

Χαρίζει σωτηρία ἢ μυστικὴ καμπάνα. Ἄδικα κρυφοτρέμει τῆς γρηᾶς μάνας ἢ καρ-
διά, ἄδικα τραβᾷ τὰ μαλλιά της ἢ νιόνυφη, ἢ μυστικὴ καμπάνα μέσα στὸ ἀγριοβόρρι καὶ
στὸ χιονιὰ σήμανε, καὶ ἦρθε ὁ ναύτης τὸν ἴσιο δρόμο, τὴ σωτηρία του.

— Ἄγκυρες, μὴν τὴν τραβᾶτε τὴ σημαδοῦρα στὰ καταχθόνια. Γλάροι, μὴν τὴν τρα-
βᾶτε μὲ τὰ χιονᾶτα σας φτερὰ ψηλὰ στὸν οὐρανό! Ἐδῶ... ἐδῶ στὴ δακρυολουμένη
γῆ, ἃς μένουν οἱ σωτῆρες μας...

ΛΕΞΑΝΔΡΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΟ ΛΕΕΙ ΤΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

1.

Μὲς στῆς αὐγῆς τὰ σύνθαμπα
Τὸ ἀγρυπνισμένο ὄρνιθι,
Κράζει καὶ λέει μου τὸ ἄφταστο
Παγκόσμιο παραμῦθι.

Καὶ μοῦ ἀνασταίνει μέσα μου
Κάτιο θαμμένον πόθο,
Μὰ ὠϊμὲ τὸ παραμῦθι του
Ποῦ λέει μου δὲν τὸ νιώθω.

Τὸν ἀρχομό του λησμονῶ,
Ξεχνῶ τὸν τελεισμό του,
Καὶ δὲν κατέχω τὸ βραχνὸ
Θλιμμένο κράξιμό του,

Στὶς χαραιγούλες νὰ βοηθῶ
Τὸ ἀγρυπνισμένο ὄρνιθι,
Νὰ λέμε ἀντάμα τὸ ἄφταστο
Παγκόσμιο παραμῦθι.

2.

Τὰ μάτια μου εἶνε σύννεφα
Βαριά καὶ βουρκαωμένα
Κάτιο οὐρανὸ ὀλογέλαστο
Σκεπάζουνε θλιμμένα.

Κάτιο οὐρανὸ ὀλογέλαστο
Σκεπάζουν πλέον αἰῶνια,
Καὶ κάτιον ἥλιο κρύβουνε
Ποῦ ἔλαμπεν ἄλλα χρόνια.

Καὶ κάτιον ἥλιο κρύβουνε
Ποῦ φώτιζε μὲ χάρη,
Μορφιὲς ποῦ κάποιος χαλαστῆς
Τὶς ἔχει ἀραχνοπάρει,

Γιὰ τὰ βαθιὰ παλάτια του
Τὰ πικρονευρεμένα—
Τὰ μάτια μου εἶνε σύννεφα
Βαριά καὶ βουρκαωμένα.

3.

ὦ, τί πικρὸ μου βάσανο
Ποῦ κρυφολέω καὶ κλαίω!...
Τῇ νύχτᾳ ποῦ σὲ ὀνειράτα
Βαρισιωμένα πλέω,

Τὸ σῶνουν τὰ στρογγὰ πουλιὰ
Μὲ τὸ στρογγό τους κλάμμα,
Ποῦ σκούζουν χώρια, ἀπόμονα
Καθένα κι' ὄχι ἀντάμα.

Τὸ σῶνουν τὰ στρογγὰ πουλιὰ
Στὰ κυπαρισσοκλάδια,
Οἱ κουνκουβάγιες στὶς σκεπὲς
Κι' οἱ κοῦκοι στὰ σκοτάδια,

Τὸ σῶνουν τὰ μεσάνυχτα
Ποῦ σὸννερο ἀγροπλέω,
ὦ, τὸ πικρὸ μου βάσανο
Ποῦ κρυφολέω καὶ κλαίω!

Σ. ΣΚΙΠΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΑΞΙΔΙΑ — ΜΟΝΗ ΑΓΙΑΣ

ΛΑΥΡΑΣ — ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ Μ. ΒΕΛΟΥΔΙΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ

Ο ΑΕΤΟΣ

ΤΑ σπουδαία συμπληρώματα ἐπὶ τῶν κατορθωμάτων καὶ τῶν περιπετειῶν τοῦ κλέφτου Ζαχαριᾶ, τὰ δημοσιευθέντα εἰς τὸ 11 καὶ 12 τεῦχος τοῦ ἐπιστημονικοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος ἢ «Ἀρμονία» ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Γρ. Καμπούρογλου, τὰ στηριζόμενα ἐπὶ πολυτίμου ἐγγράφου περιωθέντος καὶ τὰ περιέχοντα περιλήψεις ἐπιστολῶν ἀναμφισβητήτου γνησιότητος καὶ ἀποσπάσματα σχετικῶν δημοτικῶν ᾠσμάτων, μὲ ἔκαμαν νὰ ἀναζητήσω τὴν περὶ τοῦ Ζαχαριᾶ μελέτην τοῦ κ. Χούμη ἐκτενῆ, καὶ ἐμβριθεστάτην, ὡς τὴν ἀποκαλεῖ καὶ ὁ κ. Καμπούρογλος, νὰ τὴν ἀνέρω δὲ εἰς μικρὸν λαϊκὸν φυλλάδιον, ἀγνώστου χρονολογίας.

Τὸ Ἑλληνικὸν Ἡμερολόγιον τῆς Σύρου τοῦ 1870, δὲν γνωρίζω ἂν τὴν περιέχῃ ὁλόκληρον ἢ ἀπόσπασμα αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ τὸ Ἡμερολόγιον ἐκεῖνο ὡς καὶ τὸ φυλλάδιον τὸ ὁποῖον ἔχω πρὸ ἑμοῦ, δὲν πιστεύω νὰ εἴνε τόσο ἐύκολο-

εὔρετα — ὅσον τοῦλάχιστον εἶνε ἡ ἱστορία τοῦ Ἀμβροσίου Φραντζῆ ἢ ὁποία περιέχει ἱκανὰς περὶ τοῦ Ζαχαριᾶ πληροφορίας — εἰς τοὺς θέλοντας νὰ ἀναζητήσωσι σελίδας συνδεόμενας μὲ τὴν ἡὺ τῆς ἐθνικῆς μας ἀποκαταστάσεως.

Ἡ ἱστορία τοῦ κλέφτου Ζαχαριᾶ εἴπερ τις καὶ ἄλλη συνδέεται μὲ τὴν ἀνατολὴν τῆς ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας, εἶνε δὲ αὕτη ἡ περισσότερον ἄγνωστος, ἢ ὀλιγώτερον ἐξερευνηθεῖσα, ἢ μὴ ζῶσα μάλιστα ἐπαρκῶς οὔτε εἰς τὰ δημοτικά μας ᾄσματα, τὰ ὁποία παραδόξως πολὺ ὀλίγον ἀκμύνουν λόγον περὶ τοῦ ἀτρομήτου αὐτοῦ ἥρωος, τοῦ φίλου καὶ ἀδελφοπιτοῦ τοῦ Λάμπρου Κατσώνη καὶ τοῦ περιλαλήτου Ἀνδρουτσου.

Ἐνα μόνον αὐτοτελὲς καὶ πλῆρες δημοτικὸν ᾄσμα, τὸ ὁποῖον ἀντέγραψα ἀπὸ μικρὰν ἀνέκδοτον συλλογὴν τοῦ κ. Καρκαβίτσα, νομίζω, εἰς τὸν τελευταῖον του στίχον ἀφίνει νὰ φρα-

νεται τὸ μέγα ὄνομα τοῦ αἵτου αὐτοῦ, ὡς ἀπεκάλουν τότε τὸν Ζαχαριᾶν οἱ συμπολεμισταὶ του.

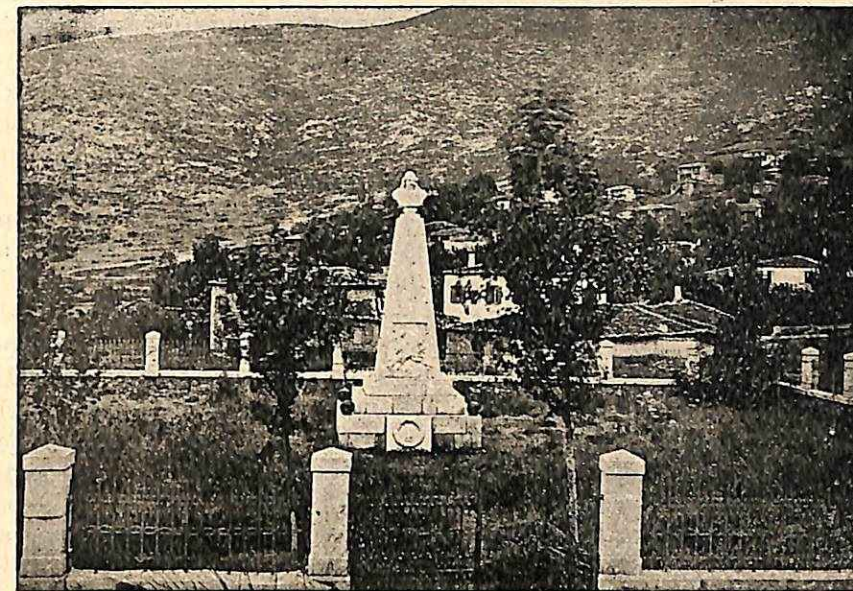
«Ἀνδρουτσος ἐκατέβηκε μέσ' στοῦ Σκορδᾶ τὸ χάνι,
«Τὰ παλληκάρια τὸν ρωτοῦν γυρίζουν καὶ τοῦ λένε·
«Ἀνδρουτσο μ' εἶσαι κίτρινος καὶ στέκεις μαραμένος;
«Μαχμοὺτ μπης μ' ἐπλάκωσε στὸν Ἐπαχτο στὸν κάμπο
«Πέντε πολέμους ἔκαμα ἀπ' τὴν αὐγὴ ὡς τὸ βράδυ.
«Πέντε παιδιὰ μοῦ σκότωσαν καὶ τὸ Βλαχοθανάση.
«Πέντε πλευρά μου τσάκισαν καὶ τὴ δεξιὰ μου πλάτη,
«Τώρα μᾶς ἔρχονται κοντὰ πέντ' ἐξ ὀχτὼ χιλιάδες,
«Φυᾶστε ταμπούρια δυνατὰ καὶ πολεμᾶτ' ἀντρεία
«Νὰ πιάσω Τούρκους ζωντανούς καὶ αὐτὸν τὸν Μιστο-
[μύθο
«Ἄ καὶ νὰ σείῃ Ζαχαριᾶ θάχα τὸν κόσμο ὅλο».

Δύο ἄλλα δημοτικὰ ᾄσματα, ἐπιγραφόμενα ὁ Ζαχαράκης καὶ δημοσιευμένα εἰς τὸ τομίδιον τὸ ὁποῖον ἐξέδωκεν ἄλλοτε ὁ Ἐθνισμός, δὲν πιστεύω νὰ σχετίζονται μὲ τὸν ἥρωα περὶ τοῦ ὁποίου πρόκειται σήμερον.

Σὲ φοβερίζουν τρία χωριά τρία κεφαλοχώρια
σὲ καταριέτ' ἕνας παπᾶς ἀπὸ τὸν Ἅγιο Πέτρο.
— Τί τῶκαμα τοῦ ... καὶ τᾶχει μετὰ μένα
μὴν τῶφαγα τὰ πρόβατα μὴν τ' ἀρπαῇ τὰ γίδια

ΕΛΛΗΝ. ΤΑΞΙΔΙΑ — ΧΑΝΙ ΓΡΑΒΙΑΣ — ΜΝΗΜΕΙΟΝ

ΟΔΥΣΣΕΩΣ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΥ — ΦΩΤΟΓΡ. Μ. ΒΕΛΟΥΔΙΟΥ

τὴ μιά του νύφη φίλησα τὲς δύο του θυγατέρες
τῶνα παιδι τοῦ σκότωσα ἑ' ἄλλο τὸ πῆρα σκλάβο
στὴ Μέσα Μάνη τῶστεῖλα μέσ' στοὺς Πετρομπεγέους;

Βγήκαν τὰ Νικολόπουλα καὶ κνηγοῦν τοὺς κλέφτες
καὶ κνηγοῦν τὸ Ζαχαριᾶ τὸ Βλαχοπαρμιτοῦ.
Ἀνάθεμά σε Ζαχαριᾶ μὲ τὸ ζακόνι πῶγεις
Πᾶσα βδομάδα πόλεμο, πᾶσα μῆνα γυναικα.
— Τηγάρις παλῶν Βλάχους τηγάρις Βλαχοπούλες;
Ἐγὼ παλῶν Μανιάτις καὶ καπετανοπούλες
πῶχον κορμὶ γιὰ φορεσιὰ καὶ μέση γιὰ ζωνάρι
καὶ δάχτυλα μασουρωτὰ γιὰ μορφα δαχτυλίδια.

Μεθ' ὅλα ταῦτα καὶ μεθ' ὅσα ἀκόμη ποιητικὰ ἀποσπάσματα ἐδημοσίευσεν ὁ κ. Καμπούρογλος εἰς τὰ τεύχη τῆς «Ἀρμονίας», ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι, τόσο ἡ ἱστορία ὅσον καὶ ἡ δημοτικὴ ποίησις πολὺ ὀλίγον ἠσχολήθησαν μὲ τὸν ἥρωά μας, νομίζομεν δὲ ὅτι ἡ μελέτη τοῦ κ. Χούμη, παρελάνουσα διὰ τῶν σελίδων τῶν «Παναθηναίων», δύναται νὰ γίνῃ πρόξενος μεγάλης ὠφελείας εἰς τοὺς μελετῶντας τὴν ἐθνικὴν μας ἱστορίαν, ἀφορμὴ δὲ νὰ ἔλθῃ εἰς φῶς πᾶν ὅ,τι σχετικὸν δυνατόν νὰ εὐρίσκεται εἰς ἰδιωτικά ἔγγραφα ἀνέκδοτα, ἢ νὰ τὸ περιέσωσέ που ἢ ἀπὸ στόματος εἰς στόμα παράδοσις. Δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμεν, ὅτι ἡ ἱστο-

ρία τοῦ τόπου δὲν ἐγγράφη ἀκόμη καὶ ὅτι αἱ περισσότεραι πηγαὶ αὐτῆς εἶνε παρθέναι ἀκόμη καὶ ἀνεκμετάλλευτοι.

Ὁ κ. Χούμης ὡς ἐξῆς διηγείται τὴν ιστορίαν τοῦ ἀρματολῶς Ζαχαριᾶ:

Εἰς τῶν μεγίστων ἀρματολῶν οἵτινες ἐλάμπρυνον τὴν ἐπὶ Τουρκοκρατίας Ἑλληνικὴν ιστορίαν εἶνε καὶ ὁ Λακεδαιμόνιος Ζαχαριᾶς.

Ἀφοῦ τὴν ἀτυχῆ ἐπανάστασιν τοῦ 1769 κατέστειλεν ὁ Σουλτάνος Μουσταφᾶς διὰ τῆς εἰς Πελοπόννησον εἰσβολῆς τῶν Ἀλβανῶν, τοὺς δ' Ἀλβανούς ἐξωλόθρευσεν ὁ διάδοχος ἐκεῖνου Ἀβδουλ Χαμίτ διὰ τῶν ἀρματολῶν, τότε ἐν ἔτει 1779 ἀπεφασίσθη καὶ τῶν Ἀρματολῶν ὁ ἀφανισμός. Ὅτε δὲ καὶ τούτους ἐξόντωσεν ὁ Τζεζαεργλῆς Χασᾶν πασᾶς, ὃν ἠκολούθει ὁ Μαυρογέννης, ὑπετάχθη κατὰ πρῶτον ἡ Μάνη τὸ 1780 καὶ διωρίσθη παρὰ τῆς Πύλης ἡγεμὼν αὐτῆς ὁ Τζανέτος. Μετὰ ταῦτα τὰ γεγονότα ἐφάνη πρὸς ὥραν ὅτι ὁ σῶλος ἐν Ἑλλάδι ἐκόπασε καὶ ἡ φωνὴ τῆς ἐλευθερίας ἐπνίγη. Ἀλλὰ τὸ ἑλληνικὸν ὑφαιστέιον ἐσίγησε μόνον πρὸς στιγμὴν, αἴφνης δὲ τῆς ἑλληνικῆς γῆς καὶ θαλάσσης συνταραχθεῖσης, ὁ κρατὴρ ἐξερράγη φοβερώτερος, ἐκ δὲ τοῦ μυκωμένου σεισμοῦ ἀνεφάνησαν τρεῖς γίγαντες, ὁ Λάμπρος Κατσώνης, ὁ Ἀνδρουτσοῦς καὶ ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος Ζαχαριᾶς.

Καὶ τίς δὲν γινώσκει τὴν δόξαν ἢ δὲν ἤκουσε τὰ κατορθώματα τοῦ θαλασσοκράτορος Λάμπρου, τοῦ περιλαλήτου Ἀνδρουτσοῦ καὶ τοῦ περιβοήτου Ζαχαριᾶ; Ἐπὶ 12 ἔτη αἱ ἑλληνικαὶ θάλασσαι ἤκουον τὸ τηλεβόλον τοῦ πρώτου, ἐπὶ 20 δὲ ἐθαύμασεν ἡ Ρούμελη τὸ πυροβόλον τοῦ δευτέρου καὶ ἐπὶ 20 ἔτερα ἔτρεμεν ἡ Πελοπόννησος τὴν ἀστραπηβόλον τοῦ τελευταίου σπάθην.

Σύντροφοι καὶ φίλοι ὁ Λάμπρος καὶ ὁ Ἀνδρουτσοῦς ἐγνώρισαν ἀργότερον τὸν Ζαχαριᾶν, καὶ οἱ τρεῖς ἐπὶ μίαν γενεὰν ἦσαν οἱ φρουροὶ τῆς ἑλληνικῆς χώρας ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου μέχρι τοῦ Ταϊνάρου καὶ ἀπὸ τῆς Τενέδου μέχρι τῶν περὶ Κύπρον θαλασσῶν.

Εἰς τὰς κλιτύας τοῦ ὑψηλοῦ Ταυγέτου κεῖται ἡ ὄχυνρὰ Βαρδούνια συγκειμένη ἐκ πολλῶν χωρίων καὶ κομποπόλεων, ἐν αἷς εἶνε καὶ ἡ Μπαρμπίτσα ἐνθα ἐγεννήθη ὁ Ζαχαριᾶς. Μετὰ πολλὰ ἔτη ἔπειτα καὶ μέχρι πρὸ ὀλίγου ἔβλεπε τις ἐπὶ τῆς κλιτύος τῶν ὁρέων ἐκεῖνων ἐνθεν μὲν τοὺς πύργους τῶν Ἀλβανῶν, τοὺς ἀνεγερθέντας τὸ 1770, ἐτέρωθεν δὲ τοὺς πύργους τοῦ Ζαχαριᾶ καὶ Κολοκοτρώνη, διαγράφοντας τὰ ὅρια μεταξὺ τυραννίας καὶ ἐλευθερίας.

Ὁ πατὴρ τοῦ Ζαχαριᾶ ἦτον ὁπαδὸς τοῦ Παναγιώταρου ὅστις μετὰ τοῦ Κωνσταντίνου Κολοκοτρώνη διώκει τοὺς ἀρματολούς τῆς Πελοποννήσου μέχρι τοῦ 1780. Ὅτε δὲ τὸ ἔτος ἐκεῖνο κατεστράφησαν οἱ μεγάλοι ἐκεῖνοι ἀρματολοί, ὁ μὲν Θεόδωρος Κολοκοτρώνης διεσώθη παῖς δεκαετῆς μετὰ τῆς μητρὸς του, ὁ δὲ Ζαχαριᾶς δέκα καὶ ἑπτὰ ἐτῶν ἠχμαλωτίσθη παρὰ τῶν Τούρκων, οἵτινες θαυμάσαντες τὴν μορφήν του παρέδωσαν αὐτὸν εἰς τὸν Μαχμουτ Μπέην τοῦ Μιστρά.

Εἰκοσιδύο ἐτῶν ὁ Ζαχαριᾶς εἶχεν ἀνάπτυξιν παράδοξον καὶ ἦτον ἥδη ἀνὴρ τέλειος κατὰ τε τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν. Ἦτον ὑψηλοῦ ἀναστήματος καὶ εἶχεν ὤμους εὐρεῖς· λεπτὸς δὲ ὢν περὶ τὴν ὀσφὺν εἶχε βραχίονας βριαροὺς καὶ πόδας τοσοῦτον ἀκαμάτους καὶ ταχεῖς ὥστε ἐπεκλήθη ἔκτοτε Ἀετός. Εἶχε πρὸς τοῦτο κόμην δασεῖαν καὶ μέλαιναν καὶ μύστακα ὑπερήφανον, ὄμμα δὲ φλογερὸν καὶ ὕφος ἑοντωδές· ἡ δὲ φωνὴ αὐτοῦ ὁμοία μὲ ἐκείνην τοῦ Στέντορος ἠχολόγει εἰς τὰ σκότη τῆς νυκτὸς ὡς ἄντις μακρυνὴ βροντή. Ἐν τῷ καλλιτεχνικῷ δὲ καὶ τελείῳ ἐκείνῳ σώματι κατόκει ψυχὴ ἡρωϊκὴ καὶ καρδία ἀτρόμητος εἰς μηδὲν ἄλλο ὑποχωροῦσα ἢ εἰς τὸν ἔρωτα ἐνίοτε. Ὁ νέος δηλονότι Λακωνικὸς ἦρος, οἶονεὶ γνήσιος ἀπόγονος τοῦ υἱοῦ τῆς Ἀλκμήνης, δὲν ἦτο ἀδιάφορος πρὸς τὰς Ὀμφάλας, ἀπεικονίζων οὕτω ἀκριβῶς τὸν μέγαν Ἡρακλῆ.

Εἰς τὴν ἡλικίαν ἐκείνην ἐκάλεσαν τὸν Ζαχαριᾶν οἱ κλέφται, ἀκούοντες τὴν φήμην του, καὶ προέτειναν αὐτῷ, ἂν καὶ ἦτο νέος, νὰ δεχθῇ τὴν θέσιν τοῦ Παναγιώταρου. Ὁ Ζαχαριᾶς ἐδέχθη μυστικῶς τὴν πρόσκλησιν καὶ ἐσκόπει νὰ ἀποδράσῃ, ἀλλ' ὁ Μαχμουτ μπέης ἐννόησε τὸν σκοπὸν του καὶ ἀπεφάσισε νὰ τὸν δολοφονήσῃ. Τότε παραλαβὼν ὁ Μαχμουτ τὸν Ζαχαριᾶν, τὸν ὀδηγεῖ εἰς τὰ κτήματα, ὅπου εἶχεν ἄνδρας ἐνόπλους οἵτινες νὰ ἐπιπέσωσιν ἐξ ἐνέδρας καὶ νὰ φονεύσωσι αὐτόν. Ἀλλ' οὗτος ἐννοήσας τὸ πρᾶγμα προέλαβε τὸν Μαχμουτ καὶ ἐνῶ ἐπορεύοντο ἐν τῇ πεδιάδι ὁ μὲν Μαχμουτ ὥπλισμένος καὶ ἐφιππος, ἐκεῖνος δὲ ἄοπλος καὶ πεζός, «Μπέη μου, τῷ εἶπε μακρυνθεῖς, ἐγὼ θέλω νὰ βγῶ κλέφτης, ἐσὺ θέλεις νὰ μὲ σκοτώσῃς;» ἐπειδὴ ἔφαγα τὸ ψωμί σου θέλω νὰ σὲ εὐχαριστήσω· νά, ἐγὼ φεύγω πρὸς τὰ βουνά, σὺ κέντισε τὸ λόγόν σου, καὶ νὰ μὲ φτάσῃς κόψε τὸ κεφάλι μου, εἰδεμὴ δὸς μου τὰ ῥομάτα σου γιὰ νὰ σὲ θυμᾶμαι.»

Εἶπε, καὶ πετάσας ὡς βέλος· ἔφρευγεν ἐνώ-

πιον τοῦ Μαχμουτ. Ὁ Μπέης ἐλαύνων ὄλαις δυνάμεσι μὲ ἀφρίζοντα ἵππον δὲν ἠδυνήθη νὰ τὸν φθάσῃ, ὑπὸ δὲ τοῦ πείσματος ἐξεκένωσε τὰ ὄπλα του κατὰ τοῦ Ζαχαριᾶ, ἀλλ' ἀποτυχὼν ἐτράπη εἰς φυγὴν. Ὁ Ζαχαριᾶς ἐστράφη τότε ὀπίσω καὶ πετῶν ὡς ὁ ἄνεμος ἔφθασε τὸν φεύγοντα, ἐκράτησε τὸν ἵππον ἐκ τῆς οὐρᾶς, ὁ ἀναβάτης ἐρρίφθη κάτω, ἀφωπλίσθη, ἀλλὰ δὲν ἐφρονεύθη. Ὁ Ζαχαριᾶς περιεφρόνησε τὸν ἄτιμον καὶ ἀπῆλθεν ἐφιππος καὶ ὥπλισμένος. Τοῦντεῦθεν ὁ Ζαχαριᾶς ἐγένετο κλέφτης, συνήθρισε τὰ λείψανα τῶν ἀρματολῶν, ἔκτισε τὸν φοβερόν του πύργον παρὰ τὸν τοῦ Κωνσταντίνου Κολοκοτρώνη, ἐν ᾧ εὐρίσκετο ἡδη ὁ νεαρός του υἱὸς ὁ ἦρος τῆς ἐπαναστάσεως Θεόδωρος. Ἡ φήμη τοῦ Ζαχαριᾶ ἐνωρίς διεδόθη καθ' ὅλην τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰ κατορθώματά του ἦσαν τοιαῦτα, ὥστε ἐκαλύφθησαν μὲ πέπλον μυθικόν.

Ὁ Ζαχαριᾶς εἶχεν ἰδικὴν του σημαίαν τὸν σταυρὸν φέρουσαν καὶ σφραγίδα δὲ δι' ἧς ἐσφράγιζε τὰ πρὸς τοὺς λοιποὺς κλέφτας ἔγγραφα του, ἡ δὲ σφραγὶς ἐκείνη ἐδήλου τὴν δύναμιν αὐτοῦ, διότι ἔγραφεν «ὁ Ἀρχιστράτηγος τῆς Πελοποννήσου». Ἄν δὲ οἱ Πελοποννήσιοι Τούρκοι ἐτρόμαξαν δι' αὐτὸν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, οὐδὲν θαυμαστὸν μετὰ ταῦτα, ὅτε ἦτο ἐν τῇ ἀκμῇ του, ὅτι οἱ πασάδες ἐξήτουν ἀνεξαίρετως τὴν εὐνοίαν αὐτοῦ.

Ἐν τῷ διαστήματι δὲ πέντε μόλις ἐτῶν ἀπὸ τῆς εἰς τὰ ὄρη ἀναβάσεώς του ὁ Ζαχαριᾶς πλήρης δόξης καὶ δυνάμεως ἐγένετο περιλάλητος ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλληνικὴν, διαταγαὶ δὲ ἐξεδίδοντο κατ' αὐτοῦ ἐκ μέρους τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας, καὶ στρατοὶ ἐκ πολλῶν πεζῶν καὶ ἱππέων ἐξεστράτευσαν κατ' αὐτοῦ, οἵτινες ὁμῶς εἴτε ἄπρακτοι ἐπανήρχοντο εἰς Τριπολιζάν, εἴτε ἠχμαλωτίζοντο καὶ ἐξωλοθρεύοντο. Ὁ Ἀλῆς μπέης τῆς Μονεμβασίας περὶ τὸ 1790 ἠρᾶτο νέας τινὸς Σπαρτιάτιδος ἐκ τοῦ Κοσμά, κώμης μικρᾶς τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν προσεπάθει διὰ μέσων ἡπίων νὰ ἀποπλανήσῃ αὐτήν, μὴ θέλων νὰ πέσῃ διὰ βιαιοπραγίαν εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ ἀγροῦντου ἀρχιστρατήγου τῆς Πελοποννήσου. Ἀλλ' ὅτε τὸ πῦρ τοῦ πάθους ἠναφεν, ἔπεμψε στρατιώτας οἵτινες ἀπήγαγον τὴν νέαν εἰς τὸ τυραννικὸν αὐτοῦ μέγαρον, μὴ θέλousαν δὲ νὰ ὑποκύρῃ εἰς τὰς ὁρέξεις του καὶ περιφρονοῦσαν τὰς προβαλλομένας ὑπ' αὐτοῦ τιμὰς, τὴν ἐφόνευσε διὰ βασάνων. Τὸ πρᾶγμα ἐμνησθῆ εἰς τὰς κορυφὰς τοῦ Ταυγέτου καὶ ὁ λέων τῆς Πελοποννήσου ἐξέβαλε βρυχηθμὸν ἐκδικήσεως.

Ὁ Ἀλήμπεης δὲν ἐτόλμησεν ἔκτοτε νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὸ κυνήγιον δ' ὑπερηγάπα, ὅτε δὲ μετὰ χρόνον πολλὸν ἠγούμενος 200 ἐνόπλων ἐξῆλθε πρὸς ὁδοιοποιίαν, ὁ Ζαχαριᾶς ὅστις ἠκολούθει ἀπαράτητος ἐκ τῶν ὑψωμάτων, κατέρραξεν ὡς χεῖμαρρος καὶ οἱ μὲν περὶ αὐτὸν τριάκοντα ἄνδρες ἤρξαντο αἰφνιδίως τὸν πυροβολισμόν, οἱ δὲ Τούρκοι ἀγνοοῦντες τὸ πλῆθος τῶν κλεφτῶν καὶ ἀκούσαντες τὴν βροντώδη φωνὴν τοῦ Ζαχαριᾶ, διεσκορπίσθησαν. Ὁ δὲ Ἀλήμπεης ἐφύγεν ἐφιππος ὡς ἔλαφος, ἀλλὰ ποῦ νὰ φύγῃ; Ὁ Ζαχαριᾶς ὅστις ἐπέτασε κατ' αὐτοῦ τὸν ἐφθασε, τὸν ἔσχισεν εἰς τεμάχια, ἅτινα δέσας ἐπὶ τοῦ ἵππου διηύθυνε διὰ τινος τῶν αἰχμαλώτων εἰς Μονεμβασίαν. Τὸ πάθημα τοῦ Ἀλήμπεη, ὅσον ἀφ' ἐνὸς ἠὺχαρίστησε καὶ ἱκανοποίησε τοὺς Χριστιανούς, τοσοῦτον ἀφ' ἑτέρου ἠρέθισε τοὺς ἐν Μονεμβασίᾳ Τούρκους καὶ μάλιστα τοὺς συγγενεῖς τοῦ φρονευθέντος, οἵτινες ἀναγγεῖλαντες τοῦτο εἰς τὸν διοικητὴν τῆς Πελοποννήσου ἀπήτησαν βαρεῖαν ἐκδίκησιν. 50 ἱππεῖς καὶ 200 λογάδες πεζοὶ ἐπέμψθησαν κατὰ τοῦ Ζαχαριᾶ, ὅστις ἐνῶ ἐνομιζέτο καταφυγὼν εἰς τοὺς ἐν Σκουφαιμύτῃ πύργους του, εὐρέθη αἴφνης ἀντιμέτωπος εἰς τοὺς Τούρκους, ἐνῶ κλίνοντες οὗτοι τὴν ράχιν τῶν Γορῶν, ἐπρόκειτο νὰ καταβῶσι πρὸς τοὺς πύργους. Τὰ στρατεύματα τοῦ Πασᾶ ὑπῆρξαν ἀτυχέστερα τῶν τοῦ Ἀλήμπεη, ἐπτοήθησαν ὑπὸ τοῦ Ζαχαριᾶ ἠγούμενου 50 παλληκαρίων καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ καταθέσωσι τὰ ὄπλα. Ὁ Ζαχαριᾶς ἀπέλυσε τοὺς αἰχμαλώτους ἄνευ λύτρων, ὁ δὲ Πασᾶς τοσοῦτον ἐθαύμασε τὴν ἀνδρείαν καὶ μεγαλοφροσύνην του, ὥστε ἔπεμψε εἰς αὐτὸν ἄπειρα δῶρα, τῷ ἔδωκε δὲ καὶ τὴν ἄδειαν νὰ συνάξῃ τὸν φόρον τῆς περιφερείας τοῦ Ἑλούς, διὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο, ὅπως εἶχεν ἀπαιτήσει ὁ Ζαχαριᾶς.

Ἀλλ' ὁ Ζαχαριᾶς πρὸ πάντων διέπρεψε τὸ 1792 ἐν ταῖς κατὰ τὸ Ταῖναρον καὶ τῇ μέσῃ Πελοποννήσῳ μάχαις, ἐν αἷς ἐπολέμησε ὑπερασπιζόμενος τοὺς εἰς Μάνην καταφυγόντας φίλους αὐτοῦ καὶ συνήρως, τὸν Λάμπρον καὶ τὸν Ἀνδρουτσοῦ. Ὁ ποντομέδων Κατσώνης ἀπὸ τοῦ 1787 - 1792 ἠγωνίσθη λαμπρῶς κατὰ τῶν τουρκικῶν στόλων, οὓς πολλάκις ἠνάγκασε νὰ κλεισθῶσιν ἐν Ἑλλησπόντῳ καὶ ἐκυρίαρχησεν ἐπὶ πενταετίαν τῶν ἑλληνικῶν θαλασσῶν. Ἀλλ' ὅτε ἡ αὐτοκράτειρα Αἰκατερίνα, συνομολογήσασα τὴν ἐν Ἰασίῳ εἰρήνην (9 Ἰουλίου 1792) δὲν ἐμνήσθη τῆς Ἑλλάδος, ὁ ἐκ Λεβαδείας ἦρος διεμαρτυρήθη κατὰ τῆς Ρωσίας.

Ἐχων δὲ μεθ' ἑαυτοῦ τὸν περιλάλητον Ἀνδροῦτσον μετὰ 800 ἄρματωλῶν ὁ Λάμπρος ἦτο ἀνίκητος καὶ ἐξηκολούθει ὑπερηφάνως τὸν κατὰ τῆς Τουρκίας περιβόητον ἐκείνον ἀγῶνα· μετέβη δὲ μετὰ τοῦ Ἀνδροῦτσου εἰς τὴν ἀπόρθητον Μάνην ἵνα ἔχῃσι ὑπεράνω αὐτῶν τὰς ἀπορρώγας τῆς Λακωνίας πέτρας καὶ τὴν συνδρομὴν τοῦ Ζαχαριᾶ.

Χαίρων ὑπεδέχθη ὁ Λάκων ἥρως τοὺς ποθητοὺς συνήρωας· καὶ ἡ συνάντησις ἐκείνη ἀναμνησκει ἡμῖν τῶν Ἀργοναυτῶν τὸ στρατόπεδον. Ὡς δὲ νὰ μὴ ἦρκει ὅτι οἱ γίγαντες ἐκείνοι διηγωνίζοντο κατὰ τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, προστέθη εἰς τὴν Τουρκίαν καὶ ἡ Γαλλία. Θέλουσα, δηλαδή, νὰ παρακινήσῃ τὴν Τουρκίαν εἰς συμμαχίαν μετὰ τῆς Πολωνίας ἐναντίον τῆς Αἰκατερίνης, ἔστειλεν ἡ Γαλλία πλοῖα καὶ στρατόν, ὅστις ἐνωθεὶς μετὰ τῶν Τούρκων προσέβαλε τὸ Ταίναρον. Οἱ ἡνωμένοι στόλοι τῶν Γαλλοτούρκων ὡς ἡφαίστεια ἐξηρεῦγοντο πῦρ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ζητοῦντες νὰ καθυποτάξωσι τὴν ἡλίβατον παραλίαν τῆς Λακωνικῆς, ἀλλὰ τὰ ὀχυρώματα τοῦ Λάμπρου ρίπτοντα κεραυνοὺς ἐματαίωσαν τὰς προσπάθειάς αὐτῶν. Ὅτε δὲ οἱ Τούρκοι συγκεντρώσαντες φοβερὸν στρατὸν ἔκαμον τὴν ἀπόβασιν τῆς 6 Ἰουλίου, τότε ὁ Ζαχαριᾶς καὶ ὁ Ἀνδροῦτσος ἀνεπόλησαν τὸν Θησέα καὶ τὸν Πειρίθουν ὅτε ἐπολέμουν κατὰ τῶν Κενταύρων.

Ἀχρὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης οὐδαμοῦ ἔλαμψεν ἡ ἀνδρεία τῶν ἄρματωλῶν ὅσον ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ. Πῦρ καὶ θάνατον ἐξερευγόμενα τὰ ἐλληνικὰ ὅπλα κατέβαλον τὸν ἡνωμένον στρατόν, καὶ τὸ πλῆθος καὶ ἡ πολεμικὴ ἐμπειρία ὑπέκλιναν εἰς τῶν κλεφτῶν τὸν ἡρωϊσμόν, μετὰ πολύωρον δ' ἀγῶνα οἱ Γαλλοτούρκοι ὑπεχώρησαν. Ἀτυχεστέρα ὑπῆρξε διὰ τοὺς Γαλλοτούρκους ἡ ἀπόβασις τῆς 7 Ἰουλίου. Ὁ Καπετὰν πασᾶς ἔμπλεως θυμοῦ καὶ ἐπὶ κεφαλῇ πεντάκις χιλίων ἀνδρῶν ὥρμησε κατὰ τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοπέδου· ἀλλ' ὁ Ζαχαριᾶς καὶ ὁ Ἀνδροῦτσος ἀπεφάσισαν τότε νὰ πολεμήσωσι διὰ τοῦ ξίφους· ὡς αἰετοὶ δὲ ἐξώρμησαν τῶν ὀχυρωμάτων οἱ ἄρματωλοι καὶ συμπλακέντες πρὸς τοὺς Τούρκους ἐώθουν ἐωθούντο, ἀπέκτεινον, ἀπέθνησκον. Μετὰ πολύωρον δὲ φρικλέον ἀγῶνα, οἱ μολὶς 1500 ἄρματωλοι εἶχον σφάξει 4 χιλιάδας ἐχθρῶν καὶ ἐκυρίευσαν 10 πολεμικὰς λέμβους, τὰ δὲ λείψανα τοῦ ἡνωμένου στρατοῦ διεσώθησαν εἰς τὸν τουρκικὸν στόλον. Τὸ πρᾶγμα δὲν εἶνε παράδοξον ὅταν ἐνθυμηθῶμεν ὅτι μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων ἦσαν

καὶ τρεῖς λέοντες, ὁ δὲ ἥρως τῆς Πελοποννήσου ἀντεφιλοτιμεῖτο πρὸς τοὺς ἥρωας τῆς Ρούμελης.

Μετὰ τὰς λαμπρὰς ἐκείνας μάχας ὁ Καπετὰν πασᾶς ἀπελπισθεὶς, μετεχειρίσθη τὸν δόλον καὶ ἔγραψε πρὸς τὸν Τζανέτον, μπεὴν τῆς Μάνης, ἀπαιτῶν τὴν καταδίωξιν τῶν κλεφτῶν καὶ ἀπειλῶν κατὰ τῆς Μάνης Γαλλοτουρκικὸν πόλεμον. Ὁ Τζανετόμπεης φοβηθεὶς παρεκάλεσε τοὺς ἄρματωλοὺς ν' ἀπέλθωσιν ἵνα μὴ γείνωσιν αἵτιοι τῆς καταστροφῆς τῶν χριστιανῶν.

Οἱ τρεῖς ἥρωες ἐνέκριναν τὰς παρακλήσεις τοῦ Τζανέτου, καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους ἔχωρίσθησαν. Καὶ ὁ μὲν Λάμπρος τότε διέφυγε διὰ τοῦ πλοίου του διὰ μέσου τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ὁ δὲ Ἀνδροῦτσος ἐπεχείρησεν, ὑποστηρίζόμενος ὑπὸ τοῦ Ζαχαριᾶ, τὴν περιβόητον ἐκείνην ὑποχώρησιν, ἣν οἱ ἐν Πελοποννήσῳ πρόξενοι τῆς Εὐρώπης ἀπεκάλεσαν «Κάθοδον Ξενοφώντιον». Νυχθημερὸν δηλαδὴ ἀγωνιζόμενοι οἱ ἄρματωλοι ἐφθασαν εἰς τὰ ὄρη τοῦ Μαινάλου, τὰ κατὰ τὸν ἱερὸν ἀγῶνα μετέπειτα τοσοῦτον πολύκροτα Τρίκορφα. Ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν ἐκείνων κορυφῶν στρατοπεδεύσαντες, ἀνεπαύοντο διότι εἶχον ἀφήσει ὀπίσω πολὺ τοὺς διώκοντας στρατοὺς.

Ἦδη ἤρξαντο νὰ τρώγωσι καὶ νὰ εὐφραίνωνται, τὰ μικρὰ κλεφτόπουλα ἔλαβον τὰς φλογέρας, ὁ χορὸς ἤρχισε καὶ τὰ κλέφτικα τραγουδία ἀντήχουν ὅταν ὁ πρόσκοπος ἀνήγγειλε τὴν τῶν Τούρκων ἐμφάνισιν.

Ἦτον ἤδη ἡ 20ῇ ἡμέρα ἀφ' ἧς ἐκίνησαν ἐκ τοῦ Ταϊνάρου, καὶ ὁ Ζαχαριᾶς, ἐπειδὴ ἐπλησίαζε τὸ τέρμα τῆς πολυκρότου ἐκείνης ἐκστρατείας, ἤθελε νὰ δώσῃ ἐν ἔτι δεῖγμα τῆς ἀνδρείας του πρὸς ἀνάμνησιν τῆς συνεντεύξεως ἐκείνης. «Σοῦ ζητῶ μίαν χάρη, εἶπε πρὸς τὸν Ἀνδροῦτσον, μὴ σαλεύσης ἀπ' ἐδῶ, μπουραζέρι, ἄφες με μόνον νὰ τοὺς κτυπήσω, θέλω 20 ἐκ τῶν ἰδικῶν μου διὰ τὸ ντυφέκι, ἃς ἔλθουν καὶ 20 τῶν ἰδικῶν σου διὰ τὸ σπαθί». Ὁ Ἀνδροῦτσος ἐδέχθη καὶ ὁ Ζαχαριᾶς ἐκίνησε. Ὁμοίως μὲ φοβερὸν σίφωνα, ὅστις στροβιλίζων ἀπειλεῖ φρικταλέαν καταστροφὴν κατέρραξε πρὸς τὴν ὑπώρειαν τοῦ ὄρους, ἐξέβαλε φοβεράν κραυγὴν «σᾶς ἔφαγα Τούρκοι» ἐν τῷ ᾧ τὰ τουφέκια τῶν Λακωνίων ἐβρόντησαν, πολλοὶ δὲ τῶν Τούρκων ἔπεσαν. Ὁ δὲ Ζαχαριᾶς διατάξας τοὺς ταχύποδας Ἀλβανοὺς νὰ τὸν ἀκολουθῶσιν, ἐφώρμησε ξιφῆρης κατ' αὐτῶν μὲ ταχύτητα αἰετοῦ. Ἡ τουρκικὴ ἐμπρο-

σθοφυλακὴ τρομάξασα ἔρριψε τὰ ὅπλα καὶ οἱ λοιποὶ ἀκολοθοῦντες τὸ παράδειγμά των ἐτράπησαν εἰς φυγὴν. Ὁ δὲ Ἀνδροῦτσος ἀπὸ τῶν κορυφῶν ἐθαύμαζε τὸν Ζαχαριᾶν. Ἀφοῦ δὲ ἐκείνος διεσκόρπισε τοὺς Τούρκους καὶ ἐπανήλθεν, ὁ Ἀνδροῦτσος τὸν συνεχάρη εἰπὼν «Γεῖά σου, μπουραζέρι, σοῦ ἀξίζει νὰ ὀνομάζεσαι «νὲ γκελδὶ νὲ γκελεζέκ» δηλαδή, οὔτε ἦλθε, οὔτε θὰ ἔλθῃ ποτὲ τέτοιος ἄνθρωπος. Τὴν αὐγὴν ἐξεκίνησαν διότι ὁ Πασᾶς τῆς Τριπόλεως φθάσας εἰς τὴν θέσιν ἣν κατεῖχον, ἤρχισε νὰ συγκεντρῶνῃ ἐκεῖ ὅλας του τὰς δυνάμεις.

Περὶ τὰς 20 χιλιάδας τότε Τούρκοι κατεδίωξαν ὑπέρποτε πεισματωδέστερον τοὺς ἄρματωλοὺς καὶ περιέζωσαν τὰ στενὰ ἰδίως τὰ πρὸς τὸν Ἰσθμὸν φέροντα. Ἀλλ' ὁ Ἀνδροῦτσος ἀφείς τὴν ὁδὸν τὴν φέρουσιν ἐκείσε καὶ τὴν πρὸς τὴν Ἀχαΐαν τραπεῖς, ἐπλησίασε πρὸς τὴν Ἀκράταν· οἱ ἐγγῶριοι ὅμως τῆς Ἀχαΐας Τούρκοι ὄντες εἰς ἔνοπλον θέσιν ὡς ἐκ τῆς γενικῆς κατὰ τῶν ἄρματωλῶν ἐκστρατείας εἶχον καταλάβει πάσας τὰς ἰσχυρὰς θέσεις, ἐφιπποὶ δὲ Δελήδες εἰδοποίησαν ἀμέσως τὸν πασᾶν, καὶ ἡ συγκέντρωσις τῶν στρατῶν ἐγένετο πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος ἵνα μὴ διαφύγωσιν ἐκείνοι διὰ θαλάσσης· ἐκεῖ ἐδόθη ἡ τριήμερος μάχη καθ' ἣν οἱ περὶ τὸν Ἀνδροῦτσον καὶ Ζαχαριᾶν κατέρωθωσαν τέλος νὰ διασπάρωσι τὸν τουρκικὸν στρατὸν καὶ νὰ φθάσωσιν εἰς τὸ Αἴγιον μετὰ τεσσαράκοντα ἡμερῶν ἀκατάπαυστον πόλεμον.

Οὕτως ἡγουμένου τοῦ Ἀνδροῦτσου, καὶ τοῦ Ζαχαριᾶ τὴν ὀπισθοφυλακὴν ἀποτελοῦντος, ἐπεραιώθη ἡ περιβόητος ἐκείνη στρατεία καθ' ἣν 700 περίπου ἄρματωλοι ἡγωνίσθησαν πρὸς ὅλας τὰς δυνάμεις τῆς Πελοποννήσου ὑπερβάντες ὄρη, διελθόντες ποταμοὺς φάραγγας καὶ δάση, ὑπομείναντες πείναν, δίψαν καὶ πάσας τὰς κακουχίας, καὶ δύο μὲν χιλιάδας Τούρκων κατὰ τὰς 40 ἐκείνας ἡμέρας φονεύσαντες, αὐτοὶ δὲ μόνον 56 ἄνδρας ἀποβαλόντες· ὅτε δὲ ἐφθασαν εἰς τὸ Αἴγιον καὶ εἶδον τὴν θάλασσαν, οἱ δύο ἥρωες ἀπεχαιρέτισαν ἀλλήλους καὶ πρῶτην ἴσως φορὰν κατέρρευσαν δάκρυα ἐκ τῶν ἀνδρικῶν αὐτῶν ὀφθαλμῶν. Τότε ὁ μὲν Ζαχαριᾶς διὰ τῆς δυτικῆς Πελοποννήσου μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν κατέβη εἰς τὴν ἀπόρθητον Λακωνικὴν, ὁ δὲ Ἀνδροῦτσος διεπορθεύθη μετὰ τῶν παληκαρίων του εἰς Ζάκυνθον.

Ὁ ἐπίλοιπος βίος τοῦ Ζαχαριᾶ, ἐπὶ 10 ἀκόμη ἔτη δηλαδή, ἐξηκολούθησε νὰ διέρχεται

μὲ ἀγῶνας πάντοτε κατὰ τῶν Τούρκων, οἱ πύργοι του δὲ καθ' ὅλον ἐκείνο τὸ διάστημα ἦσαν τῆς ἐλευθερίας ὁ προμαχὼν καὶ ἐν τῇ σχολῇ ἐκείνῃ ἐδιδάχθησαν ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης καὶ ὁ Νικήτας. Ἀλλ' ἀπέναντι τοῦ φοβεροῦ αὐτοῦ ἐχθροῦ οἱ Τούρκοι πῶς ἦτο δυνατόν νὰ ἡσυχάζωσι; Ποῖον ἄλλο συμβᾶν ἠδύνατο νὰ εἶνε εἰς αὐτοὺς σπουδαιότερον παρὰ τὸν ὄλεθρον τοῦ Ζαχαριᾶ; Τὰ καταθωπιώτερα λοιπὸν μέσα ἐτέθησαν εἰς ἐνέργειαν παρὰ τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας, ὁ δὲ ὑποναύαρχος τοῦ ὀθωμανικοῦ στόλου Ἰργιαλᾶ μπεῆς συνεννοηθεὶς μετὰ διαφόρων κακούργων καὶ δωροδοκῆσας αὐτοὺς, καὶ ὑποσχεθεὶς μεγάλα ἀξιώματα κατέρωθωσε νὰ χαλκεύσῃ προδοσίαν ἥτις ἐπέτυχε τὸν ὄλεθρον τοῦ Ζαχαριᾶ τὸ 1802.

Οἱ προδόται παρέλαβον εἰς τὴν συνωμοσίαν τὸν Κουκκέαν, φίλον καὶ πνευματικὸν συγγενὴ τοῦ Ζαχαριᾶ, ὅστις πολλάκις μετέβαινεν εἰς τὸν πύργον ἐκείνου. Ὁ Κουκκέας ξενίσας ὡς συνήθως τὸν Ζαχαριᾶν ἐν τῷ πύργῳ του καὶ προσενεγκὼν εἰς αὐτὸν ἀφθονον οἶνον κατέρωθωσε νὰ τὸν ἀποκοιμήσῃ· ἀφοῦ δὲ ὁ Ζαχαριᾶς ἐβυθίσθη εἰς τὸν ὕπνον καὶ ἔρρεγχε, ὁ Κουκκέας ἤνοιξε τὰς πύλας εἰς τοὺς συνωμώτας, οἵτινες ἂν καὶ ἦσαν ὀπλισμένοι καὶ ἐκράτουν πελέκει, ἔτρεμον.

Ἀλλ' ὅμως ὁ Κουκκέας φέρων τὴν μεγίστην εὐθύνην καὶ ἐλπίζων δόξαν καὶ ἀξιώματα, κατέφερε πρῶτος τὸν πέλεκυν κατὰ τοῦ κοιμωμένου λέοντος, οἱ δὲ ἄλλοι συνωμῶται ἐνθάρρυνθέντες ἐπεραίωσαν τὴν σφαγὴν. Οὕτως ἐξέπνευσεν ὁ ἀνὴρ ὅστις ἐπὶ 20 ἔτη κατετρόμαξε τὴν τουρκικὴν αὐτοκρατορίαν. Ἀλλὰ διὰ τοιαύτην θυσίαν δὲν ἤρρηξε νὰ ἐπέλθῃ φοβερὰ καὶ ἀμεΐλικτος ἡ Νέμεσις. Οἱ συνωμῶται χαίροντες ἀπῆλθον πρὸς τὸν Ἰργιαλᾶμπεην, ἵνα λάβωσι τὴν ἀμοιβήν, μὴ δυνάμενοι δὲ νὰ παρουσιάσωσι εἰς αὐτὸν οὐδὲν μέρος τοῦ Ζαχαριᾶ, διότι οὐδὲ ὅσοι οὐκ εἶχον ἀφήσει ἀσύντριπτον, ἐκόμισαν πρὸς αὐτὸν τὴν τρομερὰν τοῦ ἥρωος μάχαιραν ὑπὸ τὸ βάρος τῆς ὁποίας 20 σχεδὸν ἑνιαυτοὺς ἐστέναζαν οἱ Τούρκοι τῆς Πελοποννήσου.

Ὁ Ἰργιαλᾶ μπεῆς ὅμως, ἂν καὶ Τούρκος, ἦτο τόσοσιν θαυμαστής τοῦ λεοντοθύμου Ζαχαριᾶ, ὥστε τοὺς μὲν λοιποὺς τῶν συνωμοτῶν διὰ τῆς ἰδίας σπάθης διέταξε νὰ σφάξωσι, τὸν δὲ θεῖλατον προδότην Κουκκέαν ἐκρέμασε εἰς τὴν μεγάλην τοῦ πλοίου του κεραίαν.

Αὕτη εἶνε ἐν συντόμῳ ἡ ἱστορία τοῦ λέοντος Λακεδαιμονίου ὅπως τὴν περιγράφει μὲ τὸ ἀρ-

χαιότροπον ὕψος του ὁ κ. Χούμης εἰς τὸ πολὺτιμον παλαιὸν φυλλαδάκι ποῦ κατέχω.

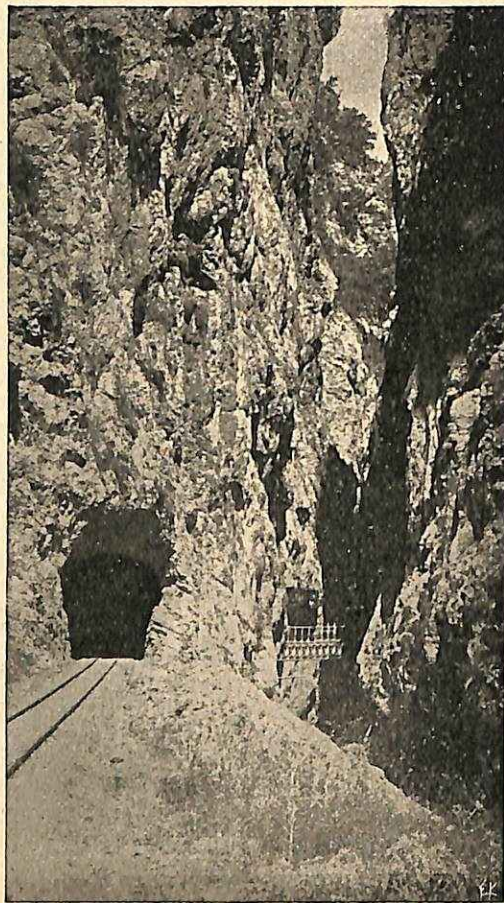
Δύναται τώρα ὅστις θέλει, λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὴν ἱστορίαν τοῦ Φραντζῆ καὶ τὰ πολυτιμα ἄληθῶς συμπληρώματα τοῦ κ. Καμπούρογλου, νὰ σχηματίσῃ μίαν ἰδέαν σχετικῶς ἀσφαλῆ, περὶ τοῦ τρομεροῦ ἥρωος, τοῦ διδάξαντος τὸν Θεόδωρον Κολοκοτρώνην τὸν τρόπον τοῦ νὰ γίνῃ μέγας.

Τὴν ἱστορίαν του θὰ ἠθέλαμεν ἐκτενεστέραν καὶ ἄνευ διακένων, πλήρη καὶ τελείαν

ἀλλ' ὥς καὶ ἐν προοιμίῳ ἐγράψαμεν, κοιμῶνται πρὸς τὸ παρὸν εἰς λήθην αἱ λεπτομέρειαι καὶ τὰ καθέκαστα τοῦ τρομεροῦ αὐτοῦ ἀρματωλοῦ.

Εὐχόμεθα τὸ μέλλον, τὸ ὁποῖον ἐλπίζομεν νὰ ἀσχολήθῃ εὐρύτερον εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἀνδρῶν τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τῶν προηγηθέντων αὐτῆς, νὰ φέρῃ καὶ εἰς φῶς ὁλόκληρον τὴν δρᾶσιν τοῦ Ἀετοῦ αὐτοῦ, ὅστις μὲ τὰς ἀνοικτάς του πτέρυγας ἐπὶ 20 ἔτη δὲν ἄφησε νὰ ἀνατείλῃ τὸ μισοφέγγαρον ἀπὸ τὰς κορυφὰς τοῦ Ταυγέτου.

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΑΞΙΔΙΑ — ΔΙΑΒΟΛΟΠΟΡΙΑ

ΑΠΟ ΔΙΑΚΟΦΤΟ ΕΙΣ ΚΑΛΑΒΡΥΤΑ

Η ΦΟΝΙΣΣΑ *

Παρήλθε χρόνος ἐωσότου ἡ οἰκογένεια λάβῃ εἰδήσεις περὶ τοῦ φυγάδος. Τέλος, μετὰ ἔτος καὶ πλέον, ἠκούσθη μία ἀόριστος φήμη. ὅτι ὁ Μῶρος διέπραξε φόνον ἐντὸς τοῦ πλοίου, μὲ τὸ ὁποῖον ἀρμένιζε. Αἱ ἀδελφαὶ του, ὅταν τὸ ἤκουσαν, εἰς τὸν κόσμον εἶπαν ὅτι δὲν εἶξεν ἄλλο τίποτε, καὶ ὁλοψύχως ἠύχοντο νὰ ἦτο ψευδὴς ἡ φήμη. Ἀλλ' ἡ μήτηρ ἐνδομύχως ἐπίστευεν εἰς τὸ ἀληθὲς τῆς εἰδήσεως.

Ὀλίγας ἡμέρας ὕστερον, ἔλαβον ἐπιστολὴν φέρουσαν τὴν ταχυδρομικὴν σφραγίδα Χαλκίδος. Ὁ Μιχάλης ἔγραφεν ἀπὸ τῶν εἰρκτῶν τῆς πόλεως ἐκείνης. Κατὰ σχῆμα πρωθύστερον, ἔξετραγώδει ἐν πρώτοις τὰ βάσανά του καὶ τὰ πάθη του εἰς τὰ βουδρουμία τοῦ Βενετικοῦ φρουρίου. Εἶτα, μετὰ συντριβῆς καρδίας, ἀλλὰ μὲ διφορούμενας φράσεις καὶ οἰονεὶ μεταξὺ τῶν γραμμῶν, ἐξωμολογεῖτο ὅτι ἴσως νὰ ἐφόνευσεν πράγματι τὸν ἄνθρωπον, τὸν γέρο-Πορταίτην, τὸν λωστρόμον τοῦ πλοίου, ἀλλὰ χωρὶς καλὰ νὰ τὸ ἐννοήτῃ, καὶ χωρὶς νὰ θέλῃ. (Πράγματι, δὲν θὰ ἠθέλε νὰ τὸν εἶχε φονεύσει). Ὁ ἐχθρὸς τὸν ἔβαλεν, αὐτὸς δὲν ἔπαιε τίποτε, τὸ φρονικὸ ἔγεινε στὸν καυγᾶν ἐπάνω. Αὐτὸς εἶχεν εὐρεθῇ «εἰς βρασιμὸν ψυχῆς». Ἀπεδείχθη μάλιστα ὅτι ἡ μάχαιρα ἦτον «τοῦ παθόν». Ἴσως νὰ εἶχεν ἀποσπάσει ἀλλὰ δὲν ἐνθυμεῖτο πῶς, τὴν μάχαιραν ἀπὸ τὴν μέσσην τοῦ θύματος. Αὐτὸς ἐπίστευεν ὅτι τοῦ τοῦ εἶχεν ἀρπάσει μᾶλλον ἀπὸ τὴν χεῖρα.

Εἶτα καὶ πάλιν ἐπανήρχετο εἰς τὰ βάσανά του, ὅσα ὑπέφερε δύο μῆνας τώρα, εἰς τὰς φυλακάς. Ἀκολουθῶς ἐπεκαλεῖτο τὴν φιλοστοργίαν τῆς μητρὸς του, καὶ τὴν ἐξώρριζε «νὰ σηκωθῇ, — τὸ δίχως ἄλλο — νὰ πάῃ νὰ βοῇ τὴν Πορταίτηνα», τὴν χήραν τοῦ φονευθέντος καὶ τὴν θυγατέρα του, καὶ νὰ τὰς παρακαλέσῃ μετὰ δακρύων, «νὰ κάμῃ νόμο-τρόπο», νὰ τὰς καταφέρῃ ὅπως αἱ ἴδιαι ζητήσουν τὴν ἀθώωσιν τοῦ φονέως!

«Νὰ σηκωθῇς, μάνα, νὰ μπαρκάρῃς, νὰ πᾶς πέρα, στὴν Πλατάναν, νὰ τὴν περικαλέσῃς, τὴν Πορταίτηνα, ὡς καθὼς καὶ τὴν κόρη της, τὴν Καρίκλεια, νὰ τῆς καταφέρῃς νὰ ζητήσουν νὰ βγῶ ἀθῶος, κ' ἐγὼ νὰ γείνω παιδί τους, νὰ πάρῳ καὶ τὴν Καρίκλεια γυναικά μου, χωρὶς

* Ἰδε σελ. 266.

προῖκα, καὶ νὰ ζήσουμε καλὰ κ' ἀγαπημένα ὅλοι μας. . . Καὶ νὰ ἴδουν πῶς ἐγὼ θὰ τὴν ἀγαπῶ, τὴν Καρίκλεια, καὶ πῶς θὰ τὴν ἔχω τὴν πεθερά μου, νὰ δουλεύῳ σὰ σκλάβος νὰ τῆς ζωοθρέφῳ, μὲ πολλὰ καλά, γιατί ἐγὼ εἶμαι ἄξιος καὶ μπορῶ νὰ βγάλῳ λεπτὰ. . . » Περαινῶν ὁ φονεὺς, ἐπανήρχετο ἐκ τρίτου εἰς τὰ βάσανά του, καὶ ὑπέσχετο ὅτι, ἅμα ἐξέλθῃ τῶν φυλακῶν, θὰ φέρῃ πολλὰ ὥραϊα πράγματα καὶ στολίδια, διὰ νὰ προικίσῃ τὰς δύο ἀδελφάς του, ἀκόμη καὶ κοῦκλες καὶ παιγνίδια διὰ τὰ μικρὰ κοράσια τῆς μεγάλης ἀδελφῆς του, τῆς Δελχαρῶς.

Λοιπὸν δὲν εἶνε παράδοξον ἂν ἡ Φραγκογιαννοῦ δὲν ἐδίστασεν. Ἐχρεώθη ὀλίγα χρήματα, δοῦσα ἐνέχυρον ὅτι ἀσημικὸν εἶχε, κ' ἐμβαρκαρίσει, κ' ἐπέραςε πέρα εἰς τὴν ἀντικρυνὴν νῆσον, εἰς τὸ χωρίον Πλατάναν, κ' ἐπῆγε νὰ εὕρῃ τὴν Πορταίτηναν. Ἀλλὰ παράδοξον εἶνε ὅτι, μὲ τὴν εὐγλωττίαν της τὴν περιπαθῇ, μὲ τὴν στωμυλίαν της τὴν γυναικειαν, μὲ τὰ χίλια ψεύματα ὅσα ἤξευρεν — ἦτο δὲ τότε ἡ Φραγκογιαννοῦ 55 ἐτῶν, ἀλλ' ἀκμαία γυνὴ καὶ μὲ ζωηροὺς χαρακτῆρας — κατῴρθωσε νὰ πείσῃ τὴν γοαῖαν, τὴν χήραν τοῦ φονευθέντος (σημειώσατε ὅτι ἡ μήτηρ καὶ ἡ κόρη ἔδωκαν καὶ ξενίαν ἀκόμη εἰς τὴν μητέρα τοῦ φονέως) νὰ τὴν πείσῃ, λέγω, καταβάλλουσα τὰ ἔξοδα τοῦ ταξιδίου αὐτῇ, ν' ἀπέλθωσιν ὁμοῦ εἰς τὴν Χαλκίδα, μὲ σκοπὸν νὰ ἐνεργήσωσιν ἀπὸ κοινοῦ πλησίον τῆς Εἰσαγγελίας, τοῦ Δικαστηρίου καὶ τῶν Ἐνόρκων ὑπὲρ τῆς ἀπαλλαγῆς ἢ τῆς ἀθώωσης τοῦ ὑποδίκου. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν κόρην, «τὴν Καρίκλειαν», αὕτη ἐδήλωσεν ὅτι ἐκδέχων δὲν ἐπιζητεῖ, ἐπειδὴ «ὁ πατέρας της δὲν ἔρχεται πίσω», μόνον ποτὲ δὲν θὰ θελήσῃ τὸν φονέα ὡς ἄνδρα της προτιμᾷ νὰ μένῃ ἀνύπανδρη εἰς τὸν αἰῶνα.

Ἐπῆγαν ὁμοῦ, αἱ δύο γοαῖαι, κ' ἔμειναν εἰς Χαλκίδα τρεῖς μῆνας, κατοικοῦσαι εἰς τρώγλην, εἰς ἓνα τουρκόσπιτον — κοντὰ εἰς τὰ Ἑβραϊκά, παρὰ τὴν Ἀνω Πύλιν τοῦ φρουρίου. Καὶ καθημερινῶς ἡ Χαδοῦλα ἐπῆγγατεν εἰς τὰς εἰρκτάς, τὰς πρωϊνὰς ὥρας, κατὰ τὴν ἔξοδον τῶν φυλακισμένων, συνοδευομένη συνήθως ἀπὸ τὴν Πορταίτηναν, ἥτις ὅμως ἐκάθητο ἀντικρὺ τῆς εἰρκτῆς κ' ἐπερίμενε, μὴ θέλουσα

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΑΞΙΔΙΑ — ΜΟΝΗ ΜΕΓΑΛΟΥ
ΣΠΗΛΑΙΟΥ — ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ Μ. ΒΕΛΟΥΔΙΟΥ

νά ἴδῃ κατὰ πρόσωπον τὸν φονέα. Διερχόμε-
ναι ἔξω ἀπὸ τὸν μέγαν καὶ ἀκομψὸν παλαιὸν
ναὸν τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς, ἔκαμναν τὸν
σσανρόν των, καὶ ἡ μήτηρ ἔφερεν εἰς τὸν ὑπό-
δικον σιμίδια καὶ σῦκα καὶ σαρδέλλες, καὶ κα-
πνὸν διὰ τὴν πίπαν του. Καὶ μέσα εἰς τὴν
βαθεῖαν τσέπην τοῦ φρουστάνιου της, κρυφά,
εἶχε χωμένην μικρὰν φιαλίδα μὲ ῥῶμι ἢ ρακί,
πρὸς παρηγορίαν τοῦ φυλακισμένου.

Ἀλλὰ δις ἢ τρίς τῆς ἐβδομάδος διὰ τῆς
Ἄνω Πύλης τοῦ φρουρίου ἐξήρχοντο, κ' ἐβλε-
παν κρεμάμενα ἐκεῖ, εἰς τὸν σκοτεινὸν πυλῶνα,
τὴν κνήμην τοῦ «Ἑλληνος γίγαντος», καὶ τὸ
«τσαροῦχι του», τεραστίου μεγέθους, ἐπιφυ-
λαττόμεναι, ὅταν θὰ ἐπανέκαμπτον μὲ τὸ κα-
λὸν εἰς τὴν πατρίδα, νὰ διηγῶνται κ' αἱ δύο
τὸ πρᾶγμα εἰς τὰ ἐγγόνια των. Εἶτα διηυθύν-
οντο κατὰ τὴν συνοικίαν Σουβάλαν, ἢ κατὰ
τὸν Ἅγιον Δημήτριον, κ' ἐπεσκέπτοντο τὸν
Εἰσαγγελέα, ὅστις διὰ τοῦ γραφέως του τὰς
ἀπεδίωκε, καὶ τοὺς δικαστάς, οἵτινες ἐνίοτε
κατεδέχοντο νὰ γελῶσι μαζὺ των.

Τέλος ὅταν ὠρίσθη ἡ δίκη, ἐξήτησαν νὰ
πλησιάσουν τοὺς ἐνόρκους, οἵτινες εἶχον ἔλθει,
ἄλλοι φουστανελλάδες, ἀπὸ τὰ ὄρεινὰ χωρία,

ἄλλοι βρακάδες, ἀπὸ τὰς νήσους καὶ τὰ παρα-
θαλάσσια. Ἡ Φραγκογιαννοῦ ὑπέσχετο χίλιων
λογιῶν δῶρα εἰς ὅλους, καὶ θὰ ἦτον ἱκανὴ νὰ
τὰ δώσῃ, ἂν εἶχε μοσχάτα κρασιά, ὠραία λά-
δια «κεχριμπάρι», ἀστακοουρές, παστὰ κεφα-
λόπουλα, αὐγοτάραχα, ξεροχτάποδα, ἐκλεκτὰ
σῦκα, καὶ πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ παράγῃ ἡ νῆ-
σός της.

Εἰς ἓνα τῶν ἐνόρκων, ἄνθρωπον κίτρινον καὶ
βήχοντα, ὅστις ἐφαίνετο νὰ πάσχῃ, ὑπεσχέθη
αὐτῇ νὰ τὸν ἱατρεύσῃ, μ' ἓνα μαντζούνι ποῦ
εἴξευρεν. Ὅλ' αὐτὰ δὲν ἴσχυσαν, καὶ ὁ φονεὺς
κατεδικάσθη εἰς εἰκοσαετὴ δεσμά. Ἐναυάγη-
σαν ὅλα τὰ σχέδια, ὥς καὶ αὐτὴ ἡ συμπεθε-
ρία μεταξὺ τῆς μητρὸς τοῦ φονέως καὶ τῆς
χήρας τοῦ θύματος.

Τώρα ἀνάγκη ἦτο νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν
πατρίδα, ἀλλὰ τὰ ὀλίγα χρήματά των εἶχον
ἐξαντληθῇ, καὶ ὅσα εἶχον κομίσει μεθ' ἑαυτῶν
καὶ ὅσα εἶχε στείλει ἐν τῷ μεταξὺ ἡ Ἀμέρσα
ξενοδουλεύουσα καὶ ὑφαίνουσα εἰς τὴν πατρίδα.
Ἀφοῦ ἡ Φραγκογιαννοῦ μάλιστα παρεκάλεσεν
ὅσα πλοῖα ἔβλεπεν ἐτοιμαζόμενα νὰ πλεύσωσι
πρὸς τὸν Μαλιακὸν κόλπον ἢ πρὸς τὴν Ἰστι-
αίαν, νὰ παραλάβωσι τοὺλάχιστον τὴν Πορταί-

ΕΛΛ. ΤΑΞΙΔΙΑ — ΣΚΟΝΤΟΛΟΣ — ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ ΜΕΤΑΞΥ
ΓΡΑΒΙΑΣ ΚΑΙ ΑΜΦΙΣΣΗΣ — ΦΩΤΟΓΡ. Μ. ΒΕΛΟΥΔΙΟΥ

ταίναν, ὥς γεροντοτέραν καὶ ἀσθενεστέραν
— αὐτὴ διὰ τὸν ἑαυτὸν της εἶχε τὸ σχέδιόν
της — ὅταν εἶδεν ὅτι οἱ διάφοροι κυβερνήται
ἀπῆλθον ὄχι μόνον τὸν ναῦλον, ἀλλὰ νὰ ἔχῃ
καὶ τροφίμα ἢ ἐπιβάτης, καὶ ἂν τὴν ἄφηναν
εἰς τὴν Στυλίδα ἢ τοὺς Ὀρεοὺς, ἃς κάμῃ καλὰ
νὰ εὕρῃ πλοῖον διὰ τὴν πατρίδα της — ἔξεμν-
στρευθῇ τὸ σχέδιόν της εἰς τὴν Πορταί-
ταιναν.

— Ἐγώ, εἶπεν, εἶμαι ἱκανὴ νὰ πάω στε-
ριά, μὲ τὰ ποδάρια μου, ἀποδῶ ὥς τὴν Ἀγίαν
Ἄννα — λένε πῶς εἶνε δυὸ μέρες δρόμος —
κ' ἐκεῖ θὰ βροῦμε τὸ ταχύπλο, τὸ δικό μας
ποῦ θὰ μᾶς γνωρίσῃ ὁ καπετὰν Πετσερέλος, ὁ
ταχυδρόμος, καὶ θὰ μᾶς πάρῃ. Τὰ ἔξοδά μου
στὸ δρόμο θὰ τὰ οἰκονομίσω μαζεύοντας βό-
τανα, χορτάρια, κ' ἀγριολάχανα, κ' ὅποια χρι-
στιανὴ βρῶ κ' ἔχῃ τὸ παιδί της ἄρρωστο, ἢ
τὸν ἄνδρα της. θὰ τῆς κάμω ψευτογιατρικά
νὰ βοηθήσω τὸν ἄνθρωπό της, νὰ τὴν ὑπο-
χρεώσω... Μπορεῖς ἐσύ; Βαστοῦν τὰ κό-
τσια σου;

— Τί θὰ κάμω; μπορῶ, δὲν μπορῶ, ἀπὴν-
τησεν ἡ Πορταίταινα. Καλλίτερα νὰ πᾶμε συν-
τροφιά, ὅπως ἤρθαμε.

Κ' ἐξεκίνησαν. Ἡ Χαδούλα ἔκαμιν ὅπως
εἶπε, μόνον πῶς ἀργοπόρησαν περισσότερον
εἰς τὸν δρόμον, ἔνεκα τῆς βραδυποδίας τῆς
Πορταίταινας. Κ' ἐπέτυχε μάλιστα ὑπὲρ τὰς
ἐλπίδας της. Ὅταν, μετὰ μίαν ἐβδομάδα, ἔφθα-
σεν εἰς τὴν πατρίδα, εἶχε καὶ περίσσευμα ἀπὸ
τὴν ἐπιχείρησιν. Ἐφερεν εἰς τὴν οἰκίαν της,
ἔξ' ὅσων τῆς ἔδιδον δι' ἀμοιβὴν τῶν ἐκδου-
λεύσεών της, ἓνα σάκκον μὲ σίτον, ὥς μίαν
ὀκτὰν τυρίου, δύο ὄρνιθας, ἓνα μάλλινο χράμι,
τὸ ὅποιον τῆς ἔχαρισαν, καὶ ὀλίγας δραχμὰς
μετρητά. Ἐκ τούτων ἐπλήρωσε γενναιοφρόνως
καὶ τὸν ναῦλον τῆς Πορταίταινας, διὰ νὰ
ὑπάγῃ κ' αὐτὴ εἰς τὴν ἐστίαν της.

Ὅλα ταῦτα τὰ ἐνθυμεῖτο καλῶς ἡ Ἀμέρσα,
ἐπειδὴ ἡ μάνα της δὲν εἶχε παῦσει νὰ τὰ διη-
γῇται ἔκτοτε. Τώρα, εἶχον παρέλθει δώδεκα
ἔτη, ὁ ἀδελφός της εὐρίσκετο ἀκόμη εἰς τὰς
φυλακάς, ὁ πατήρ της πρὸ πολλοῦ εἶχεν ἀπο-
θάνει, ὁ Στάθαρος κ' ὁ Γιαλῆς δὲν ἐπανήλ-
θον ποτὲ ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν, ὁ μικρὸς ὁ
Γιωργάκης κ' ἐκεῖνος εἶχε πάρει μεγάλη πέ-
λαγά, ἡ Κρινιώ κ' αὐτὴ εἶχε μεγαλώσει, ἡ
Δελχαρὼ εἶχε γεννήσει καὶ πάλιν κόρη, κ'
αὐτὴ, ἡ Ἀμέρσα, εἶχε μείνει γεροντοκόρη.

Ζ'.

Ἄκρα σιγή καὶ ἡσυχία ἐπεκράτησεν ἐντὸς τοῦ σκοτεινοῦ θαλάμου, μετὰ τὸν τελευταῖον βῆχα καὶ τὸν κλανθιμρισμὸν τοῦ θυγατρίου, τὰ ὁποῖα τόσον ἀποτόμως διεκόπησαν. Ἡ Φραγκογιαννοῦ εἶχε κύψει τὸ πρόσωπόν της, καὶ εἶχε στηριχθεῖ μὲ τὰς δύο χεῖρας τὸ μέτωπον, καὶ εἶχε παύσει νὰ σκέπτεται. Τῆς ἐφαίνετο ὅτι δὲν ἔζη πλέον. Οὔτε ἡ πνοή της ἠκούετο. Πᾶς θόρυβος εἶχε παύσει. Οὔτε φλόξ ἔβρεμεν εἰς τὴν ἐστίαν, οὔτε βόμβος ἠκούετο, καὶ τὸ ἡμίκανστον φινύλιον τοῦ λύχνου ἔφεγγε θλιβερώς. Ἡ μικρὰ κανδήλα πρὸ πολλοῦ εἶχε σβύσει εἰς τὸ εἰκονοστάσιον, καὶ αἱ μορφαὶ τῶν ἁγίων δὲν ἐφαίνοντο πλέον.

Αἴφνης ἡ λεχώνα ἐξύπνησε μετὰ τιναγμοῦ, ἐν μέσῳ τῆς ἄκρας ἡρεμίας.

— Τ' εἶνε, μάνα; εἶπε.

Ἡ μήτηρ της βλοσυρά, καὶ ὡς ἐν φρεναπάτῃ τὴν ἐκύτταξεν εἰς τὸ φῶς τοῦ λυγαρίου.

— Τ' εἶνε! εἶπε. τίποτα. Εὐπνήσες;

— Μοῦ φάνηκε πῶς κάτι εἶπες... πῶς μ' ἐφώναξες, μέσ' τὸν ὕπνο μου.

— Ἐγώ;... ὄχι. Ταῦτιά σου κάμανε.

— Τί ὥρα νὰ εἶνε, μάνα;

— Τί ὥρα; ξέρω γ' ὡ;... Τόσες φορὲς λάλησε καὶ ξαναλάλησε τ' ὄρνιθι.

— Καὶ σὺ δὲν ἐκοιμήθης, μάνα;

— Ἐχόρτασα τὸν ὕπνο καλὰ... Τρύπησε τὸ πλευρό μου, εἶπεν ἡ Φραγκογιαννοῦ, ἥτις δὲν εἶχε κλείσει ὄμμα. Ὅπου εἶνε θὰ φέξῃ.

Ἡ λεχώνα ἐχασμήθη, κ' ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἐπὶ τοῦ στόματος. Συγχρόνως δὲ ὕψωσε τὸ βλέμμα πρὸς τὸ μικρὸν εἰκονοστάσιον, τὸ ὁποῖον ἀντίκρυζεν.

— Ἐχει σβύσει τὸ κανδήλι, μάνα! δὲν το ἀναβες;

— Δέν το ἀγροίκησά, θυγατέρα, εἶπεν ἡ γραῖα ἐκοιμώμουν βαθειά.

— Καὶ τὸ παιδί κοιμάται, βλέπω, ἡσυχά. Πῶς τῶπαθε;

— Ἡσυχάσε κι' αὐτὸ τώρα πλειά, εἶπεν ἡ γραῖα.

— Κ' ἐμένα μοῦ πονεῖ τὸ βυζί μου, εἶπεν ἡ λεχώνη ἄρχισε νὰ κατεβάξῃ πολὺ τώρα. Ἡ-θελά νὰ ἦτον ξυπνητὸ νὰ τὸ βύζαινα.

— Ἐ! τί νὰ γείνη... Θὰ βροῦμε κανένα παιδί, εἶπεν ἡ γραῖα.

— Τί λές, μάνα;

Ἡ γραῖα δὲν ἀπήντησεν. Ἡθελε κάτι νὰ εἴπῃ. Δὲν ἤξευρε τί νὰ εἴπῃ.

— Δέν κάνεις τὸν κόπο ν' ἀνάψῃς τὸ καντήλι, μάνα.

— Ἄν θέλῃς, σηκώσου σὺ κι' ἀναψέ το! δὲν ἔχω χέρια...

— Πῶς!

— Πιάστηκε πλειά τὸ χεράκι μου.

— Τί λές; Σὲ καλὸ σου, μάνα! ἐγώ, ποῦ δὲν ἔχω πάρη εὐχή, κάνει ν' ἀνάψω τὸ κανδήλι;

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην, καθὼς εἶπε «πιάστηκε τὸ χεράκι μου», ἐπανῆλθε πρῶτην φορὰν εἰς τὸν νοῦν τῆς γραῖας τὸ ὄνειρον τῆς Ἀμέρας.

Δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατηθῇ, καὶ ἐπνίξεν εἰς τὰ στήθη της βαθὺν λυγμόν.

— Τί ἔχεις, μάνα;

Καὶ ἡ λεχώνη ἐπήδησε κάτω ἀπὸ τὴν χαμηλὴν κλίνην.

— Δέν εἶνε καλὰ, τὸ παιδί;

Φωναὶ καὶ σπαραγμοὶ καὶ κλαύματα ἠκούσθησαν. Ἡ μήτηρ εὗρισκε τὸ θυγάτριόν της νεκρὸν ἐντὸς τοῦ λίκνου.

Ἀπὸ τὸν θόρυβον, ἐξύπνησεν εἰς τὸ διπλὰνὸν χώρισμα ὁ Κωνσταντῆς, ὅστις εἶχε χορτάσει καλὰ τὸν ὕπνον.

— Τί εἶνε; ἐκραξε τρίβων τοὺς ὀφθαλμούς.

Ἐχασμήθη, ἐτανύσθη, ἐτινάχθη, κ' ἔτρεξεν εἰς τὴν θύραν τοῦ θαλάμου.

— Βρέ! τί κάνετε σεῖς;... Θὰ σηκώσετε τὸν κόσμον στὸ ποδάρι... Μήγαρις μᾶς ἀφήνετε, μπάρεμ, νὰ πάrouμ' ἓνα ὕπνο ἀπ' τῆς φωνῆς σας;

Κανεῖς δὲν ἀπήντησεν εἰς τὰς διαμαρτυρίας τοῦ Κωνσταντῆ. Ἡ σύζυγός του ἔκυπτε, πνίγουσα τοὺς λυγμούς της, ἐπὶ τοῦ λίκνου. Ἡ πενθερά του ἐκάθητο, συνάπτουσα τὰς χεῖρας, αἰνιγματώδης, σφίγγουσα τοὺς ὀδόντας, μὲ ἀπλανὲς τὸ βλέμμα. Μετὰ τὸν πρῶτον ἀκούσιον λυγμόν της, δὲν εἶχεν ἐκβάλλῃ πλέον ἄλλην φωνήν.

— Τί!... πέθανε τὸ παιδί;...

Βρέ!... ἔκαμεν ὁ Κωνσταντῆς, μείνας μὲ ἀνοιχτὸν τὸ στόμα.

Εἶτα προσέθηκε:

— Γιὰ ταῦτο ἔβλεπα κάτι ἀνάποδα ὄνειρα, ζάβαλε!...

Ἡ Δελχαρῶ, ἀνακύψασα πρὸς στιγμὴν ἀπὸ τοῦ λίκνου, συνέχουσα τοὺς λυγμούς της, εἶπε:

— Μάνα, δὲν θὰ φέρῃς τὰ ρουχάκια του, νὰ τ' ἀλλάξουμε;... Ποῦ εἶν' ἡ Ἀμέρα;

Ἡ Φραγκογιαννοῦ δὲν ἀπήντησε:

— Ποῦ εἶνε ἡ Ἀμέρα, μάνα; ἐπανέλαβε, ψαύσασα τὸν ἀγκῶνα τῆς μητρός της ἡ Δελχαρῶ.

Ἡ Φραγκογιαννοῦ ἀνετινάχθη ὡς νὰ τὴν ἔθιξεν ἄκανθα ἢ κέντρον νάρκης.

— Ἡ Ἀμέρα, ποῦ εἶνε; στὸ σπίτι μας... ἀπήντησε.

— Δέν εἶχεν ἔρθη ὁ ὦ ἡ Ἀμέρα; Μοῦ φάνηκε πῶς ἄκουσα τὴ φωνή της μέσ' τὸν ὕπνο μου, εἶπεν ἡ λεχώνα.

— Ἀς πάη νὰ τὴν φωνάξῃ, εἶπεν ἡ γραῖα, νεύουσα μὲ τὸν κανθὸν τοῦ ὀμματος πρὸς τὸν γαμβρόν της.

— Κωσταντῆ, πᾶς νὰ φωνάξῃς τὴν Ἀμέρα; εἶπεν ἡ λεχώνη πρὸς τὸν σύζυγόν της.

— Πάω. Ἀκούς, λέει!... ὦχ! κρίμα, ζάβαλε! Καλὰ ποῦ τὸ βαπτίσαμε κι' ὄλας.

Ὁ Νταντῆς ἐκνίπεν εἰς τὸ πάτωμα τοῦ μικροῦ προδόμου εἰς τὸ σκότος, ψηλαφῶν νὰ εὕρῃ τὰ παληοπάπουσά του νὰ τὰ φορέσῃ. Ἐκαμνε μικρὸν θόρυβον, κρούων διάφορα ζεύγη παλαιῶν τσοκάρων πρὸς ἄλληλα καὶ ἐπὶ τῶν σανίδων τοῦ πατώματος.

— Ποῦ εἶνε τὰ παληοκατσάρια μου; εἶπε.

Τέλος ἐφόρεσεν ἓν ζευγὸς πατημένον γυναικείων ἐμβάδων, τὰς ὁποίας εὗρε, καὶ αἵτινες ἐκάλυπτον μόνον τοὺς δακτύλους τῶν ποδῶν καὶ μέρος τοῦ ταρσοῦ, ἀφήνουσαι ἔξω ὅλην τὴν πτέρναν. Ἄλλον θόρυβον ἔκαμε διὰ ν' ἀνοίξῃ τὴν θύραν, μὴ εὗρισκων εἰς τὸ σκότος τὸν σύρτην οὔτε τὸ μάνδαλον. Ἀφοῦ ἤνοιξε τὴν θύραν, ἐπανῆλθεν αἴφνης ὀπίσω.

— Ἀκούς, Δελχαρῶ, εἶπε, τῆς Ἀμέρας μονάχα νὰ πῶ νὰ ῥθῇ, ἢ νὰ ῥθῇ καὶ τὸ Κρινιώ μαζύ; Τί λές ἐσύ, πεθερά;

Καὶ ἡ Φραγκογιαννοῦ ἀνυπόμονος:

— Πήγαινε τώρα, τί φέρνεις γύρο; εἶπε. Ἀς ἔρθῃ ὅποιος ἔρθῃ!

Ἡ Δελχαρῶ ἐθρῖνε ἡρέμα κύπτουσα ἐπὶ τοῦ λίκνου. Ὁ Νταντῆς πρὶν ἐξέλθῃ, ἔροψε βλέμμα εἰς τὸ λίκνον καὶ εἰς τὴν σύζυγόν του.

— Ἀχ! κρίμα, ζάβαλε! εἶπε... Κ' ἔβλεπα κάτι ὄνειρα!... βρέ, παιδιά!

Κ' ἔξηλθε δρομαῖος.

Η'.

Τὴν ἐβδομάδα τῶν Βαῖων, μίαν πρωτὰν, ἀπῆλθεν ἡ Φραγκογιαννοῦ ὁλομόναχη εἰς τὴν ἐξοχὴν, πρὸς τῆς Μαιμοῦς τὸ ρέμμα. Ἡθελε νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν μικρὸν ἐλαῖωνα, τὸν ὁποῖον ὡς «ψυχομοῖρι» εἶχε λάβῃ ἀπὸ μίαν εὐπορον ὁπωσοῦν κουμπάραν της ἀποθανοῦσαν ἄκληρον, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε προσφέρει ἐκδουλεύσεις. Τὸ ἡμίση τοῦ ἐλαῖωνος τούτου

εἶχε δώσει ὡς προῖκα εἰς τὴν Δελχαρῶ, τὸ ἄλλο ἡμίση κατεῖχεν ἀκόμη ἡ γραῖα.

Ὀλίγαι ἐβδομάδες εἶχον παρέλθῃ ἀπὸ τὰ γεγονότα τὰ ὁποῖα διηγήθημεν. Οὐδεὶς δυσανάλογος θόρυβος εἶχε γίνῃ διὰ τὸ μικρὸν θυγάτριον τῆς Δελχαρῶς τῆς Τραχήλαινας, τὸ ὁποῖον ἔθαψαν τὴν αὐτὴν ἡμέραν. Ἡ μήτηρ τοῦ βρέφους, ἂν καὶ εἶδε μέλανά τινα σημεῖα περὶ τὸν λαιμόν τοῦ μικροῦ παιδιοῦ, δὲν θὰ ἐτόλμα ποτὲ νὰ κάμῃ λόγον, οὔτε ἄλλος θὰ ἐπίστευε τὸ ἔγκλημα τῆς μητρός της. Προφανῶς τὸ παιδίον εἶχεν ἀποθάνῃ ἀπὸ τὸν κοκκίτην.

Ὁ μόνος ἱατρός, ὅστις ὑπῆρχεν ἀπὸ χορῶν εἰς τὸ χωρίον, ὁ φιλόανθρωπος Βαυαρὸς Β. ἔτυχεν ἀπὸν. Εἶχεν ἀκουσθῇ καὶ πάλιν χορῶν εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν συνείθιζε ν' ἀποστέλλῃ κατ' ἐκλογὴν τὸν ἱατρὸν τοῦτον εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐν Αἴλῳ λοιμοκαθαρτηρίου.

Ἀντ' αὐτοῦ ἡ κυβέρνησις εἶχε στείλῃ προσωρινῶς ὡς ὑγειονόμον γηραιὸν τινα ἱατρὸν, τὸν κ. Μ., ὅστις δὲν εἶχε φθάσει ἀκόμη. Ἐν τῷ μεταξύ ὑπῆρχεν εἰς ἀπόφοιτος τῆς ἱατρικῆς, διατρίβων ἐν τῇ νήσῳ. Οὗτος κληθεὶς ὑπὸ τῆς δημοτικῆς ἀστυνομίας ὅπως βεβαιώσῃ τὸν θάνατον, ἐκύτταξεν ἐπιπολαιῶς τὸ πρόσωπον τοῦ νεκροῦ βρέφους, παρεπονέθη διατὶ νὰ μὴν τὸν φωνάξουν ἐνόσω τοῦτο ἔξῃ κ' ἔδωκε τὸ «ἐνταφιαστήριον», γράψας «ἐκ σπασμώδους βηχός».

Ἡ γραῖα Χαδοῦλα ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἔζησε ζωὴν τύψεων, ἀνησυχίας, καὶ μ' ἐξωτερικὸν σχῆμα ὡς νὰ εἶχε τέφραν ἐπὶ τῆς κόμης τῆς ψαφῆς, τόσον ἐλαφρῶς κυττῇ καὶ ἀκίνητον ἐτήρει τὴν κεφαλὴν της, καὶ ὡς νὰ ἐφόρει τὴν μακρὰν μαύρην μανδύαν της ὡς σάκκον μετανοίας. Ὅταν ἐμβῆκεν ἡ μεγάλη σαρακοστή, ἄρχισε νὰ συχνάζῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἔκαμνε πολλὰς καὶ βαθεῖας γονυκλισίας, ἐμελέτα νὰ ἐξομολογηθῇ, καὶ ἀνέβαλλεν. Ἐνῆστευεν ἀνεὺ ἐλαίου ξηροφαγεῦσα τὰς πέντε ἡμέρας ἐκάστης ἐβδομάδος, καὶ εἶχε βαστάξει «τρίμερο» τὴν πρῶτην ἐβδομάδα καὶ τὸ μισοσαρακοστόν. Ἐντρέπετο νὰ βλέπῃ τὴν κόρην της, τὴν Δελχαρῶ, καὶ ἀπέφευγε ν' ἀντικρύσῃ τὸ βλέμμα της.

Τὴν ἡμέραν λοιπὸν ἐκείνην, τῆς ἐβδομάδος τῶν Βαῖων, ἔφθασεν ἡ Φραγκογιαννοῦ λίαν πρῶτ' εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὑψηλοῦ πετροῦ λόφου, τοῦ ἀντικρύζοντος ἐκ δυσμῶν τὴν πόλιν, καὶ ὁπόθεν μελαγχολικὸν πίπτει τὸ βλέμμα ἐπὶ τοῦ μικροῦ κοιμητηρίου, ἀπλουμέ-

νου κάτω, ἐπὶ ὑψηλῆς θαλασσοπλήκτου λοφί-
δος γῆς, μὲ τὰ λευκὰ μνήματα, καὶ εὐθὺς φεύ-
γει ζητοῦν φαιδρότητα καὶ ζωὴν εἰς τὰ γα-
λανά κύματα, εἰς τὸν εὐρὺν τριπλοῦν λιμένα,
καὶ εἰς τὰ χλοερά, χαρίεντα νησίδια, τὰ φράτ-
τονα τοῦτον ἕξ ἀνατολῶν καὶ μεσημβρίας.
Ἐπάνω τῆς κορυφῆς ἐκεῖνης ἴστατο ἔρημικόν,
ἄποπτον, ὥς φανὸς τὴν ἡμέραν λάμπων, τὸ
ἔξοκλήσιον τοῦ Ἀγίου Ἀντωνίου. Ἡ Φραγ-
κογιαννοῦ διήλθεν ἔξωθεν, ποιοῦσα τὸ ση-
μεῖον τοῦ Σταυροῦ, κ' ἐνῶ εἶχε σκοπὸν νὰ
εἰσέλθῃ, τὴν τελευταίαν στιγμὴν ἐδιότασε, κ'
ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον της. «Δὲν εἶμαι
ἄξια», εἶπε μέσα της, «νὰ μπῶ 'ς ἓνα ξωκ-
κλήσι ποῦ τόσο συχνὰ λειτουργιέται... Ἀς
πάω καλλίτερα στὸν Ἀϊ Γιάννη τὸν Κρυφό».

Μετά τοῦτο ἔφθασεν εἰς τὸν ἐλαιῶνα, ἔπε-
θεώρησεν ἐν πρὸς ἐν ὅλα τὰ ἐλαιόδενδρα διὰ
τὰ ἰδίῃ ἂν ἦσαν φρουσκωμένα ἤδη. Ἦτο ἡδη
περὶ τὰ μέσα Ἀπριλίου, τὸ δὲ Πάσχα ἤρχετο
ἄψιμον. Παρακάλει μέσα της τὸν Χριστὸν «νὰ
δώσῃ λαδάκι, γιὰ ν' ἀναπλέψ' ἡ φτώχεια».
Ἀπὸ δύο ἐτῶν, τῷ ὄντι, δὲν εἶχαν καρπίσει
ἡ ἐλῆξ, εἶχε δὲ ἀναφανῇ καὶ μία ὑπουλὸς ἀ-
σθένεια, φθειρόουσα τὸν καρπὸν, καὶ μαυρί-
ζουσα τοὺς κλῶνας τῶν δένδρων.

Ἄφου ἔμεινεν ἐπ' ὀλίγον εἰς τὸν ἑλαιῶνα, ἐσηκώθη, στρέφουσα πολλάκις τὴν κεφαλὴν ὀπίσω, ὡς διὰ ν' ἀποχαλρεύσῃ τὰ ἐλαιόδενδρα καὶ ἀπεμακρύνῃ. Ἐφθασε κάτω εἰς τὸ ρεῦμα καὶ ἤρχισε νὰ τὸ ἀνέρχεται, καθὼς πολλάκις συνείζιζε. Φέρουσα τὸ καλάθιον τῆς ὑπὸ τὸν ἀριστερόν ἀγκῶνα, κρατοῦσα τὸ μαχαίρακι τῆς μετὰ τὴν χεῖρα τὴν δεξιάν, ἔκυπτε παντοῦ, εἰς ὅσα μέρη αὐτὴ ἐγνώριζε, κ' ἔφαχνε νὰ εὔρῃ κανκαλῆθρες καὶ ζοχάρια καὶ μυρῶνια, καὶ ἄνθηον διὰ νὰ γεμίσῃ τὸ καλαθάκι τῆς, νὰ κάμῃ πῆτταν, τὸ Σάββατον τοῦ Λαζάρου, νὰ φάγῃ αὐτὴ κ' αἱ θυγατέρες τῆς, ἀλλὰ νὰ προσφέρῃ κ' εἰς τῆς γειτόνισσες, ἀπὸ τὰς ὁποίας χάσιμον δὲν εἶχεν.

Ἐκτὸς τῶν ἀγριολεσχάνων τούτων, τὰ ὁποῖα ὅλα ἐργάζονται ἀνα συλλέγουν, ἡ Χαδοῦλα εἵ-
 ξευεν *ἄλλα* βότανα, χρήσιμα ὡς φάρμακα διὰ
 τοὺς ἀσθενεῖς, τὸ τρίμερο, καὶ τὴν δρακοντιὰ
 καὶ τὴν ἀγριοκρομμύδα, ἀνάμεσα εἰς τὰς κο-
 μάρους καὶ τὰς πτέριδας, καὶ παρὰ τὰς ρίζας
 τῶν ἀγρίων δένδρων, καὶ τοὺς μήκητας καὶ
 τὰς ἀκάνθας καὶ τὰς κνίδας, καθὼς καὶ τὸ πο-
 λυτρίχι εἰς τοὺς μικροὺς καταρράχτας τοῦ ρεύ-
 ματος — τὸ ὁποῖον λέγουν ὅτι εἶνε φάρμακον
 διὰ τὰς λεχοὺς τὰς πυρεσσοῦσας.

Ἀποῦ συνέλεξεν ἱκανὰ βότανα καὶ ἐκ τοῦ
εἶδους τῶν ἱαματικῶν τούτων, τὰ ὁποῖα ἐτύ-
λιξεν εἰς χωριστὸν μανδῆλι ἐντὸς τοῦ καλα-
θίου, καὶ ἡ ὥρα ἔκλινεν ἤδη πρὸς τὸ δειλι-
νόν, καὶ ὁ ἥλιος ἐπλησίαζεν εἰς τὴν κορυφὴν
τοῦ βουνοῦ· ἐντὸς τοῦ ρεύματος βαθεῖα ἦτο
ἡ σκιά, καὶ ὁ θροῦς τῶν βημάτων της ἀντή-
χει ὡς δοῦπος σκληρὸς εἰς τὸ βᾶθος τῆς ψυ-
χῆς της.

Ἡ γραῖα ἀνήρχετο ἤδη ὑψηλότερα, πρὸς τὴν ἀπότομον κορυφὴν τοῦ ρεύματος. Κάτω ἐχαράττετο βαθὺ τὸ ποτάμιον, τ' Ἀγελᾶ τὸ ρέμμα καὶ ὅλην τὴν βαθεῖαν κοιλάδα μετὰ ἡρέμου μορμυρισμοῦ διέτρεχε τὸ ρεῦμα, κατὰ τὸ φαινόμενον ἀκίνητον, λιμνάζον, ἀλλὰ πράγματι ἀεννάως κινούμενον ὑπὸ τὰς μακρὰς βαθυκόμους πλατάνους ἀνάμεσα εἰς βρύα καὶ θάμνους καὶ πτέριδας, ἐφλοίσβριζε μυστικά, ἐφιλει τοὺς κορμούς τῶν δένδρων, ἔρπον ὀφιοειδῶς κατὰ μῆκος τῆς κοιλάδος, πρασινωπὸν ἀπὸ τὰς ἀντανγείας τὰς γλοερὰς, φιλοῦν καὶ ἅμα δάκνον τοὺς βράχους καὶ τὰς ρίζας, νᾶμα μορμύρον, ἁθόλωτον, βριθὸν ἀπὸ μικρὰ καμωράκια, τὰ ὅποια ἔτρεχον νὰ κρυβῶσιν εἰς τὸ θόλωμα τῆς ἄμμου, ἅμα κανὲν βοσκοπούλον, ἀφῆνον τὰς ὀλίγας ἀμνάδας νὰ βόσκουν εἰς τὴν δροσερὰν χλόην, ἤρχετο νὰ κύψῃ εἰς τὸ ρεῦμα, καὶ ἀνεσήκωνε πέτραν τινὰ διὰ νὰ τὰ κυνηγήσῃ. Τὸ λάλον, αἰσίγητον κελάδημα τῶν κοσσύφων ἀντήχει ἁρμονικὸν εἰς τὸ δάσος, τὸ περιστέφον ὅλην τὴν δυτικὴν κλιτύν, καὶ ἀνέρπον εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Ἀναγύρου, ἕως τὴν Ἀετοφωλιάν ἐπάνω—ὅπου ἐλέγετο ὅτι εἷς θαλασσαιὸς εἶχε κατοικήσει ἐπὶ τρεῖ γενεὰς ἀνθρώπων ἐκεῖ, καὶ τέλος ἐξέλιπε χωρὶς ν' ἀφήσῃ αἰτόπουλα. Εἰς τὴν ἐρημωθεῖσαν φωλεάν του εὐρέθῃ ὀλόκληρον μουσεῖον ἀπὸ τεράστια κόκκαλα θαλασσίων ὄψεων, φωκῶν, καρχαριῶν καὶ ἄλλων ἐναλίων θηρίων, τὰ ὅποια εἶχε ξεφαντώσει κατὰ καιροὺς ὁ μέγας καὶ κραταῖος ὄρνις τῶν θαλασσῶν, μὲ τὸ γρυπὸν ράμφος του τὸ κυανωπὸν, καὶ μὲ τὸ τεφρὸν μεγαλοπρεπὲς πτέρωμα.

Ἐπάνω, εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ρεύματος, εἰς ἓνα ὕψος σχηματιζόμενον μεταξύ δύο βουνῶν, ἀνάμεσα εἰς τοῦ Κονόμου - ἃ ῥόγγια καὶ εἰς τὸν Μικρὸν Ἀνάγυρον, ἐκεῖ εὗρίσκετο ἀπὸ παλαιὸν καιρὸν τὸ ἀρχαῖον, ἔρημον μονύδριον, ὃ Αἰὶς Γάννης ὁ Κρυφός. Ἦτο πράγματι κρυφός, κείμενος ὀπισθεν τοῦ μικροῦ αὐχένος, καλυπτόμενος ἀπὸ τὰ δύο βουνά, καὶ ἀπὸ πυκνὴν λόγμην. Εἴτε ἐκ τοῦ βορείου μέρους ἤρ-

χετό τις, ὅπως τώρα ἡ Φραγκογιαννοῦ ἀπὸ τ'
Ἀχειλᾶ τὸ ῥέμμα, εἶτε ἐκ τοῦ μεσημβρινοῦ, ἐκ
τῆς τοποθεσίας τῆς καλουμένης τοῦ Κονόμου
τὰ ῥόγγια, καὶ ἂν ἐγγύτατα διήρχετο πλησίον
τοῦ παλαιοῦ σεβᾶσματος, ἦτο ἀδύνατον νὰ
ὑποπτεύσῃ τὴν ὑπαρξίν του, ἂν δὲν ἐγνώριζε
καλῶς τὰ μέρη, ὅπως τὰ ἐγνώριζεν ἡ Φραγκο-
γιαννοῦ.

‘Ο περίβολος καὶ τὰ ὀλίγα κελλῖα ἦσαν ἐρεί-
πιον ἀπὸ πολλοῦ. ‘Ο ναῖσκος ὠρθοῦτο ἀκόμη,
ἀλλ’ ἦτον ἔρημος καὶ ἀλειτούργητος. Τὸ κα-
θολικὸν ἐστεγάζετο ἀκόμη, ἀλλ’ εἰς τὸ ἅγιον
βῆμα ἡ στέγη εἶχε καταρρεύσει πρὸς τὸ βό-
ρειον, αἱ δὲ πλάκες τῆς σκεπῆς καὶ τὰ συν-
τρίμματα εἶχον καλύψει τὸ θυσιαστήριον· ὑ-
πῆρχε ξύλινον τέμπλον, πάλαι ποτὲ γλυπτὸν καὶ
χρυσωμένον, ἐφθαρμένον καὶ δυσγνώριστον,
ἀλλ’ αἱ εἰκόνες ἔλειπον. Αἱ ὀλίγα τοιοῦτα
φεία εἶχον φθαρὰ ἀπὸ τὴν ὑγρασίαν, καὶ τὰ
πρόσωπα τῶν Ἀγίων δὲν διεκρίνοντο πλέον.

Μόνον δεξιόθεν τοῦ χοροῦ ὑπῆρχε μία το-
χογραφία παριστάσῃ τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τὸν
Πρόδρομον μαρτυροῦντα τὸν Χριστόν· « Ἴδε ὁ
Ἄμνός τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ
κόσμου. » Τὸ πρόσωπον καὶ ἡ χεὶρ τοῦ Βαπτι-
στοῦ, τεινομένη καὶ δεικνύουσα, διεκρίνοντο ὁ-
πωσοῦν καλῶς. Τὸ πρόσωπον τοῦ Σωτῆρος
λίαν ἀμυδρῶς ἐφαίνετο ἐπὶ τοῦ ὑγροῦ τοίχου.

Τὸν Ἀϊ-Γιάννην τὸν Κρυφὸν ἐπεκαλοῦντο τὸν παλιὸν καιρὸν ὅλοι οἱσὶ εἶχον «κρυφὸν πόνον» ἢ κρυφὴν ἀμαρτίαν. Ἡ γραῖα Χαδούλα ἐγνώριζε τὴν δοξασίαν ἢ τὸ ἔθιμον τοῦτο, καὶ διὰ τοῦτο ἐνθυμήθη νὰ ἔλθῃ σήμερον εἰς τὸν παλαιόν, ἔρημον ναῖακον, ὅπως προσφέρῃ τὰς ἱκεσίας της. Προέκρινε τὸν ναὸν τὸν ἀλειτούργητον, ἀφοῦ καὶ εἰς τὴν ἐνοριακὴν ἐκκλησίαν, ὅπου ἐσύχναζεν ὅλην τὴν σαρακοστήν, ἐτόλμα μόνον νὰ εἰσέρχεται μᾶλλον εἰς τὸν νάρθηκα, ὅπισθεν τοῦ ἐνὸς φύλλου τῆς γυναικείας πύλης, τοῦ κλεισμένου μὲ τὸν σύρτην — ὥς νὰ ἡσθάνετο τὴν ἀνάγκην νὰ εἶν' ἐτοίμη πρὸς φυγὴν, ἅμα τὴν ἐδίωκέ τις! Καὶ δὲν ἐφοβεῖτο τόσο μὴ τὴν διώξῃ ὁ Παπανικόλας, ὁ αὐστηρὸς καὶ ἀσκητικὸς ἐφημέριος, ἢ ὁ κύρ Δημητρός ὁ ἐπίτροπος, ὅστις πάντοτε ἐγόγγυζε καὶ ἦτο τραχὺς πρὸς τὰς γυναῖκες, αἵτινες ἐπέμενον μὴ θέλουνσαι ν' ἀνέρχωνται εἰς τὸν γυναικωνίτην, καὶ ἀπῆτουν νὰ ἔχουν διαρκῶς μικρόν, περίφρακτον μὲ σειρὰς στασιδίων διαμέρισμα, εἰς τὴν βορειοδυτικὴν γωνίαν τοῦ ναοῦ· ἀλλ' ἐφοβεῖτο τὸν Ἀρχάγγελον, τὸν ἀγριωπὸν, ὅστις ἦτο ζωγραφισμένος μεγαλωστὶ

ἐπὶ τῆς βορείας πύλης τοῦ ναοῦ, μὲ τὴν ρομφαίαν του τὴν φλογίνην εἰς τὴν χεῖρα.

Εἰσηλθεν εἰς τὸν ἔρημον ναῖσμον, ἀναψεν
ἐν κηρίον, τὸ ὁποῖον εἶχεν εἰς τὸ καλάθῃ της
μαζὺ μὲ ὀλίγα πυρεῖα, κ' ἔκαμε τρεῖς στρωτὰς
γονυκλισίας ἔμπρὸς εἰς τὴν τοιχογραφίαν τὴν
ἡμιφθαρμένην. Εἶτα, ἀνακυκλοῦσα εἰς τὸν νοῦν
τὴν ἔμμονον ἰδέαν, ἣτις τῆς εἶχε κολλήσει, χω-
ρὶς νὰ τὴν ἐκφράξῃ μεγαλοφώνως, εἶπε μὲ
φωνήν, τὴν ὁποίαν θὰ ἠδύνατο ν' ἀκούσῃ τις,
ἂν παρίστατο μάρτυς τῆς σκηνῆς ἐκείνης·
« Ἄν ἔκαμα καλὰ, ᾿Αϊ-Γιάννη μου, νὰ μοῦ
δώσῃς σημεῖο σήμερα . . νὰ κάμω μία καλὴ
πρωᾶξι, ἕνα ψυχικό, γιὰ νὰ γαληνιάσ' ἡ ψυχὴ
μου κ' ἡ καρδούλα μου! . . . »

 Θ' .

Ἄφου εἶχε γεμίσει τὸ καλάθι της, καὶ ὁ ἥλιος ἔκλινε πολὺ χαμηλὰ, καθὼς ἐξῆλθε τοῦ ἔρημου ναύσκου, ἡ γραῖα Χαδούλα ἐκίνησε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πολίχνην. Κατῆλθε πάλιν τὸ ρέμμα· ρέμμα εἰς τὰ ὀπίσω, ἔστράφη δεξιὰ, ἄρχισε ν' ἀνηφορίζῃ πρὸς τὸν λόφον τοῦ Ἑλίου. Ἄντωνίου, ὁπότεν εἶχεν ἔλθῃ. Μόνον πρὶν φθάσῃ ἀκόμη εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου, ἐφ' οὗ ἴσταιται τὸ παρεκκλήσιον, καὶ ὁπότεν ἀνοίγεται μεγάλη θύρα πρὸς τὸν λιμένα καὶ τὴν πόλιν, εἶδεν ἐκεῖ δεξιὰ της χαμηλὰ εἰς τὸ βάθος μικρᾶς κοιλάδος, ἣτις καλεῖται τῆς Μαμουῦς τὸ δέμμα, καὶ τέμνει κατ' ἀμβλείαν γωνίαν τὴν ἄλλην βαθεῖαν κοιλάδα τοῦ Ἀχειλᾶ, τὸν εὐρὺν καὶ καλῶς καλλιεργημένον κῆπον τοῦ Γιάννη τοῦ Περιβολᾶ, καὶ εἶπε μέσα της·

« Ἄς πάω στὸν μπαχτσέ τοῦ Γιάννη, νὰ τοῦ γυρέσω κανένα μάτσο κρομμύδια, ἢ κανένα μαρουῶλι, νὰ μὲ φιλέψη... Τί θὰ χάσω; »

Συγχρόνως, ἀνεπόλησε τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ὅτι πρὸ ἡμερῶν εἶχεν ἀκούσει ὅτι ἡ γυναῖκα τοῦ Γιάννη τοῦ Περιβολᾶ ἦτον ἄρρωστη. Ἦ- γνόει ἂν αὕτη εὐρίσκετο τῷρᾳ εἰς τὴν καλύ- βην τὴν ἐντὸς τοῦ κήπου, παρὰ τὴν εἰσοδον, ἢ ἂν ἐνοσηλεύετο εἰς τὴν πόλιν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ κηπουρὸς ὁ ἴδιος θὰ εὐρίσκετο ἐξ ἁπαντος ἐδῶ, (συνεπέραναν, ἐπειδὴ ἔβλεπε μακρόθεν ἀνοικτὴν τὴν θύραν τοῦ περιβόλου) ἐσυλλογί- σθη νᾶ τοῦ πουλίῃσι δούλευσιν, μὲ τὰ βότανα ποῦ εἶχε στὸ καλαθάκι της, ὑποσχομένη αὐτῶ «μαντιζούνα» πρὸς ἵασην τῆς γυναῖκός του. Εἶτα εὐθὺς πάλιν εἶπε καθ' ἑαυτήν.

«Τί δούλεψι νά κάμῃ κανεῖς στή φτώχεια!
... Ἡ μεγαλειότερη καλωσύνη ποῦ μποροῦσε

νά τους κάμη θά ἦτον νά εἶχε κανεῖς στεροβοτόανο νά τους δώση. (Θέ μ', σχώρεσέ με!) "Ἄς ἦτον καὶ παλληκαροβότανο! ἐπέφερε. Γιατὶ κάνει ὄλο κοριτσάκια, κι' αὐτὴ ἡ φτωχιά!... Θαρρῶ πῶς ἔχει πέντ' ἔξη ὡς τώρα. Δὲν ξέρω ἂν τῆς ἔχη πεθάνῃ κανένα... ἀπ' αὐτὰ τὰ ἐφτάψυχα!»

Εἶχεν ἐρευνήσει, τῷ ὄντι, ἐπὶ χρόνους πολλούς, εἰς τὰ βουνὰ καὶ τὰς φάραγγας, ὅπως εἴρη «παλληκαροβότανο» διὰ τὴν κόρην της, ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὅποιον τῆς εἶχε δώσει δὲν ἐπέτυχεν· ἐξ ἐναντίας, ἐνήργησε μᾶλλον ὡς «κοριτσοβότανο». Καὶ ὅμως εἰς αὐτὴν ἄλλοτε, ὅταν τῆς τὸ ἔδωκεν ἡ ἀνδραδέλφη της, εἶχε τελεσφορήσει, διότι ἔκαμε τέσσαρας υἱούς, καὶ μόνον τρεῖς θυγατέρας. "Ὅσον ἀφορᾷ τὸ στεροβοτότανο», ὁ πνευματικὸς τῆς εἶχεν εἰπεῖ πρὸ χρόνων ὅτι εἶνε μεγάλη ἁμαρτία.

Πρὶν φθάσῃ εἰς τὴν θύραν τοῦ κήπου, καθὼς κατήρχετο τὸν δρομίσκον τῆς κλιτύος, εἶδεν ὅτι ὁ Γιάννης ὁ Περιβολᾶς δὲν εὐρίσκετο ἐντὸς τοῦ κήπου, ἀλλ' ἦτο τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰς τὸν γειτονικὸν ἀγρόν, τὸν ὅποιον εἶχε φαίνεται ἐνοικιάσει ὡς κολλήγας ἀπὸ τὸν γείτονα. Ὁ ἀγρὸς ἦτον σπαρμένος κριθὴν λίαν χλοάζουσαν καὶ σπιθαμιαίαν ἤδη, ἔκειτο δὲ ἐπὶ χαμηλοτέρου ἀπὸ τὸν κήπον ἐπιπέδου, ὡς ὕψος γόνατος. Ὁ Γιάννης, σκυμμένος εἰς μίαν ἄκρην τοῦ ἀγροῦ, ὡς φαίνεται, ἐβοτάνιζεν, ἦτοι ἐξερρίζωνε τ' ἄσχημα χόρτα καὶ τὰ ζιζάνια ἀνάμεσα εἰς τὸ σπαρτόν, ἐνὸς ἡτο ἀκόμη ἐνωρίς, καὶ ὁ ἥλιος ἔδυνεν ἤδη. Εὐρίσκετο πέραν τῆς ἄλλης ἄκρας τοῦ κήπου, καὶ ὅταν ἡ Γιαννοῦ ἐπλησίασεν εἰς τὴν θύραν τοῦ περιβόλου, δὲν τὸν ἔβλεπε πλέον, κρυπτόμενον ὀπισθεν τοῦ πυκνοῦ φράκτου, εἰς ἱκανὴν ἀπόστασιν, ὥστε δὲν ἠμπόρεσε νὰ τοῦ φωνάξῃ μακρόθεν τὴν καλησπέραν. Ἐκεῖνος, κύπτων, ὅλος ἔκδοτος εἰς τὴν ἐργασίαν του, οὔτε τὴν εἶδεν.

Ἡ γραῖα Χαδοῦλα εἰσῆλθε. Πλησίον τῆς θύρας ἦτον ἡ καλύβη, ἱκανῶς λευκάζουσα, μὲ ἑξωτερικὸν ὄχι πολὺ ἀκαῖον οὔτε καθάριον. Ἐφαίνετο ὅτι πρὸ πολλοῦ χρόνου δὲν εἶχεν ἀσβεστωθῇ, κ' ἐμαρτύρει περὶ τῆς ἀρρωστίας

τῆς οἰκοκυρᾶς. Ἀταξία ἐργαλείων, χόρτων καὶ δεμάτων ὑπῆρχεν ἔμπροσθεν ταύτης. Ἡ θύρα ἦτο κλειστή: Τὰ δύο παράθυρα κλειστά. Μόνον εἰς φεγγίτης μὲ ὕαλον ὑπῆρχε πρὸς τὰ ἄνω, ἀλλὰ διὰ νὰ φθάσῃ ὡς ἐκεῖ ἐπάνω ἡ Φραγκογιαννοῦ, διὰ νὰ στηλώσῃ τὸ ἀνάστημά της καὶ ἴδῃ ἂν ἦτον ἄνθρωπος μέσα, ἔπρεπε ν' ἀνέλθῃ τὰς δύο ἢ τρεῖς βαθμίδας, καὶ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ μικρόν, ἄφρακτον σανίδωμα, τὸ καλούμενον «χαγιάτι».

Ἐνῶ ἐδίσταζον, ἂν ἔπρεπε οὕτω νὰ κάμῃ, ἢ μᾶλλον ν' ἀνέλθῃ ἀπλῶς εἰς τὸ χαγιάτι καὶ νὰ κρούσῃ τὴν θύραν, ἤκουσε φωνὰς μικρῶν κορασίων. Ὀλίγον παρέκει ἦτον τὸ πηγᾶδι μὲ τὸν μάγγανον, καὶ δίπλα, ἡ στέρνα, χαμηλὴ, βαθεῖα, μὲ τὰς ὄχθας μόλις ἀνεχούσας ὑπερᾶν τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Ἐπάνω εἰς αὐτὴν τὴν κτιστὴν ὄχθην, παρὰ τὸ χεῖλος τῆς στέρας, ἐκάθηντο δύο μικρὰ κοράσια, τὸ ἓν ὡς πέντε ἐτῶν, τὸ ἄλλο ὡς τριῶν ἐτῶν, καὶ ἔπαιζαν μὲ μίαν καλαμιὰν καὶ μὲ σπάγγον καὶ ἓν καρφίον δεμένον εἰς τὴν ἄκρην, ὡς νὰ ἐψάρευαν τάχα ἐντὸς τῆς στέρας.

— Νά!... μοῦ ἔδωκε τὸ σημεῖο ὁ "Αἰς-Γιάννης, εἶπε μέσα της, σχεδὸν ἀκουσίως ἡ Φραγκογιαννοῦ, ἅμα εἶδε τὰ δύο θυγάτρια... Τί λευθεριά θὰ τῆς ἔκαναν τῆς φτωχιάς, τῆς Περιβολοῦς, ἀνίσως ἔπεφταν μέσ' τὴ στέρνα κ' ἐκολυμποῦσαν!... Νὰ ἰδοῦμε, ἔχει νερό;

Πλησιάσασα, ἔκνυσε, καὶ εἶδεν ὅτι ἡ στέρνα ἦτον σχεδὸν γεμάτη· ὡς δύο τρίτα ὀργυιᾶς νεροῦ.

— Τί τ' ἀφῆναι ἔδω, κείνος ὁ πατέρας τους, μικρὰ κορίτσια, εἶπε πάλιν ἡ Φραγκογιαννοῦ. Τάχα δὲν μποροῦν νὰ πέσουν καὶ μοναχὰ τους μέσα;

"Ἐστρεψεν ἀνήσυχον βλέμμα πρὸς τὴν καλύβην. Ἀλλ' αὐτὴ εἶχε τὴν ὄψιν ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ἄνθρωπος μέσα.

Ἐκύτταξε μετὰ περιεργείας τὰ δύο κοράσια. Τὸ μεγαλειότερον τούτων ὦραϊον, ξανθόν, ἂν καὶ σχεδὸν ἀνιπτον, ἔκαμνεν ὦραϊαν ἐντύπωσιν. Τὸ μικρότερον, χλωμόν, κακονδυμένον, ἐφαίνετο μᾶλλον νὰ πάσχη ἀπὸ «ζούραν», ἦτοι παιδικὸν μαρασμόν.

*Ἐπεται συνέχεια

Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Γερμανικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολή.

ΜΕΤΑ τὴν ἐναρκτήριον συνεδρίαν τῆς ἐνταῦθα Γερμανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς, περὶ ἧς ἐγένετο ἐπαρκὴς λόγος ἐν προηγουμένῳ φύλλῳ τῶν «Παναθηναίων», ἐξηκολούθησαν ἀνελλιπῶς μέχρι σήμερον αἱ κατὰ δεκαπενθήμερον τακτικαὶ συνεδρίαί τῆς Σχολῆς ταύτης, ἐν μέσῳ τοῦ πάντοτε εἰς τὰς συνεδρίας ταύτας παρισταμένου πυκνοῦ καὶ ἐκλεκτοῦ ἀκροατηρίου ἐκ ξένων καὶ ἡμεδαπῶν ἀρχαιολόγων καὶ φιλαρχαίων. Ἰδοὺ δ' ἐν συντόμῳ τὰ κατὰ τὰς μέχρι τοῦδε συνεδρίας ἀνακοινωθέντα.

Ἐν τῇ **δευτέρᾳ** συνεδρίᾳ, ἣν ἐτίμησε διὰ τῆς παρουσίας του καὶ ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς ἡμῶν, ὠμίλησαν ὁ κ. Dörpfeld καὶ ὁ ἐταῖρος τῆς γερμ. σχολῆς κ. von Prott.

Ὁ πρῶτος ἐξέθηκε λεπτομερῶς τὰ ἀποτελέσματα τῆς κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος συνεχίσεως τῶν μεγαλοπρεπῶν ἀνασκαφῶν τῆς *Περγάμου*, δι' ἃς δαπανᾷ καὶ αὐτὸς ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας. Πλὴν ἄλλων σπουδαίων μερῶν τῆς ἀρχαίας πόλεως, ἅτινα ἀπεκάλυψεν ἤδη ἡ συστηματικὴ ἀνασκαφὴ τῆς μεγαλοπρεποῦς πρωτεύουσας τῶν Περγαμηνῶν βασιλέων, εὐρέθη, κατεδαφιζομένου μέρους τοῦ τεραστίου μεσαιωνικοῦ φρουρίου, ἀρχαία μεγαλοπρεπὴς πύλη τοῦ τείχους, σχεδὸν σῶα διασφoζομένη, μετὰ εὐρυτάτης κλίμακος ἐπίσης ἀθίκτου σφoζομένης, φερούσης δὲ πρὸς τὴν ἄνω πόλιν. Αἱ ὦραιαι καὶ πολυάριθμοι φωτειναὶ εἰκόνες καὶ ἡ ζωντανὴ καὶ μετὰ σπανίας σαφηνείας ὁμιλία τοῦ ἀγορητοῦ κατέστησαν τὴν διάλεξιν ταύτην πάντῃ ἐπαγωγὸν καὶ δι' αὐτοὺς τοὺς μὴ ἐξ ἐπαγγέλματος ἀρχαιολόγους.

Ὁ δὲ κ. Prott ὠμίλησε περὶ τοῦ *Διονύσου καθηγμένου* τῆς Περγάμου, δεῖξας ὅτι γνωσταὶ τινες ἐπιγραφαὶ Μικρασιατικῶν πόλεων,

τῶν περὶ τὸν Διόνυσον τεχνιτῶν, ἀναφέρονται εἰς τὸ ἐν Περγάμῳ ἱερὸν Διονύσου τοῦ καθηγμένου, τοῦ στενῶς πρὸς τὴν λατρείαν τῶν Περγαμηνῶν βασιλέων συνδεομένου· πρὸς δὲ

ὅτι τὸ ἱερὸν τοῦτο κατεῖχεν ἐν Περγάμῳ τὴν παρὰ τὸ θέατρον ὑπὸ τὴν κορυφὴν τῆς Ἀκροπόλεως γνωστὴν ἀλλ' ἀνώνυμον μέχρι τοῦδε ἐπίπεδον θέσιν.

Ἐν τῇ **τρίτῃ** συνεδρίᾳ ὠμίλησεν ὁ Διευθυντῆς τῆς ἐνταῦθα Αὐστριακῆς Ἀρχαιολ. Σχολῆς κ. A. Wilhelm περὶ τινῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν ἐπιγραφῶν, ἰδίως δὲ περὶ μιᾶς, ἀποτελεσθεῖσης ἐκ δύο τεμαχίων εὐρεθέντων ἐν Σίφρῳ καὶ Σμύρνῃ, ἐξ ἧς τὸ πρῶτον νῦν μανθάνομεν τὸ σπουδαιότατον διὰ τὴν νομισματολογίαν γεγονός, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἐπέβαλον εἰς τὰς συμμαχίας αὐτῶν πόλεις τὰ ἴδια αὐτῶν νομίσματα, ἔθεσαν δὲ ἐκτὸς κυκλοφορίας τὰ ὑπὸ τῶν συμμαχίδων πόλεων κοπέντα πρότερον ἴδια νομίσματα. Μετ' αὐτὸν ὠμίλησεν ὁ βαναρὸς ἀρχαιολόγος κ. H. Thiersch, ἐκθέσας τὴν ὑπ' αὐτοῦ τυχαίαν μὲν ἀλλὰ περιεργωτάτην ἀνακάλυψιν ἐν *Ἰδουμαίᾳ* τῆς *Παλαιστίνης* μεγάλου ὑπογείου λαξευτοῦ τάφου, φωνικικῆς οἰκογενείας ἐξελληνισθείσης. Ὁ τάφος οὗτος, μοναδικὸς τὸ εἶδος εἰς τὴν χώραν ἐκείνην, ἐκ πολλῶν ὑπογείων δωματίων ἀποτελούμενος καὶ ἄρτι συληθεὶς, περιέχει πλείστας ἐλληνικὰς ἐπιγραφὰς μετὰ σπουδαίων χρονομετριῶν τῶν Σελευκιδῶν, καὶ πλείστας ζωηρὰς τοιχογραφίας ἀναφερομένης εἰς κινήγια σπανίων ζώων ἐκ τῶν χρησίμων εἰς τοὺς ζωολογικοὺς κήπους τῶν Πτολεμαίων τῆς Αἰγύπτου, οὓς φαίνεται ὅτι ὑπηρετεῖ ἡ οἰκογένεια αὕτη. Ἀπὸ δὲ τοῦ σχήματος τοῦ τάφου τούτου ὀριμηθεὶς ὁ ρήτωρ ἐπραγματεύθη, τὴν διάλεξιν αὐτοῦ διὰ πολυπληθῶν φωτεινῶν ἀκτίνων συνοδεύων, περὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἱστορίας τῶν λαξευτῶν τάφων τῶν Αἰγυπτίων, Ἀσιατῶν, κτλ., πολλὰ διδάξας τοὺς ἀκροατὰς αὐτοῦ.

Κατὰ δὲ τὴν **τετάρτην** συνεδρίαν ὠμίλησαν πάλιν ὁ κ. Dörpfeld περὶ τοῦ ἀρχαιοτέρου *Παρθενῶνος*, καὶ ὁ κ. Γ. Σωτηριάδης, ἐλληνιστὴς, περὶ τῶν τύμβων τῆς *Χαιρωνείας*.

Ὁ κ. Dörpfeld, ἐν τῇ διαλέξει του ταύτη, μιᾷ τῶν σπουδαιοτάτων ἐξ ὧσαν ἐποιήσατο ποτε, ἐξήγησε νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ τεραστία καὶ μεγαλοπρεπεστάτη θεμελίωσις τοῦ ἀρχαιοτέρου Παρθενῶνος, ἐφ' ἧς ἠγέρθη κατόπιν κατὰ σχέδιον

τροποποιημένον, ἤτοι πλατύτερος μὲν ἀλλὰ καὶ κατὰ πέντε περίπου μέτρα βραχύτερος, ὁ Παρθενὼν τοῦ Περικλέους, ἀνήκει εἰς ναὸν οὗ ἡ οἰκοδομία ἤρξατο πολὺ πρὸ τῶν Μηδικῶν πολέμων, ἐξηκολούθησε μετὰ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην καὶ εἶχε προχωρήσει εἰς ὕψος μέχρι τῶν δύο πρώτων σπονδύλων τῶν κιόνων, ὅτε οἱ Πέρσαι κυριεύσαντες τὴν Ἀκρόπολιν κατέστρεψαν αὐτόν, οὕτως ἡμιτελῆ ὄντα, θέσαντες πῦρ εἰς τὰ τεράστια ξύλινα ἱκρίωματα, ἅτινα εἶχον ἐγείρει οἱ οἰκοδομοῦντες τὸν ναόν. Κατέδειξε δὲ πολλαχοῦ καταφανῶς σφζόμενα, καὶ τοὺς σπονδύλους ἰδίως τῶν κιόνων καταστρέψαντα, τὰ ἴχνη τῆς κολοσσιαίας ταύτης πυρκαϊᾶς. Τὴν δ' ἐπὶ Περικλέους ἀλλαγὴν τοῦ σχεδίου τοῦ Παρθενῶνος τούτου, καθ' ἣν ὁ μὲν εὐφυνέστατα, ὀλίγον τι πρὸς βορρᾶν μεταθέντος τοῦ ναοῦ, ἐχρησιμοποιήθη ἡ τεραστία καὶ εἰς μέγα βάθος ἐξικνουμένη προμηθεϊκὴ βάσις τοῦ ναοῦ, ἐξήγησεν ὁ κ. Dörpfeld ὡς πρὸς μὲν τὸ εὐρύτερον πλάτος διὰ τῆς ἀνάγκης τοῦ πλατυτέρου χώρου, ὃν ἀπῆτει τὸ κολοσσιαῖον χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς, ὅπερ συνέλαβεν ἡ φαντασία τοῦ Φειδίου, ὡς πρὸς δὲ τὸ βραχύτερον μῆκος, διὰ τῆς καταργήσεως δύο ἐσωτερικῶν δωμάτων τοῦ ἀρχαιότερου σχεδίου. Διδακτικωτάτη ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο ἦτο ἡ μελέτη, ἣν ἐπεχείρησεν ὁ ρήτωρ, τῶν πρὸς νότον τοῦ ναοῦ, παρὰ τὰ θεμέλια αὐτοῦ, διαδοχικῶν ἀναλημμάτων πρὸς ὑποστήριξιν τῶν χωμάτων κλπ.

Ὁ δὲ κ. Σωτηριάδης λεπτομερέστατα ἐξέθηκε τὰς σκέψεις, ἐλπίδας καὶ πράξεις αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἀναστηλώσεως τοῦ λέοντος τῆς Χαιρωνείας γνωστὴν ἀνασκαφὴν δύο ἀρχαίων τύμβων. Ἡ ἀνασκαφὴ αὕτη δὲν κατέληξεν εἰσέτι εἰς ὀριστικὸν ἀποτέλεσμα. Ἐν τούτοις φαίνεται, ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν ἀποτελεσμάτων, ὅτι ὁ πρῶτος τῶν τύμβων, πανάρχαιος ὢν, οὐδεμίαν σχέσιν δύναται νὰ ἔχῃ πρὸς τὸν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων μνημονευόμενον τύμβον τῶν Μακεδόνων τοῦ Φιλίππου, ὅστις ὅμως οὐδόλως ἀπίθανον εἶναι νὰ ἀποδειχθῇ ὅτι εἶναι ὁ δεύτερος τύμβος, ὁ νῦν ἀνασκαπτόμενος.

Κατὰ δὲ τὴν *πέμπτην* συνεδρίαν τῆς Σχολῆς, πρῶτος ὠμίλησεν ὁ κ. Dörpfeld περὶ τοῦ Ἐρεχθείου καὶ τοῦ ἀρχαίου ναοῦ τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, ζητήσας νὰ λύσῃ τὰ πολυθρόνητα ἀρχιτεκτονικὰ καὶ λατρευτικὰ προβλήματα τὰ πρὸς τὸ Ἐρεχθεῖον συνδεόμενα. Κατὰ σπανίαν ἐξαίρεσιν τὰ ἐν τῇ

διαλέξει ταύτῃ ἐπιχειρήματα τοῦ κ. Dörpfeld δὲν ἐφάνησαν λίαν ἰσχυρά. Ἀλλὰ τὸ πρόβλημα τοῦτο εἶναι ἐκ τῶν δυσχερεστάτων καὶ ἴσως μάλιστα ἐπὶ μακρὰ ἔτη ἀκόμη θὰ βασανίζῃ τοὺς ἀρχαιολόγους. Κατόπιν ὁ κ. von Prott ἐπραγματεύθη περὶ μεγάλης ἐπιγραφῆς ἐκ Περγᾶμον, περιεχούσης αὐτοκρατορικὸν ρωμαϊκὸν διάταγμα κανονίζον τὰ τῶν κολλυβιστῶν καὶ προφυλάσσον τοὺς κατοίκους ἀπὸ τῶν καταχρήσεων καὶ πιέσεων τῶν κολλυβιστῶν τῶν τὴν ἀλλαγὴν τῶν ἀργυρῶν ρωμαϊκῶν νομισμάτων πρὸς τὰ ἐγγύρια χαλκᾶ ἐκμισθιόντων παρὰ τοῦ Κράτους. Ἡ πάνυ περιέργως ἐπιγραφὴ αὕτη, εἰς τὴν κοινὴν γεγραμμένη, εἶναι σπουδαιοτάτη ὑπὸ γλωσσικὴν, οἰκονομολογικὴν καὶ νομισματικὴν ἔποψιν, ἔτυχε δὲ εὐτυχῶς ἐρμηνευτοῦ σοφοῦ καὶ εὐφραδοῦς, καταστήσαντος τὸ θέμα πάνυ ἐπαγωγὸν καὶ διδακτικὸν διὰ τοὺς ἀκροατὰς αὐτοῦ.

Ἐν δὲ τῇ *ἕκτῃ* συνεδρίᾳ ὠμίλησε πρῶτος εὐφραδέστατα ὁ νεαρὸς ἐταῖρος τῆς Σχολῆς κ. Kolbe περὶ τοῦ *Δημητριάκου πολέμου*, ἥτοι τοῦ οὕτω κληθέντος ἀπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Δημητρίου τοῦ Β', δείξας κυρίως ὅτι μεγάλη ἐπιγραφὴ τις τῆς Ἐλευσίνος ἀρχαιότερα θεωρουμένη, καὶ οἱ ἄρχοντες Λυσίας καὶ Κίμων ἀνήκουσιν εἰς τὴν περίοδον ταύτην. Ἡ ἐπακολουθήσασα δὲ διάλεξις τοῦ κ. Thiersch περὶ τοῦ *Φάρου τῆς Ἀλεξανδρείας* δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς μία τῶν σημαντικωτάτων τοῦ ἔτους τούτου. Οἱ ἀρχιτέκτονες ἤριζον μέχρι τοῦδε περὶ τοῦ σχήματος τοῦ περιφήμου τούτου οἰκοδομήματος, ὅπερ ἐθεωρεῖτο ὡς ἐν τῶν θαυμάτων τοῦ ἀρχαίου κόσμου καὶ τῆς ἀρχαίας ἀρχιτεκτονικῆς καὶ οὕτινος ἔχομεν πολλὰς μὲν ἀρχαίας ἐλληνικὰς καὶ ἀραβικὰς περιγραφάς, οὐχὶ δ' ὅμως καὶ ἀρχιτεκτονικὰ λείψανα. Ἦδη ὁ κ. Thiersch ἠτύχησε νὰ ἀνακαλύψῃ ἐν ἐρήμῳ μέρος τῆς Αἰγύπτου, παρὰ τὸ Ἀβουσίρ, μικρότερον φάρον, σχεδὸν σῶον διασφζόμενον, Πτολεμαϊκῆς ὄντα ἐποχῆς καὶ προφανῶς οἰκοδομηθέντα κατ' ἀντιγραφὴν τοῦ περιφήμου Φάρου τῆς Ἀλεξανδρείας. Τῇ βοηθείᾳ λοιπὸν τοῦ Φάρου τούτου τοῦ Ἀβουσίρ καὶ τῶν ἐπὶ πολυαριθμοτάτων Ἀλεξανδρινῶν νομισμάτων τοῦ Νομισμ. Μουσείου τῶν Ἀθηνῶν σφζομένων συνοπτικῶν εἰκόνων τοῦ Φάρου τῆς Ἀλεξανδρείας κατάρθωσεν ἤδη ὁ ρήτωρ νὰ καταδείξῃ ὅποιον ἀκριβῶς ἦτο τὸ σχῆμα τοῦ ἐκ τριῶν ἐπαλλήλων καθέτων τεραστίων πύργων ἀποτελουμένου οἰκοδομήματος τούτου, οὗ τὸ φῶς ἐφαίνετο ἀπὸ

ἀποστάσεως ἑκατὸν μιλίων. Μεγίστης σπουδαιότητος διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ φωτεινότητας ἦσαν ὅσα ἀνέπτυξε κατόπιν ὁ ρήτωρ, ἀπὸ τοῦ Φάρου ὁρμώμενος, περὶ τῆς κατὰ πίστην ἀπομίμησης αὐτοῦ οἰκοδομίας τῶν πρώτων μιναρῶν τῶν τεμενῶν τῶν Ἀράβων (ὧν καὶ τὸ ὄνομα *μιναρῆς* σημαίνει *φάρος*!) καὶ τῶν πρώτων χριστιανικῶν κωδωνοστασίων, ἰδίως δὲ τοῦ Ἀγ. Μάρκου τῆς Βενετίας.

Περὶ τῆς σπουδαιοτάτης ταύτης διαλέξεως τοῦ κ. Thiersch ἴσως γείνη ἐκτενέστερος λόγος ἐν τοῖς *Παραθηναίοις* μετὰ τὴν ἐπικειμένην δημοσίευσιν αὐτῆς.

Ἀγγλικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολή.

Τῇ 30 Ἰανουαρίου ἤρξαντο καὶ αἱ συνεδρίαί τῆς Σχολῆς ταύτης. Κατὰ τὴν πρώτην ταύτην συνέλευσιν ὠμίλησαν, πυκνοῦ καὶ ἐκλεκτοῦ ἀκροατηρίου παρισταμένου, ἀγγλιστὴ μὲν ὁ διευθυντὴς τῆς Σχολῆς κ. Bosanquet, ἐλληνιστὴ δὲ ὁ Διευθυντὴς τοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου κ. Σβορώνος. Ὁ πρῶτος ἐξέθηκε λεπτομερῶς τὰς κατὰ τὸ λήξαν ἔτος ἀνασκαφὰς τῆς Ἀγγλικῆς Σχολῆς ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Κρήτῃ, ἰδίως δὲ ἐν τῇ παναρχαίῳ πολισμάτι τοῦ πρὸς νότον τῆς ἀρχαίας Ἰτάνου Παλαιοκάστρου. Οἷας τεραστίας ὑπηρεσίας καὶ ἀνακαλύψεις ὀφείλει ἡ Ἀρχαιολ. Ἐπιστὴμῃ τῇ Ἀγγλικῇ Σχολῇ, ἔνεκα τῶν θαυμασίων αὐτῆς ἐν Κρήτῃ ἀνασκαφῶν, γνωρίζουσι πάντες νῦν. Τὰς ἐν τῇ μέσῃ Κρήτῃ μεγάλας ἀνακαλύψεις, ὡς πρὸς τὴν Μινωικὴν ἐποχὴν, συμπληροῦσιν ἀρμονικῶς νῦν αἱ ἔρευναι τοῦ κ. Bosanquet καὶ τῶν Ἀγγλων αὐτοῦ συναδέλφων ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Κρήτῃ, τῇ ἐστίᾳ τῶν Ἑτεοκρήτων, ὧν πρωτεύουσα πόλις ἡ Πραισός. Διὰ τῶν τελευταίων τούτων ἀνασκαφῶν ἦλθον εἰς φῶς πολλὰ τῶν ἀφορώντων εἰς τὸν ἰδιωτικὸν κυρίως βίον, τὰς ἰδιαίτερας κατοικίας, τὴν ἀγγειοπλαστικὴν κλπ. τῶν ἀνθρώπων τῆς παναρχαίου ἐκείνης ἐποχῆς, οὕτω δὲ αἱ γνώσεις ἡμῶν συμπληροῦνται καθ' ἑκάστην εἰς σαφεῖ καὶ τελείαν σχεδὸν ἱστορικὴν εἰκόνα.

Μετὰ τὸν κ. Bosanquet ὁ κ. Σβορώνος ὠμίλησε περὶ τοῦ παρὰ τὸν Ὁρεὸν ἀνακαλυφθέντος μεγάλου *θησαυροῦ ἀργυρῶν νομισμάτων* τῆς ἐποχῆς τῶν τελευταίων βασιλέων τῆς Μακεδονίας, δείξας διὰ τῆς λεπτομεροῦς χρονολογικῆς ἐξετάσεως αὐτοῦ καὶ τῇ βοηθείᾳ ἀρχαίων κειμένων ὅτι ὁ θησαυρὸς οὗτος ἐτάφη

ἐν ἔτει 171 π. Χ., ὅτε ὁ τελευταῖος βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Περσεὺς καταστρέψας περὶ τὸν Ὁρεὸν τὸν Ρωμαϊκὸν στόλον καὶ ἀποβὰς εἰς Ὁρεὸν προέβη εἰς ἀγορὰν παρ' ἐγγυρίων Ἑλλήνων τῶν χρησίμων τῷ στόλῳ διὰ μακεδονικοῦ ἀργυρίου, ὅπερ οἱ τοὺς Ρωμαίους φοβούμενοι Ἕλληνες οὗτοι κατέκρυψαν εἰς τὴν γῆν ἅμα τῇ ἀναχωρήσει τοῦ Περσεῦς καὶ πρὶν ἢ προφθάσῃ νὰ ἀναμίξωσιν αὐτὰ μετ' ἐγγυρίων νομισμάτων.

ΑΚΡΟΑΤΗΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΚ ΒΕΡΟΛΙΝΟΥ

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς νέας ἑκατονταετηρίδος ὁ ἐν Στρασβούργῳ καθηγητὴς Τσίγκλερ (Ziegler) ἐδημοσίευσεν ἐν ἔργον, εἰς τὸ ὁποῖον πραγματεύεται περὶ τῶν πνευματικῶν καὶ κοινωνικῶν ρευμάτων τοῦ 19 αἰῶνος. Ὁγκώδες καὶ μετὰ φιλοπονίας συνταχθὲν ἔργον, ὃχι ὅμως καὶ μεγαλόρημα. Ὅτι περιέχεται ἐν αὐτῷ τὸ ἔχομεν ἤδη κάπου ἀναγνώσει. Ἐν τούτοις εὐχαρίστως τὸν παρακολουθεῖ κανεὶς εἰς τοὺς γνωστοὺς δρόμους καὶ παρατηρεῖ πόσον ἐν τέλει θαυμασίως ἐπροχωρήσαμεν, ποίαν κληρονομίαν ἐν τῇ τέχνῃ καὶ τῷ βίῳ παρελάβομεν παρὰ τῶν πατέρων μας. Εἶνε ἀρά γε θησαυροὶ διὰ τοὺς ὁποίους δικαιούμεθα νὰ χαίρωμεν ἢ βάρη, βαρεῖα, καταθλίβοντα βάρη διὰ τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ καταρασθῶμεν τὸ παρελθόν;

Ὁ κ. Τσίγκλερ εἶνε εὐχαριστημένος ἐκ τοῦ τελικοῦ ὑπολογισμοῦ του καὶ καταθέτει ἐν τέλει τὴν γραφίδα εὐελπίς περὶ τοῦ μέλλοντος. Ἐν τούτοις δὲν ἐκτίθεται εἰς προφητείας καὶ τοῦτο εἶνε τὸ ἀξίεπαινον τῆς ἐργασίας τοῦ σπουδαίου καὶ μετριοφρονος τούτου ἀνδρός. Τὰ κύρια αὐτοῦ ἐνδιαφέροντα δὲν κεῖνται ἐν τῇ αἰσθητικῇ περιοχῇ καὶ διὰ τοῦτο αἱ περὶ τῆς λοιπῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως γνώμαι αὐτοῦ εἶνε εὐστοχώταται.

Μία σκέψις κατέλαβε τοὺς κυριωτέρους ἀνεπτυγμένους λαοὺς περὶ τὰ μέσα τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος, δὲν κατέλιπε δὲ αὐτοὺς πλέον, καὶ εἰς τὴν νέαν ἀκόμη κατέχει αὐτοὺς μετ' ἀκαθέκτον ὁρμῆς καὶ ἐπιμονῆς: ἡ σκέψις περὶ τοῦ *κοινωνικοῦ* ὡς ὑπερτάτου παράγοντος τοῦ πολιτισμοῦ. Εἰς πάσας τὰς περιοχὰς τοῦ βίου ἐνέκησε ἡ ἀγωνίζεσθαι περὶ τῆς νίκης καὶ ἐφ' ὅσον δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν, ἐν αὐτῷ κεῖται πᾶσα ἀνθρωπίνη εὐδαιμονία. Νέα κοινωνικὴ

τάξεις έλαβεν ένεργόν θέσιν έν τή ιστορία, ή τετάρτη, οί πενέσται. Ο Τσίγκλερ μετά χαράς παρατηρεί την εξέλιξιν ταύτην και τας μορφάς εις τας όποιάς πραγματοποιείται ή γενική ιδέα.

Και έτερος ακόμη ζητεί νά καταστήση εις ήμās γνωστόν τό έδαφος επί του όποιου ήκοδόμησαν οί νέοι χρόνοι και μέλλουσι νά οικοδομήσωσι : ο Γερμανόγυλος Χούστον-Τσάμπερλαιν, όστις μόνον τό όνομα έχει κοινόν προς τόν άγγλον ύπουργόν των άποικιών. Τό έργον τον «αί θεμελιώδεις βάσεις της ΙΘ' έκατονταετηρίδος» έσχε πρωτοφανή επιτυχίαν. Εισέδυσεν εις όλους τούς συνηθισμένους έν γένει ν' αναγινώσκουν. Έπιστήμονες και συγγραφείς έπραγματεύθησαν περί αυτού· ολόκληρος φιλολογία παρήχθη περί του βιβλίου, τό δε θεώμα δέν έστείρευσεν ακόμη. Συλλογή κριτικών και άντικριτικών έδημοσιεύθη, έν τή όποιά δυνάμεθα νά προσανατολισθώμεν διά την άνήκουστον επιτυχίαν του κ. Τσάμπερλαιν. Και τό αίτιον ; Κατώρθωσε δι' έλκυστικού ύφους, τό όποιον ο Γερμανός τόσφ περισσότερον αγαπήσφ σπανιώτερον τό εύρίσκει, νά εισαγάγη μέθοδον ιστορικής επισκοπήσεως ήτις κυρίως είπείν παραποιεί εκ των προτέρων και άνατρέπει πāsαν ιστορίαν. Ότι δικαιολογείται διά την έρευναν των άρχεγόνων χρόνων του πολιτισμού, καθ' ους ο άποχωρισμός και ή απομόνωσις των λαών άπετυπώθη ισχυρώς, τουτο απέκτησε παρ' αυτώ δογματικήν σημασίαν διά την νεωτέραν ιστορίαν. Εισηγάγε πάλιν την έννοιαν της «φυλής» εις την μεθοδικήν της άντιλήψεως της ιστορίας. Άλλά μίαν μόνην φυλήν έχουσιν την δύναμιν και άξίαν επικρατήσεως παραδέχεται, την άρείαν, έξ αυτής δε πάλιν την ύψιστην βαθμίδα, την γερμανικήν. Πάντα τά άλλα είναι ύποδεέστερα, νοσηρά και παρηκμακότα. Άλλ' όμως αί πηγαί της Γνώσεως, της Πίστεως, της Ηθικής δέν εξέβλυσαν εκ των Γερμανών. Αυτό δέν βλέπτει ο κ. Τσάμπερλαιν εύρίσκει διέξοδον. Άποδεικνύει ότι ο Χριστός δέν ήτο 'Ιουδαίος άλλ' άρειος, ότι ο 'Ιταλός Δάντης είχε εις τας φλέβας αυτού γερμανικόν αίμα, έν ενί λόγω μετασκευάζει την παγκόσμιον ιστορίαν άκριβώς όπως του φαίνεται ωφέλιμος. Έπιστημονικώς τοιαύτα «ζουρλαι» έπροξένησαν άρκετά ψυχράν έντύπωσιν, οί δε όπαδοί του ουδόλως λαμβάνονται ύπ' όψιν υπό των σοβαρών ανθρώπων. Άλλ' έν τώ έργω του Τσάμπερλαιν ένυπάρχει μεγάλη πολιτική σημασία. Μορφώνει ακράτους φιλοπα-

τρίδας, σωβινιστάς, και ύπερηφάνους, οίτινες εις τά σκότη του Γερμανισμού φαίνονται ύπερβαίνοντες όλον τόν κόσμον. Έν αυτή τή πατρίδι γεννᾶται ή διχοστασία, προς τά έξω δε άπρεπής αλαζονεία. Ο κ. Τσάμπερλαιν ένέχεται άρκετά εις την έν Γερμανία εμφάνισιν και πάλιν του άντισημιτισμού και εις τό ότι ο Αύτοκράτωρ Φρειδερίκος επεκλήθη ως γνωστόν αίσχος του αιώνος.

Άλλ' όχι μόνον τά πνεύματα άλλα και αί καρδιαί σφοδρώς συνεταράχθησαν. Ο Άσυριολόγος καθηγητής του έν Βερολίνω Πανεπιστημίου Δέλιτς σείει τά θεμέλια της θρησκείας. Άξιόι ότι άνεκάλυνεν ότι ή πίστις την όποιαν έδίδαξεν ο Μωϋσής στερείται της προτεραιότητος, την όποιαν τέως 'Ιουδαίοι και Χριστιανοί άσμένως παρεδέχοντο. Αί ρίζαι της μονοθείας και του ίερού Δεκαλόγου δέν εύρίσκονται έν τώ 'Ισραηλιτικώ λαώ άλλ' έν τώ νομοθετικώ κώδικι του Βαβυλωνίου βασιλέως Άμμιράβιος. Νέον βεβαίως δέν είναι τουτο και ουδέίς ποτε άμφέβαλε ότι ή Άγία Γραφή δέν έγεννήθη πλήρης και έντελής ως ή Άθηνά εκ της κεφαλής του Διός. Άλλ' ή Αδλή ενδιαφέρεται διά τόν κ. Δέλιτς και τοιουτοτρόπως ή Βαβυλών έγινε συρμός. Έντελώς διασκεδαστική είναι ή απόκλισις αυτή προς την κίνησιν του Βαβυλωνισμού ήτις βαθμηδόν κατέλαβε την πρωτεύουσιν.

Άν έξήτει τις ένα τύπον διά του όποιου νά καθορίση τό γερμανικόν ένεστώς ήδύνατο νά τό αποκαλέση «χρόνον του πόθου». Παράγονται ολιγώτερα καλλιτεχνικά έργα παρὰ έργα περί τέχνης. Η λέξις 'Αναγέννησις' ήχει, είπέρ ποτε, διά των περιοδικών. Άλλά τί είναι Άναγέννησις δέν διευκρινίζεται καθαρώς εκ του συμφύρματος των γνώμων. Ποικίλην και ως ψηφοθετήματος όψιν έχει ή νεωτάτη Αίσθητική. Ο εις θέλει διά της τέχνης νά παιδεύση προς την ζωήν, ο άλλος διά της ζωής προς την τέχνην. Ο τρίτος δέν άρκεΐται εις αυτά και θέλει νά δημιουργήση ολόκληρον έθνος μεγαλοφυών. Λοιπόν έθνικήν και παιδαγωγικήν συγχρόνως μέθοδον, έν τώ πνεύματι της άτομικής λατρείας του άτομου, όπως όχι προς τά πρόσω άλλα προς τά άνω παιδεύση αυτόν.

Ο πόθος. Εις πάσας τας τέχνας παρήγαγε νέον τι, έγονιμοποίησε την ποιήσιν και την μουσικήν, την ζωγραφικήν και την πλαστικήν. Μία μόνη τέχνη δέν ήδυνήθη νά προσλάβη ίδιον νεώτερον ύφος, ή αρχιτεκτονική. Από των

γραμμών της αρχαίας τέχνης, διά του Γοτθικού και της Άναγεννήσεως μέχρι του ρυθμού «μπαρόκ» και της αυτοκρατορίας, δέν έχώρησε προς τά εμπρός άλλα πάλιν επέστρεψεν εις τά όπίσω. Ο κύκλος της άναπτύξεως περιεστράφη περί έαυτόν και κατά τά φαινόμενα τουτο έγκείται έν τή φύσει της αρχιτεκτονικής, ότι δέν δύναται νά εξέλθη εκτός ειδών των ρυθμού και ούτω είναι καταδικασμένη εις την στασιμότητα και την όπισθοχώρησιν. Διότι και ή λεγομένη νέα τέχνη (art nouveau) αν' μετά προσοχής εξέταση τις αυτήν, βλέπει ότι είναι κοᾶμα ρυθμού Ισλαμικού, Ινδικού, έλληνικού και μπαρόκ. Και έν τούτοις νέος ρυθμός έγεννήθη. Οί αρχιτέκτονες της συντεχνίας δέν έδημιούργησαν βεβαίως αυτόν, οί ως καλλιτέχναι καμαρόνοντες έν τώ ακαδημαϊκώ μανδύα' είναι ύπέρ τό δέον προσκεκολλημένοι εις τό αρχαϊκόν και δέν ήδύνατο νά είναι έλευθέρα ή ίχνογραφική των μολυβδίσ. Ο νέος ρυθμός είναι προΐον των μηχανικών οίτινες εργάζονται με σίδηρον και με χάλυβα. Έκ της νεωτέρας ύλης προέκυψαν προβλήματα μορφής τά όποια ήξιουν νεωτέραν λύσιν. Ο ύπό τούς κολοσσάιους θόλους των σιδηροδρομικών σταθμών του Βερολίνου, της Δρέσδης, της Γενούης σταθείς, ο μετὰ νοημόνων όφθαλμών παρατηρήσας τας ζευγνυσάσας τόν Ρήνον, τόν Δούναβιν, τόν Τάμεσιν γεφύρας, ούτος συνησθάνθη ότι εύρίσκεται ένώπιον καλλιτεχνικών έργων, άτινα όσον παμμέγιστα είναι, τόσον πελωρίας δυσχερείας παρείχον προς κατανίκησιν. Μεγαλοπρεπές κάλλος ένυπάρχει εις τοιαύτα οικοδομήματα, ρυθμός όστις ένθυμίζει την μουσικήν των Νιβελούγκεν. Άν είναι αληθές ότι ή αρχιτεκτονική είναι παρωμένη μουσική, ένταύθα απέπληχθησαν συμφωνία Προμηθέως. Η ποιήσις ήδη πρό πολλού επελήφθη τοιούτων φαινομένων. Πρό μικρού δε ο λογογράφος Γουλιέλμος Σαϊφερ ήρμήνευσε τας ύπολανθανούσας καλλονάς των γεφυρών του αγαπιτου μας Ρήνου. Δι' αυτής έχωρήσαμεν έν βήμα έγγύτερον προς τόν σκοπόν, νά συνδέσωμεν εις έν τέχνην και ζωήν. Άλλ' επίσης και ή ταπεινή ύπαρξις, αί καθημερινά μικρότητες πρέπει νά πληρωθώσι τέχνης. Τό όνομα εφηρμοσμένη τέχνη επενοήσαμεν έν Γερμανία. Υπό την «φίρμαν» ταύτην περιλαμβάνονται πολλά άνόητα άλλα και πολλά καλά. Εις δραστηριώτατος εργάτης έν τώ κύκλω τουτο, ο Ροβέρτος Έκκμαν, δυστυχώς απέθανε προώρως. Τώρα κτίθεται μέρος των έργων του. Άλλά φεϋ!

είνε μόνον διά τούς ευδαίμονας τούς έμβάλοντας την χείρα εις πλήρες θυλάκιον. Και ούτως ή όλη κίνησις προσλαμβάνει χαρακτήρα άκρως αποκλειστικόν. Τώρα διακεκοιμένοι ζωγράφοι έν Βερολίνω διωργάνωσαν διαλέξεις διά κυρίας, αίτινες θα επεθύμουν οδηγίας εις τά ζητήματα της περί την ένδυμασίαν καλαισθησίας και τουτο ήδη αποδεικνύει εις ποίους επιτρέπονται αί τοιαύται φιλοτεχνήσεις.

Προς τί είπα όλα ταύτα ; Άποδεικνύουσι, νομίζω, άνάπτυξιν του καλαισθητικού συναισθήματος του ένεστώτος, όλονέν ισχυροτέραν γινομένην. Και τουτο είναι καλόν. Η τέχνη είναι μέγα, εύρυν ρεύμα, και τά πολλά παραποτάμια καθιστώσιν αυτό ισχυρότερον και έξογκούσιν αυτό έτι μάλλον.

ΜΑΞ ΧΟΧΔΟΡΦ

Έλληνικά τραγούδια έν Βερολίνω.

Μία καλλιτέχνης.

Εθεώρησα επίκαιρον, τώρα όπου τόσος περί 'Αραμη γίνεται έν 'Αθήναις λόγος, νά γνωρίσω εις τούς άναγνώστας των «Παραθηναίων» μίαν μεγάλην καλλιτεχνικήν προσωπότητα στενως συνδεομένην προς τό έργον του όμογενοϋς τραγουδιστου και συνθέτου. Η δεσποινίς Farrar είναι ή πρώτη Γερμανίς αοιδός ήτις έπαρουσίασεν εις τας συναυλίας της τά τραγούδια του 'Αραμη. Εις την υπέροχον αυτής απόδοσιν και εκτέλεσιν όφείλεται μέγα μέρος της επιτυχίας και ευμενεστάτης υποδοχής ής έτυχεν ή όλως νέα διά Γερμανούς και άγνωστος έθνική μας μουσική.

Η Geraldine Farrar έγεννήθη έν Βοστώνη (Άμερικη) ότου και κατ' αρχάς έσπούδασε μουσικήν. Βραδύτερον έλθοϋσα εις Παρισίους έξεπαιδεύθη και έτελειοποιήθη από τόν περίφημον Π. Τροβατέρρο. Εις συναυλίαν δοθείσαν παρὰ τώ 'Αμερικανώ πρεσβευτή την ήκουσεν ο αυτοκράτωρ Γουλιέλμος ο Β' και τόσον έμαγεύθη από την γλυκύτητα της φωνής της ώστε την εκάλεσεν εις Βερολίνον. Έδώ έκαμε την πρώτην εμφάνισιν της εις τόν Φάουστ (Βασιλ. Μελόδραμα). Φωνή υπερόχως γλυκεία, έκφρασις έκτακτος, φυσικότης και τέχνη, πρό παντός τέχνη. Η πρώτη της υπήρξε δι' αυτήν θρίαμβος (1901). Οί κριτικοί την απέθεσαν. Μετ' ολίγας ήμέρας έδωσε Τραβατόρε. Τελεία. Έκτοτε προσελήφθη εις τό Βασιλικόν Μελόδραμα και είναι τώρα ή πρώτη ύψίφωνος, θεωρουμένη μία των μεγαλύτερων αοιδών του γερμανικού θεάτρου. Εί-

Γεραλδίνη Φάρραρ

ναι μόλις είκοσάετις. Πλήν τούτου όμως ή Μίς Φάρραρ είναι και ή ώραιότερα των Γερμανίδων αιδιδών. Σώμα έκτακτον· γλυκυτάτη έκφρασις· καίτι ιδανικώς άγνόν και παρθενικόν εις τό σύνολον. Έκτάκτου παιδείσεως, λάτρης παντός ώραιού, παντός έλληνικού· τόσον ένεθουσιάσθη και ένεκολπώθη τό έργον του Άραμη, τόσον της ήρεσαν τά ζςματά του, ώστε δέν λείπουν ποτέ από τά προγράμματα των συναυλιών της. Μεθ' ύπερηφανείας άληθώς έθνικής μανθάνω ότι τά ψάλλει εις τά Άνάκτορα και ότι άρέσουν πάντοτε επαναλαμβανόμενα. Είναι ή χαδεμένη των Βερολινέζων ή ώραία Άμερικανίς, ή τόσον φυσικώς και με τόσην έκφρασιν αποδίδουσα τά έθνικά μας ζςματα.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΛΕΑΝΘΗΣ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Πολυπαλληκαρισμός.

ΕΝΑΣ πλούσιος νέος των Άθηνών επολέμησε σάν ήρωας εις τάς μάχας της Κοήτης. Αύτός ό άνθρωπος έσκοτώθη προχθές εις τό καφεσαντάν! Πράγμα που σημαίνει ότι έλειπεν από τον πολυθρήνητον νέον καίτι πολύτιμον, αυτό που λέγεται γραμμή της ζωής. Ο ήρωας

είνε καίτι συστηματικόν. Μία χαραγμένη γραμμή. Άμα διαφύγη τον θάνατον εις τους κρητικούς βράχους και τον εύρη τρία μέτρα υπό την γήν, εις ένα υπόγειον καφωδεϊον των Άθηνών, ή ήρωική γραμμή εκόπη. Τον έκλαψα, αλλά δέν του τό συγχωρώ. Οί θάνατοι των καφεσαντάν είναι διά τους χυδαίους. Καί ό αληθινός παλληκαράς, κατά τον ιδεώδη τίτλον αυτού του τίτλου του εκχυδαϊσθέντος από τά πράγματα, όταν μπαίνει εις αυτά τά κέντρα, πρέπει νά μπαίνει ώσάν άρνι. Όπως και οί λαγοί μπαίνουν εκει ως παλληκαράδες.

Ο άνθρωπος διά τον όποιον όμιλώ, ξεύρετε ποιός ήτο; Ήλθαν Κοήτες πολεμιστάι και κατέθεσαν εις τον νεκρόν του άνθη. Διηγούνται ότι εκυνηγούσε την τουρκικήν σφαίραν, αναπηδών από τά προχώματα, εκθέτων τό πλατύ του στήθος, διψών για μολύβι. Καί ήτο έθελοντής. Καί ήτο — μία άλλη σπουδαία λεπτομέρεια — πλούσιος. Έρωτάται:

— Έπρεπε νά σκοτωθίη εις καφεσαντάν;

Από μίαν φλόγα πιστολιού αναπηδούν τά πλατύτερα κοινωνικά ζητήματα που έχει ό σενός αυτός τόπος. Καί εδώ αναπηδά τό ζήτημα του πώς ζή ένας νέος παραλής εις τάς Άθήνας. Καί άλλα πολλά μαζί. Άν ή έλληνική πρωτεύουσα, εις τό άστειότατον σημείον που εύρίσκεται κοινωνικώς, δικαιούται νά έχη έστω και αυτά τά δύο νυκτερινά κέντρα που έχει. Άν ό Ρωμηός δικαιούται νά ευθυμής χωρίς ένας κρανοφόρος άστνφυλάξ ύπερ την κεφαλήν του νά του ρυθμίζη τά ποτήρια της μύρας. Άν είμεθα άνθρωποι ήμεροι, ή ό κουτσαβακισμός του βδ έχει φορέσει σήμερα μαλακήν ρεπούμπλικαν και λαυμοδέτην με καρφίτσαν art nouveau.

Αρχίζω από τό τελευταίον. Λοιπόν: Είμεθα κουτσαβάκηδες. Ο κουτσαβακισμός έχάθη πρό πολλού εις του Ψυρρή. Άλλά διά διαφόρων παρόδων ήλθεν εις την Όμόνοϊαν, εις τό Σύνταγμα, εις την Βουλήν, εις τον περίπατον, εις τό σαλόνι. Μετεμορφώθη όπως ήξευραν νά μεταμορφώνωνται οί παλαιοί λησταί όταν εισήρχοντο εις τά ευγενή κέντρα. Έκοψε τά ρούχα του εις τό τελειότερον κατάστημα κοπτικής, έβρεξε τό μανδύλι του εις τό άρωμα της μόδας, έβύθισε τά χέρια του εις γάντια φαιά και ένεφανίσθη. Ως δυστυχίαν κοινωνικήν, ως δυστυχίαν έλληνικήν, σās ζωγραφίζω τον σημερινόν νέον των Άθηνών, τον πλειοψηφούντα εις τάς εκδηλώσεις της ζωής. Είναι άμούστακος. Χθές έβγήκεν από τό Γυμνάσιον. Είναι

γραμμένος εις τό μητρώον του Πανεπιστημίου — νομική — διά τους αιώνας των αιώνων. Ένα τρυφερόν οντάριον, βιαζόμενον νά άνδροποιηθίη. Καί σήμερα είναι εις τό καφεσαντάν, όπου αποθέτει ό,τι πέρνει από την τσέπην του πατρικού γελέκου ή από την στραβά και άθλια αντιληφθείσαν τά καθήκοντά της μητέρα. Πολλοί θά ειπουν ότι όμιλώ σάν γέρος, ή σάν άρχιμανδρίτης. Άλλ' εγώ βλέπω καίτι βαθύτερον εις αυτήν την άθλίαν ζωγραφίαν. Ότι ό μικρούλης αυτός με τά κόκκινα αυτιά του, πάει πλέον! Ως παράγων διά τον τόπον του, ως Ρωμηός όπως ζητούμεν τους Ρωμηούς, είναι ξεωφλημένος. Ότι έχει καταδικασθίη εις άεργίαν. Μετά 30 χρόνια, αν ζήσωμεν, ως περάσωμεν από τό καφεσαντάν. Θα τον εύρωμεν εκει πάλιν, φαλακρόν, ψαρόν, με μίαν πίπαν εις τό στόμα. Διότι δέν πηγαίνει εκει διά νά περάση μίαν ώραν της ζωής του. Πηγαίνει διά νά περάση την ζωήν του. Έδώ είναι ή κοινωνική δυστυχία. Πηγαίνει νά φάγη κάποιαν πατρικήν περιουσίαν, ή όποία αν δέν κατεπίνετο εις ένα ποτήρι μύρας, θά τον έκαμνεν αύριον δέν ήξεύρω ποιόν παράγοντα, ποιόν μεγέθους άτομον. Καί τό τελευταίον: Πηγαίνει νά κτυπηθίη. Διότι ό μικρός, ό τόσον λεπτός εις τό δέσιμον του λαυμοδέτου, είναι ήδη δημιουργημένος κουτσαβάκης. Μη τον άγριοκνιτάξετε. Ξεύρει πώς εκσφενδονίζον τά καθίσματα κατά των κεφαλών. Εις την μέσην του υπάρχει και ένα άνήσυχον ρεβόλβερ, αλλά μικρόν ως κομφοτέχνημα. Καί κτυπά ό μικρός. Ή συνηθέστερον, κτυπάται. Προκαλεί και εις μονομαχίαν. Αυτό τό κατακαυμένον έθιμον εις την Έλλάδα, είναι συνήθως μία μορφή του κουτσαβακισμού.

Δέν σχετίζω με αυτούς τους τύπους τον φνευθέντα προχθές. Ω, τον άτυχή νέον! Ήτο πραγματικόν παλληκαρί. Ένα πλουσιόπαιδον που πηγαίνει έθελοντής εις τον πόλεμον, και δείχνεται ήρωας, είναι σπάνιον διά την Έλλάδα φαινόμενον αφρνιδίου γαλβανισμού της κοιμωμένης φυλετικής δυνάμεως. Άλλά είχε πολύ θολήν έννοιαν του ήρωϊσμού. Δέν ήξευρεν ότι ό αληθινός παλληκαράς υπάρχουν περιστάσεις που πρέπει νά κάμνη τον δειλόν. Άνθρωπος τιμημένος από τάς μάχας, εξητούσε παράσημα παλληκαρισμού μέσα εις τον «Υπόγειον Παράδεισον». Έδυφούσε διά τό μολύβι του Τούρκου, αλλά και διά τό μολύβι του χυδαίου συνόδου των Βοημιδών. Δέν είχε γραμμήν ζωής. Ο παλληκαράς δι' αυτόν ήτο ό άνθρωπος που

πρέπει νά κτυπάται μόνος του, όταν δέν έχει άλλον νά κτυπηθίη. Καί έβυθίσθη εις την παλληκαρικήν ζωήν των καφωδεϊών, έως ότου ευρήκε τον άνάξιον αυτού έχθρόν, με τον όποιον ήθέλησε νά εξισωθίη. Αυτή ή πολυσύνθετος έννοια του παλληκαρισμού, μου φαίνεται ένα πολυσέλιδον κεφάλαιον της κοινωνικής μας παθολογίας. Ζητώ τον υπεύθυνον και τον βλέπω. Είναι ό Μουρούζης, ή μάλλον είναι εκείνοι που τον κάμνουν μυθιστόρημα.

ΧΑΡΗΣ ΗΜΕΡΙΝΟΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Από τον νέον τόμον του Ν. Σουρή «Φασουλής Φιλόσοφος· άναδημοσιεύμεν όλίγα ποιήματα χάριν των άναγνωστών των «Παναθηναίων».

Καθένας την τιμή του κελαιδεϊ
κι' ακούω κάποιον γνήσιο παιδί
Έβριζε δύο τον φίλους τό μωρό μου
και νόθους τους ώνόμαζε του δρόμου.

Παιδάκι μου, μη' βρίζης τέτοια πλάσματα...
τί φταίν αν γεννηθίκαν τόθα πλάσματα;

Τό στόμα σου νά κλείσης τό θρασύ...
ποιός ξέρει μες' στους γάμους τους έννόμους
αν νόθος δέν εφύτρωσε και σι,
και μόνο που δέν σ' έβριξαν' στους δρόμους.

Παιδάκι μου, τί φταίν οί σύντροφοί σου;
που ξέρεις αν δέν είναι κι' άδελφοί σου.

* *

Πουλιά γοργόφτερα πηδούν
και μες' στους κάμινους κελαιδούν,
πουλιά, που δέν τά γνόμισα, δέν ξέρω τόνομά των,
κι' ό κόσμος άνασταίνεται με τό κελάδημά των.

Τέτοιο γλυκοκελάδημα τί τάχα φανερώνει;
μη' τό γεννά' τρελλή χαρά; μη' τό γεννούνε πόνοι;
Πουλιά, μην' παύετε σιγμήν τά τόσα ξεφωνήματα,
μ' αυτά νά μάς ξυπνάτε,
κι' αν πόνο φανερώσετε με τέτοια κελαδήματα,
μαζάκι νά ποπάτε.
Κι' αν φανερώσετε χαρά
νά μη' σās λείψη μία φορά.

* *

Μία σιγονφή γεροντοκόρη, που' ψηλή βαστούσε μήτη,
μες' σι' αντικρόν της σιγής
βλέπει κάποιον νέον άνδρα, που ξυλλίξει' στα γερά
την καλή του την κυρά.

Και της γεροντιάς ή γλώσσα
λέει για τό ξέλο τόσα.
Κι' ειπε κι' ή γεροντοκόρη, που καίμω για ξέλο θάχη:
αχ! αυτήν την δένει κάποιος, κι' εγώ δέννομαι μονάχη.

* *

Οὐδ' ἡ Σφίγξ μ' ἐφώτισε κι' ἄδικα τὴν σκότισα...
κάποια μοῦμα μοῦδειξαν... τείναι τοῦτο, ῥώτησα.
"Ἦταν Βασίλισσα μιὰ φροῶ μεγάλη
κι' ἔπειτα κατήντησε σ' ἓνα τέτοιο γάλλο.

"Εσκυψα, τὴν ῥύλησα...
κρίμα σὲ Βασίλισσα.

* *

"Ελάτε γύρω μου, σοφοί, καὶ φᾶτε τὰ ψυχία μου...
θ' αὐτοκτονήσω βέβαια, μὰ μὲ τὴν ἡσυχία μου
δὲν εἶναι παῖξε γέλασε σ'α μὴματα τὰ κρύα
νὰ κἀνης μετακόμωι...
ὁμως εἰς ἔργον... ἓνα... δυν... μὰ δὲν φωνάζω τρεῖς
καὶ σταματῶ σ'α δυνάμω.

ΠΙΝΑΚΙΑΕΣ

Κανονισμός τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ κατὰ τὸν Ἀγῶνα.

ΑΠΟΣΤΕΛΛΟΜΕΝ ὑμῖν πρὸς δημοσίευσιν τὸν
ὑπὸ τὸν τίτλον «Εἰδοποιήσεις» κυκλοφορήσαντα
καὶ διὰ τῆς Εφημερίδος τῶν Ἀθηνῶν κανονι-
σμόν τοῦ Τακτικοῦ τοῦ Φαβιέρου, ἐξ οὗ πολλὰ
δύνανται τις νὰ διδαχθῇ μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ τὰ
τῆς ἐνδυμασίας καὶ ὀνομασίας τῶν διαφόρων ἀντιχει-
μένων, ἅτινα πρὸς τὸν κατατασσόμενον εἰς τὸ Τακτι-
κὸν ἐδίδοντο.

Δ. Γρ. Κ.

«ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ»

« Ἡ Διοίκησις ἀφοῦ κατὰ τὴν κοινὴν ἐπιθυμίαν
τοῦ ἔθνους ἐσύστησεν ἓνα σῶμα τακτικῶν στρατευ-
μάτων, ἔλαβεν εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν ὅλα ἐκεῖνα τὰ
μέτρα, ὅπου εἶναι ἀναγκαῖα διὰ νὰ εὗγουν ἀπὸ τὸ
μέσον ὅλαις ἢ δυσκολίαις καὶ ἀσχηματισμοῖς εἰς ὅσα πράγ-
ματα εἶναι ἀναγκαῖα διὰ ἓνα τακτικὸν στρατιωτικόν.
Καὶ εἶναι τὰ ἑξῆς:

Κάθε στρατιώτης τοῦ πεζικοῦ, εὐθύς ὅπου ἔμβη
εἰς τὸ σῶμα, λαμβάνει

Ἐνδυμασίαν.

1. Μεϊτάνι τζόχινο ἄσπρο, μὲ γαλάζια σειρίτια.
2. Σωκάρι ὁμοίως τζόχινο.
3. Δύο βρακιά πάντα ἄσπρα διὰ τὸ καλοκαίρι.
1. Τζόχινο διὰ τὸν χειμῶνα.
1. Φέσι κόκκινον.
1. Ζώνην γαλάζια.
1. Ζευγάρι παπούτζια, καὶ νὰ καινουργώνωνται ὅσαις
φοραῖς παλαιώνουν.
1. Ζευγάρι σκάλτζαις.
1. Καπότα.
1. Λουρί διὰ νὰ βαστᾷ τὴν καπότα στὸν ὦμο.

"Οπλο.

1. Ντουφέκι μὲ τὴν λόγχην του.
1. Ζευγάρι μπαλάσκαις.

Τροφή.

- 300 Δράμα ψωμί τὴν ἡμέρα.
- 15 Παράδες σιτηρέσιον πληρωμένους καθημέραν διὰ
νὰ ἔχη τὸ κρέας του καὶ τὸ κρασί του κ.τ.λ.π.

Μισθός.

- 16 Γρόσια τὸν μῆνα, τὰ ὅποια νὰ πληρώνωνται
κάθε δέκα ἡμέρας κατὰ ἀναλογία.
- Οἱ Λεκανεῖς, Ὑποαξιωματικοὶ καὶ Ἀξιωματικοὶ λαμβά-
νουν καὶ πληρωμὴν κατὰ τὸν βαθμὸν τους.

Ὁ Λοχαγὸς λαμβάνει δύο ψωμιά, δύο σιτηρέσια
καὶ 150 γρόσια τὸν μῆνα. Τὸ ἱππικὸν καὶ πυροβολι-
κὸν λαμβάνει μισθὸν μεγαλειότερον, ἐπειδὴ καὶ τὸ
κρέος αὐτῶν εἶναι κοπιαστικώτερον. Οἱ μὲν ἱππεῖς
λαμβάνουν 25 γρόσια μηνιαίον, οἱ δὲ πυροβολι-
σταὶ 20.

Εἶναι ξεχωριστὰ διὰ τὰ πλυστικά, τὸ λάδι, τὰ ξύλα,
τὰ ὅποια πληρώνονται ἀπὸ τὸ ἴδιον σῶμα.

Τὸ πρῶτιστον καὶ κυριώτερον κρέος τῶν στρατιω-
τῶν εἶναι ἡ ὑπακοή εἰς τοὺς ἀνωτέρους τῶν αὐτῆ πά-
λιν φέρει εἰς αὐτοὺς τὴν υπερασπίσιν καὶ ἀγάπην
τούτων τῶν ἀνωτέρων τους, καὶ μῆτε ἔχουν τὴν ἀ-
δειαν ἢ νὰ κτυπήσουν ἢ νὰ ὑβρίσουν κανένα.

Διωρισμένη παιδευσίς εἰς τοὺς στρατιώτας εἶναι ἡ
φυλακὴ καὶ ἡ ἐξορία ἀπὸ τὸ σῶμα ὅταν ἤθελε φερ-
θοῦν ἀρχεῖα.

Χαρίσματα διὰ ἐκείνους ὅπου φέρονται καλὰ εἶναι
ἡ ὑπόληψις τῶν Ἀρχηγῶν καὶ οἱ προβιβασμοί. Κάθε
στρατιώτης ἡμπορεῖ νὰ γίνεταί μετ' ἐκείνους τῶν
δεκανέων. Ὑποαξιωματικὸς καὶ Ἀξιωματικὸς, χωρὶς
τούτου νὰ κρέμεται ἀπὸ τὴν ἀρέσκειαν τοῦ τάδε ἢ τοῦ
τάδε. Χαίρεται ἀκόμη μεγάλην ἐλευθερίαν, ὅταν κά-
μιν καλὰ τὰ χρῆμα του, μῆτε ἔχει κανέναν ἄλλον
φροντίδα, παρὰ μόνον τοῦ ὑποκειμένου του.

Ἡ Διοίκησις φροντίζοντας ἀκόμη καὶ διὰ ταῖς
δούλευσιν ἐκείνων τῶν Ἀρχηγῶν, ὅσοι ἐπολέμη-
σαν διὰ τὴν Πατρίδα, μὴ δίδει τὸν πληρεξούσιον νὰ
τοὺς ὑποσχεθῶ, ὅτι

Ἐκεῖνος, ὅπου ἤθελεν ἔμβη εἰς τὸ τακτικὸν φέ-
ροντας μὲ τὴν παρακίνησιν του ἀπὸ 30—40 ἀνθρώ-
πους, νὰ γίνεταί εὐθύς ὑπολοχαγὸς δευτέρος.

Ἐκεῖνος ὅπου ἤθελεν ὁδηγήσει περισσοτέρους τῶν
50, νὰ γίνεταί ὑπολοχαγὸς πρῶτος καὶ ἐκεῖνος ὅπου
φέρει 100 νὰ γίνεταί λοχαγός.

Αὐτοὶ θέλουν ἐμβοῦν εἰς τὸν σύνδεσμον τοῦ σώμα-
τος, εὐθύς ὅπου ἤθελε μάθουν νὰ ἐνεργοῦν τὰ χρῆ-
μα τους.

Καὶ διὰ νὰ εὐκολυνθοῦν εἰς τοῦτο, θέλει ἔχουν
ξεχωριστοὺς γυμναστάς διὰ λόγου τους.

Οἱ μέλλοντες ἀξιωματικοὶ (ὑποψήφιοι) λαμβάνουν:
Ὁ ὑπολοχαγὸς δευτέρος καὶ πρῶτος ἓνα ἡμῖον
ψωμί ὁμοίως καὶ ἓνα ἡμῖον σιτηρέσιον τὴν ἡμέραν.
Ὁ Λοχαγὸς δύο.

Διὰ μισθόν, οἱ πρῶτοι λαμβάνουν μηνιαίον 50 γρό-
σια, οἱ δευτέροι 55 καὶ οἱ τελευταῖοι 60.

Οἱ προβιβασμοὶ θέλει εἶναι ἰσχυρότεροι διὰ ὅ-
σους γραφθοῦν οἱ πρῶτοι ἐπειδὴ μετ' αὐτοὺς τὸν τρό-
πον θέλει συμπληρωθῇ ἐκεῖνο τὸ τακτικὸν στρατιω-
τικὸν σῶμα, τὸ ὅποτον θέλει ἐλευθερώσει τὸ ὑπόλοι-
πον μέρος τῆς Ἑλλάδος.

Ἀθῆναι, 19 Ὀκτωβρίου 1825.

Ὁ Διοικητὴς τῶν τακτικῶν στρατευμάτων

Συνταγματάρχης Φαβιέ.

Εἰς τῶν ταγματάρχων τῆς ἐντίμου Γαλλικῆς λεγεῶνος.

ΠΡΟ πολλοῦ ἐργάζεται ἐν Παρίσις ἡ ἐκ Κερ-
κυρας καταγομένη Δις Βερυκίου καὶ ἡδὴ κό-
μισσα Φρόσω Lovatelli, σύζυγος τοῦ Ἰταλοῦ καλλι-
τέχνου Lovatelli, ὁ ὁποῖος ἀνήκει εἰς τὴν χορείαν ἐ-
κείνην τῶν καλλιτεχνῶν οἱ ὅποιοι προσπαθοῦν ν' ἀνα-
γάγουν τὴν διακοσμητικὴν τέχνην εἰς ὅλως ὑψηλὴν
περιωπὴν.

Παραπλεύρως τοῦ συζύγου τῆς ἐργαζομένη ἢ γνω-
στὴ εἰς τὸν καλλιτεχνικὸν κόσμον ὑπὸ τὸ ὄνομα
«Ery» παρουσιάζει μίαν ἐργασίαν καθαρῶς πρωτότυ-
πον καὶ εἰλικρινή.

Τελευταίως τὸ γνωστὸν γαλλικὸν περιοδικὸν «Δια-
κοσμητικὴ Τέχνη» ἀφιερώσει ὥραιας γραμμὰς εἰς τὸ

ἔργον τῆς κομῆσεως Λοβατέλλης συνοδευόμενας ἀπὸ
διαφόρους ἀνατυπώσεις τῶν ἔργων τῆς.

Μία λεπτότης ἐλευθέρως αἰσθήσεως ρυθμίζει τὸ
ἔργον τῆς Ἑλληνίδος ἡ ὁποία μετὰ τὰ ἀβρὰ χρώματα
καὶ τὰς συνθέσεις τῶν γραμμῶν ποῦ πέρνει ἀπ' τὰ
λουλούδια, δείχνει τὴν ἀριστοκρατικὴν τῆς ψυχὴν διὰ
τὸ ὥραιον.

Εἰς τὸ Δέλι τῶν Ἰνδιῶν διοργανώθη ἐκθεσίς ἐγ-
χωρίου βιοτεχνίας. Εἰς τὴν ἐκθεσιν ὑπῆρχον καὶ
ἀντιζέμενα παλαιὰς τέχνης τὸ ὅποιον ἀπετέλεσε τὴν
βάσιν τῆς συγκρίσεως αὐτῆς πρὸς τὴν σημερινήν. Τὰ
ἐκθέματα αὐτὰ προήρχοντο ἀπὸ συλλογὰς Ἰνδιῶν ἡγεμό-
νων καὶ τοῦ δημοσίου θησαυροῦ, καὶ ἀπὸ τὰ δια-
σημότερα ἔργα τῶν παλαιότερων χρόνων.

Ἡ πόλις Μαδράς ἀπέστειλε δειγμάτων ἐπὶ πλυν-
των ἀπὸ ἄμορφα ἀνάγλυφα, μὲ πλάκας ἐκ στυλποῦ
χαλκοῦ αἱ ὁποῖαι παρίστανον ὀλίγον χονδροειδῶς τὴν
ἱστορίαν τῶν θεῶν τοῦ Ἰνδικοῦ Πανθέου. Ἡ Βομβάη
ἔξεδετο δωμάτιον ἐμπνεασμένον μετὰ περίφημα σιρκὰ
χρυσοῦφαντα τῆς Ἀμεδαβάδ πλαισιωμένα ἀπὸ ἰνδικὸν
ξύλον μετὰ γλυφὰς παριστώσας τὴν ἱστορίαν τοῦ ἐνδό-
ξου μαρτυρίου τῶν χρωῶν τῆς Ἀμεδαβάδ. Τὰ ἔπιπλα
ἦσαν ἀπὸ μαῦρον ξύλον μετὰ γλυφὰς τοῦ ἰδίου ρυθμοῦ
τὰ δὲ ὑφάσματα ἀπὸ σιρκὸν τῆς Σουράτης. Ἡ Λα-
χόρη ἔστειλε μερικὰ ἀπὸ τὰ περίφημα γλυπτὰ τοῦ
Πεντζόβ: τὸ μᾶλλον ἐνδιαφέρον τῆς ἐκθέσεως ἦτο
ἔξοχος γλυπτός ἐξώστης. Αἱ μικραὶ αὐταὶ αἰθούσαι
ἦσαν ἀναμφισβήτητος ἀπὸ τὰ μᾶλλον ἐλκυστικὰ ἀντι-
κείμενα τῆς ἐκθέσεως. Ὅλοι οἱ τοῖχοι τῆς κυρίας
στοῦς ἐκαλύπτοντο ἀπὸ διάφορα ἐκθέματα διατε-
θειμένα μετὰ χάριν καὶ ἀποτελοῦντα ὥραιον διά-
κοσμον.

Εἰς τὴν συλλογὴν τῶν ἀρχαίων ἐκθεμάτων εὐρί-
σκετο ὁ περίφημος τάτης τῆς Βαρόδας, δειγμάτων βαρ-
βάρου παραδοξότητος ὑφασμένους μετὰ διαμάντια,
ρουμπίνια καὶ μαργαριτάρια. Ἐχει στοιχίσει δώδεκα
ἐκατομμύρια καὶ εἶναι τίποτε σχεδὸν ἐν συγκρίσει
πρὸς τοὺς πλουσίους καὶ ἀριμονικούς τάτης τῆς
Μπιζαπούρ, οἱ ὅποιοι κοσμοῦν τοὺς παραπλεύρως
τοίχους. Αἱ πύλαι ἀπὸ ροδόξυλον μετὰ ἐγκολλήσεις ἐξ
ἐλεφαντόδοντος τῆς Μαϊσούρ, ἀποτελοῦν ὥραια δειγ-
ματα αὐτοῦ τοῦ εἶδους. Ἐπειτα τὰ ὅπλα τῆς Ὑδε-
ραδαβάδ, καὶ τὰ προϊόντα τῶν ἐργοστασίων τῆς
Κασμῖρ, Λυκνὸβ καὶ Ἀμεδαβάδ, τὰ ὅποια ἐνεῖχον
τὴν λεπτότητα ποῦ μόνον ὁ χρόνος ἡμπορεῖ νὰ προσ-
δώσῃ καὶ ἡ ὁποία θέτει πολλὴν ὑψηλότητα ἀπὸ τὴν
καλλιτέραν σημερινὴν ἐργασίαν, ὅλα τὰ παλαιὰ καλ-
λιτεχνήματα, τάτης, ξίφη ἢ εἰκόνας.

Ἡ ἐκθεσίς αὐτὴ δίδει τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ὁ σημε-
ρινὸς ἐργάτης κατέχει μὲν τὴν λεπτήν καὶ πολυσύν-
θετον τέχνην τῶν παλαιῶν ἀλλὰ φαίνεται κατώτερος
κατὰ τι ὥς πρὸς τὴν πρωτοτυπίαν ταῦ σχεδίου καὶ
στάσιμος ὥς πρὸς τὴν τεχνικὴν δεξιότητα. Τὰ ἀρ-
χαῖα σχέδια δὲν ἐρησίσμευσαν πρὸς νέαν δημιουργί-
αν, ἀλλ' ἀπλῶς ἀντιγράφονται ἀπὸ τοὺς παρῶν-
μένους αἰῶνας καὶ εἰς μερικὰ ἐξ αὐτῶν δὲν ὑπο-
λείπεται παρὰ ὁ χρόνος διὰ νὰ τοὺς προσδώσῃ τὴν
ὄψιν τῶν πρωτοτύπων. Καμμία πρωτοβουλία ἐκ μέ-
ρους τοῦ τεχνίτου. Αὐτὴ ἡ στάσιμος κατάστασις τῆς
ἰνδικῆς τέχνης καὶ τοῦ Ἰνδοῦ τεχνίτου ἐπροκάλεσε
τὴν προσοχὴν τῶν ἰνδικῶν ἀρχῶν, αἱ ὁποῖαι διωρ-
γάνωσαν τὴν ἐκθεσιν αὐτὴν χάριν αὐτῆς τῆς προσ-
δοῦ καὶ τοῦ μέλλοντος τῆς τέχνης τῶν Ἰνδιῶν.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

« Κ. Κ. Μᾶς ἐρωτᾷτε διατὶ δὲν γράφομεν διὰ τὸ
Βασιλικὸν Θέατρον; Πρῶτον διότι ἡ Διεύθυνσις δὲν

μᾶς ἔστειλε εἰσιτήριον, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι δὲν στέλλει
εἰς περιοδικὰ! Καὶ γνωρίζετε πολὺ καλὰ τί σημαίνει
περιοδικὸν ἢ μᾶλλον «Παραθήρημα». Σημαίνει γνώμην
ἀνεπηρέαστος καὶ εἰλικρινῆς. Καὶ ἐνδόξω μὲν τὸ Β.
Θέατρον παίζει δράματα καὶ κομωδίας τοῦ σωροῦ,
ἐκτὸς ὀλιγοτάτων ἐξαίρεσεων—ἴσως τὸ διπλοῦν ὑ-
περθετικὸν ἡμπορεῖ νὰ δεῖξῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν,—δὲν
κάνομεν κἂν λόγον. ἀφοῦ ἐγράψαμεν πέρυσι, καὶ τὰ
πράγματα ἔκτοτε δὲν μετεβλήθησαν. Ἄν ποτε μετα-
βληθῶν,—ἀρὰ γε εἶνε δυνατόν;—τότε θὰ γράψωμεν
προθύμως. ἔστω καὶ ἀγοράζοντες εἰσιτήριον... Ποῶς
τὸ παρὸν σιωπῶμεν, διὰ νὰ μὴ ἐπαναλάβωμεν τὰ
ἴδια.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

«ΕΡΕΥΝΑ». Προφῆται τοῦ ἀνθρωπισμοῦ. Ἀσόκας

Οτι ὑπῆρξεν ὁ Κωνσταντῖνος διὰ τὸν Χριστιανι-
σμόν, ὑπῆρξεν ὁ Ἀσόκας διὰ τὸν Βουδδισμόν
ἐν τῇ ἱστορικῇ ἀνεξίξει. Ἐν τῇ ἐσωτερικῇ ἀξίᾳ τῶν ὁμῶς
ἄνθρωπος τοῦ Βουδδισμοῦ εἶνε ὁ Χριστιανι-
σμός, τὸσον ὑπέρτερος τοῦ Κωνσταντίνου εἶνε ὁ Ἀ-
σόκας. Ὁ Κωνσταντῖνος δὲν δύναται νὰ συναριθμηθῇ
μεταξὺ τῶν προφητῶν τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ, ἀλλὰ τὸ ὀ-
νομα τοῦ Ἀσόκα λόγω ψυχικοῦ μεγαλείου θὰ κοσμή-
ῃ τὰς δέλτους τῶν κηρυξάντων τὸ εὐαγγέλιον τῆς
ἀγάτης.

Ὁ θεμελιωτὴς τοῦ Βουδδισμοῦ Σιδάρτας Γο-
τάμας, μονογενὴς υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Καπιβαλά-
στης παρὰ τὰ Ἰμαλῆα, ἐγκατέλειπεν ἐν ἡλικίᾳ εἰκοσὶν
ἐτῶν τὰ ἀνάκτορα. τὸν μέλλοντα θρόνον του καὶ τὴν
σύζυγον, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν ἐρημον ἵνα ἐμβαθύνῃ
εἰς τὸ νόημα τῆς ζωῆς καὶ ἐρευνήσῃ τὰ αἰτία τῶν
ἀνθρωπίνων δεινῶν, ποθὼν νὰ τὰ ἀρῇ. Μετὰ πάροδον
πολλῶν ἐτῶν ἠσθάνθη ὅτι ἔλαβεν οὐρανόθεν τὸ ζη-
τηθὲν φῶς. Ἐξ οὗ καὶ ἀπεκλήθη Βουδδᾶς ὁ ἐστὶ Φω-
τισθεὶς. Ἐκτοτε ἐπεδόθη εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ εὐαν-
γελίου του, καὶ ὅπερ ἐκήρυξεν κατ' ἀρχὰς ἐξήκοντα μα-
θηταὶ του ὅπερ προώριστο νὰ ἐκλύσῃ πρὸς ἑαυτὸ τὸ
ἐν τρίτον τῶν κατοίκων τῆς Γῆς. Ἐπαρῆλθεν εἰς τὰ
ἀνάκτορα ὅχι πλέον ὥς διάδοχος ἢ βασιλόπαις, ἀλλ'
ὥς ἀπόστολος, προσηλύτισε δὲ τὴν βασιλικὴν οἰκογέ-
νειαν καὶ ἡ σύζυγός του κατέστη μία τῶν ἐνθερμο-
τέρων ὁπαδῶν αὐτοῦ. Ἦτο 36 ἐτῶν ὅτε ἤρξατο διδά-
σκειν καὶ ἡ διδασκαλία του διήρκεσεν ἐπὶ τεσσαρά-
κοντα τέσσαρα ἔτη μέχρι τοῦ θανάτου του συμβάντος
κατὰ τὸ ἔτος 500 π. Χ. Αἱ τελευταῖαι λέξεις του ἦ-
σαν: « Ὁ βίος εἶνε σοβαρὰ εὐδυνήν δι' ἕκαστον, γρη-
γορεῖτε, ἔστέ ἄγνοι, κρατεῖτε τὰς ὁρμὰς τῆς καρδίας
σας. Ὁ κόσμος εἶνε δέσμιος. Ἡ διδασκαλία μου θὰ
ἐπιδαμύσῃ ἐλευθερίαν καὶ ἴασιν. Ἐμμεῖναι εἰς
τοὺς λόγους μου. Ἀπερχομαι εἰς εἰρήνην. Ἡ σωτη-
ρία σας ἔσται ἔργον τῶν χειρῶν σας. Τὰ θεμελιώδη
διδάγματα τοῦ Βουδδισμοῦ δύναται νὰ συνοψισθῶσιν
ὥς ἑξῆς: α') πάντες οἱ ἄνθρωποι εἶνε ἴσοι. β') Ἡ
ζωὴ εἶνε ἱερὰ καὶ ἕκαστος ὀφείλει δικαιοσύνην καὶ
συμπάθειαν εἰς πᾶν ἔμψυχον. γ') Προσορισμὸς τῆς ἀν-
θρωπίνης ψυχῆς εἶνε ἡ εἰρήνη. δ') Αἱ πράξεις ἕκά-
στου καθορίζουσι τὰς τύχας του. ε') Ὁ θάνατος εἶνε
μετάβασις εἰς βίον κρείσσονα ἢ χειρότερα ἀναλόγως τοῦ
συνόλου τῶν παρῶντων πράξεων τοῦ θνήσκοντος.
στ') Ἐκάστη ψυχὴ γεννᾶται καὶ ἀποθνήσκει αἰθὶς
καὶ αἰθὶς μέχρις οὗ ἀποκτήσῃ πλήρη σύνεσιν. ζ')
Πᾶσα παρὰβασίς ἔχει ὥς ἀναπόδραστον συνέπειαν.
ἀνάλογον ἀθλιότητα καὶ πᾶσα ἐγκατεργασίς ἔχει ὥς
ἀναπόδραστον συνέπειαν. ἀνάλογον εἰρήνην. Πάντες οἱ
ἐρευνῶνται συμφωνοῦσιν ἐν ἐκφράσει ἐξόχου θαυμα-
σμοῦ πρὸς τὸν γλυκὺν καὶ ὑψηλὸν χαρακτήρα τοῦ
Βουδδᾶ, οὗ τὰ διδάγματα μέχρι σήμερον ρυθμίζουν
τὴν διαγωγὴν καὶ τὰς τύχας 470 ἐκατομμυρίων ἀν-

θρώπων. Πρὸ μιᾶς γενεᾶς ἐν Εὐρώπῃ ὁ Βουδδισμὸς ἦτο σχεδὸν ἄγνωστος καίτερο ἀκμάζων ἀπὸ 24 αἰώνων ἐπὶ γεωγραφικῆς ἐκτάσεως εὐρυτέρας ἢ πᾶσα ἄλλη θρησκεία.

Τὸ μέγα χαρακτηριστικὸν τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Βούδδα εἶνε τὸ αἰσθηματικὴ συμπαθεία. Ἀναγράφεται ὅτι ἐπισκεφθεὶς ποτε, μετὰ τοῦ βασιλέως, ὁμιλον βραχυμάων ἱερέων ἐτοίμων νὰ θυσιάσωσι ζῶα ἐπὶ τοῦ βομποῦ ἐπιθύρῃσε, « βασιλεὺς ἔλεος » καὶ αὐθωρεῖ τὰ θύματα ἀτελεύτησαν, τὴν δὲ δύναμιν εἶχεν ἡ ἀπλή παρουσία του. Τότε ζητήσας τὴν ἄδειαν νὰ ὁμιλήσῃ εἶπεν: « Ὅλα τὰ πλάσματα ποθοῦσι τὴν ζωὴν τῶν σφόδρα, καὶ σφόδρα προσπαθοῦσι νὰ τὴν διαφυλάττωσι, τὴν ἀγαπήτῃν τῶν, τὴν θαυμασίαν ζωὴν τῶν. Καὶ τὸ εὐτελέστατον πλάσμα ἀγαπᾷ τὴν ζωὴν του, τὴν ἀγαπᾷ διακαῶς. Μὴ φρονέσῃς πλάσμα ὅπερ ἐμπιστεύεται τὴν ζωὴν του εἰς τὰς χεῖράς σου ». Μικρὸν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βούδδα συνεκροτήθη ἡ πρώτη μεγάλη Σύνοδος τοῦ Βουδδισμοῦ ἐν Πάτινα, ἐκ πεντακοσίων ἀντιπλητῶν. Δευτέρᾳ μεγάλῃ Συνόδῳ συνεκροτήθη τῇ 440 π. Χ. ἵνα κανονίσῃ τὰ τῆς λατρείας. Ἄλλ' ὁ Βουδδισμὸς δὲν ἤρξατο ἐξαπλούμενος εἰμὴ ἀφοῦ ἡσπασθῇ ἀνατολὰς τοῦ Γάγγη Ἀσίας. Ὁ Ἀσόκας ἦτο ἕγγονος τοῦ Ἰνδοῦ Ἡγεμόνος Χάνδρα Γύπτα περιωνύμου ἐν τῇ Ἱστορίᾳ ἕνεκα τῆς συνεντεύξεως ἣν ἔσχε πρὸς αὐτὸν ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ὡς κατακτητὴς τῆς Ἰνδίας. Ἐν Πάτινα ὁ Ἀσόκας συνεκρότησε τὴν τρίτην καὶ σπουδαιότατην Σύνοδον καθ' ἣν χίλιοι σοφοὶ ἐκάνονισαν τὰ δόγματα τοῦ Βουδδισμοῦ. Βασιλικά ἐδίκτα ἀμέσως ἐδημοσιεύθησαν καθ' ὅλον τὸ κράτος ἐκτελεστέον τὰς ἀποφάσεις τῆς Συνόδου, καὶ πολλὰ ἐξ αὐτῶν σώζονται ἀκόμη γεγλυμμένα ἐπὶ στηλῶν καὶ βράχων ἀνὰ τὴν Χερσονήσον. Ὁ Ἀσόκας ἦτο χαρᾶς πολὺ ὑπέρτερος τῶν συνήθων βασιλέων. Ἦτο πλήρης ἐνθουσιασμοῦ ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπίνης, εἰρηνῆς καὶ συναδελφώσεως, ὑπὲρ τῆς ἰσότητος καὶ τῆς ἐλευθερίας. Μετὰ θαυμαστῆς δραστηριότητος καὶ εὐστοχίας συνέστησεν ἀμέσως ὑπουργεῖον τῆς Θρησκείας καὶ τοῦ Δικαίου, καὶ διέταξε τὸν Ἱπποδρόμον ἀνευ ἀναβολῆς νὰ ἐπιδοθῇ ὅλος εἰς τὸ ἔργον τῆς κηρύξεως τῆς νέας θρησκείας εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης καὶ νὰ διορίσῃ καταλλήλους ἄνδρας ἐπιφορτισμένους νὰ συνδεδῶσι τοὺς ἱεραποστόλους μεριμνῶντες ἀποκλειστικῶς περὶ τῆς ἀνέσεως καὶ εὐζωίας τῶν προσηλυτιζομένων, περὶ ὁρῶσεως φρεσίνων καὶ φυτεύσεως δένδρων εἰς πᾶσας τὰς ἐδοὺς ἃς διέρχονται. Προσεῖτι ὡργάνωσιν σύστημα ἱατρικῆς περιθάλψεως ὅχι μόνον δι' ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ διὰ ζῶα. Εμφαντικὸν παρὰ γὰρ αὐτοῦ ἦτο ὅτι πᾶσα ἐνέργεια προσηλυτιστικῆ πρέπει καὶ γίνεται δι' αὐστηρῶς εἰρηνικῶν μέσων καὶ δι' τῆς γλυκύτητος. Μία τῶν σωζομένων στηλῶν φέρει γεγλυμμένην τῆς ἐξῆς διαταγὴν. « Οἱ ἱεραποστολὶοὶ θέλουσιν ἀναμιγνύεσθαι ἐπὶ ἴσοις ὅροις μετὰ τῶν στρατιωτῶν, τῶν βραχυμάων, καὶ τῶν ἐπαίτων, μετὰ τῶν ἀποκλήρων καὶ τῶν περιφρονουμένων, ἐντὸς τοῦ βασιλείου μου καὶ ἐν ταῖς ξέναις χώραις ἐξαγγέλλοντες πᾶσι τὰ βελτίω ». Δέκα αἰῶνας βραδύτερον ἕτερος βασιλεὺς ἀντάξιός τοῦ Ἀσόκα ἦτο ὁ Σιλαδύτις, ὅστις ἐθιμον βασιλικὸν κατέστησε ν' ἀπεκιδύεται ὁ μονάρχης καθ' ἑκάστην πενταετίαν παντὸς τοῦ πλοῦτος τοῦ ὀριστικῶς διανεμομένου εἰς τοὺς πτωχοὺς τοῦ κράτους, καὶ ἀντὶ τῆς βασιλικῆς του ἀμφιέσεως νὰ περιβάλλεται ῥάκη πένητος εἰς ἀνάμνησιν τοῦ Βούδδα ὅστις ἐγκαταλιπὼν τὴν αὐτὴν ἐβίωσεν ὡς πένης ἀπὸ τοῦ εἰκοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας του. Ἀξιοσημειώτον γεγονός εἶνε ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἱαματικῶν γνώσεων παραλλήλως πρὸς τὴν πρόοδον τοῦ Βουδδισμοῦ. Αἱ ἱατρικαὶ σχολαὶ αἱ ἀκμάσασαι μετὰ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀσόκα καὶ τῆς τοῦ Σιλαδύτις ὑπῆρξαν

περιώνυμοι, ἀναγράφεται δὲ ὡς μέγας ἐρευνητὴς τῆς ἱαματικῆς ἐπιστήμης ὁ Χάραξ. τιμώμενος καθ' ὅλον τὸ Ἰνδοστάν ὅσῳ ὁ Ἱπποκράτης καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα.

Ὁ Βουδδισμὸς καίτερο ὀξυζώνον πανταχοῦ ὅπου ἐξηπλώθη, ἐξελάσθη σχεδὸν ὁλόκληρος ἀπὸ τὴν χώραν ἐνθα ἐβλάστησε. κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου αἰῶνος, καὶ τὸ ἀξιοσημειώτον εἶνε ὅτι καὶ ἡ ἱατρικὴ παρήκμασε ταυτοχρόνως. Ἐπὶ Σιλαδύτις ὅμως τὸν ἔβδομον αἰῶνα ἤκμαζε πανεπιστήμιον ἐν ᾧ ἐβίοντο δεκαχιλίσιοι σπουδασταί. οἵτινες ὡς ὁ ἐρευνητὴς Howard Williams ἀποφαίνεται ἠπεῖχον τῆς κρεοφαγίας. Αἱ ἱατρικαὶ μελέται τῶν εἰχόν τὴν πηγὴν τῶν ἐν τῷ κοινοβιακῷ ἰδρύματι τῆς Βεγγάλης ὁπόθεν πιθανότατα καὶ τὰ πρῶτα πανεπιστήμια τῆς Εὐρώπης ἔσχον τὴν γένεσίν των ἐμμέσως. Κατὰ τὸν πέμπτον αἰῶνα, ὡς σοφοὶ Κινέζοι περιηγηταὶ περιγράφουσι, ὑπῆρχε μέγας ἀριθμὸς θεραπευτηρίων ἐν οἷς οἱ ἀσθενεῖς ἐτύγγανον περιθάλψεως, φαρμάκων καὶ τροφῆς δωρεάν. Ἀναγράφεται δὲ ὑπὸ τοῦ περιηγητοῦ Χιουέν Τσάγγ, ἐπισκεφθέντος τὴν Ἰνδίαν τὸν ἔβδομον αἰῶνα, ὅτι ἡ ἐπίδρασις τοῦ Βουδδισμοῦ ἐπὶ τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος ὑπῆρξεν εὐεργετικώτατη.

Ὁ δεκάλογος τοῦ ἱατροῦ Ἀμιλτον

Τὰς ἐπομένας δέκα ἐντολὰς σωματικῆς υγείας διέτυπωσεν ὁ ἱατρός Ἀμιλτον τοῦ Νοσοκομείου Bellevue, αἵτινες ἤχουσι παραδόξως, ἀλλ' ἔχουσι νόημα. α'. Τίμα καὶ ἀσκεῖ τὴν ἱσπασίαν. β'. Ἀποκρίσθον τὴν δύναμιν νὰ ἀποπέμψῃς τοὺς στοχασμοὺς σου ὅταν ἐρχῶνται ἀπρόσκλητοι εἰς ἀκατάλληλον ὥραν. γ'. Λάτρευε τὸ φῶς. δ'. Ἐνθυμῶ ὅτι ἂν ἀποθάνῃς νέος, ὁ θάνατός σου θὰ εἶνε οὐδὲν ἄλλο ἢ αὐτοκτονία διότι ἡ φῶσις ἀπαιτεῖ νὰ ζήσῃς ὑπὲρ τὰ ἐκατόν ἔτη ἐν πληρεῖ ἀκμῇ. ε'. Πίστευε ὅτι ἡ υγεία δὲν ἀγοράζεται, ἀλλὰ μόνον κατασκευάζεται ἰδιοχείρως. ζ'. Ὅσακις αἰσθανθῇς ἀνάγκην ἀλλαγῆς ἀέρος μὴ ἀποβλέπε εἰς τὸν ἀέρα, ἀλλὰ εἰς τὸν τόπον πᾶσα πνοὴ ἀνέμου εἶνε ἀλλαγὴ ἀέρος, ὅ,τι ὅμως εἶνε οὐσιώδεις εἶνε ἡ ἀλλαγὴ τῶν συνθηκῶν. η'. Γνώριζε ὅτι πᾶν ὅ,τι, σεσηπὸς ἤδη, ἀφίεται ἐντὸς τοῦ οἰκήματός σου, πέπρωται ταχέως νὰ συντελέσῃ εἰς ἐξύφανσιν τοῦ σαβάνου σου. θ'. Ἐχε ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ἐπομένη διαδοχικὴ σειρὰ εἶνε ἀδιασάλευτος: Ἀκαθαρσία — ἀσωτία — ὀσος — θάνατος. θ'. Μὴ θεωρεῖς ἕνα ἡμερησίον περίστατον ὡς ἱκανὴν σωμασκήσαν πολὺ περισσώτερον τούτου ἀπαιτεῖται. ι'. Ἐάν ἐχῇς θυγάτριον ἀρινεὺ τὸ νὰ τρέχῃ ἀπᾶς τῆς ἡμέρας ἀκόλυτον, ν' ἀναρριχᾷται, νὰ πῖπῃ καὶ νὰ κουράζεται.

ΔΕΛΤΙΟΝ ΒΙΟΜΗΧ. ΚΑΙ ΕΜΠΟΡ. ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

Ἡ χρῆσις τοῦ αἰθέρος ἐν τῇ κηπουρικῇ, ἐξ ἐκθέσεως τοῦ βοτανικοῦ καθηγητοῦ Ἰωάννη

« Ἐκαστος γνωρίζει ὅτι τὰ δένδρα καὶ οἱ θάμνοι κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ θέρους σχηματίζουν ἀφθάλμους » προωρισμένους ν' ἀποτελέσωσι νέους κλάδους καὶ βλάστας, ἐὰν ὑπάρχωσιν οἱ ἀπαιτούμενοι ὅροι. Ἀκριβῶς λοιπὸν περὶ τῶν ὁρῶν τούτων πρόκειται. Διότι ὡς γνωστὸν οἱ ὀφθαλμοὶ οὗτοι δὲν βλαστάνουσι κατὰ τὸ αὐτὸ θέρους καθ' ὃ σχηματίζονται, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὸ ἐρχόμενον ἔαρ. Τὸ φαινόμενον τοῦτο προφανῶς εἶνε συντελεστικώτατον διὰ τὸν βίον τοῦ φυτοῦ, καθόσον οἱ νεαροὶ βλαστοὶ ἤθελον ἄλλως καταστραφῇ ἐκ τοῦ ψύχους καὶ ἐκ τῆς ἐλλείψεως ὕδα-

1 The Ethics of Diet Asoka.

τος. Οἱ ὅροι ὅμως οἱ ἐμποδίζοντες τὴν ἄμεσον βλάστησιν τῶν ὀφθαλμῶν εἶνε διάφοροι. Ὑπάρχει διάκρισις μετὰ τὴν ἐξωτερικῶν καὶ ἐσωτερικῶν αἰτιῶν τῆς χειμερινῆς ἀναπαύσεως τῶν κορυμῶν, καὶ τὴν μὲν ἐξ ἐξωτερικῶν ἐπιδράσεων, π. χ. χαμηλῆς θερμοκρασίας, ἐλλείψεως φωτὸς καὶ ὕδατος, προερχομένην ἀνάγκασιν τῶν φυτῶν καλοῦσιν ἀναγκαστικὴν ἀδράνειαν, ἐνθ' ἕνεκα ὁρισμένων λόγων κἀμνουσι διάκρισιν μετὰ τῶν καὶ τῶν ἐσωτερικῶν αἰτιῶν τῆς ἀναπαύσεως χαρακτηρίζοντες αὐτὴν ὡς κυρίαν ἀνάγκαν.

Τοιαύτας περιόδους ἀδρανεῖας διέρχονται οὐ μόνον οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν κορυμῶν καὶ τῶν θάμνων, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἄλλα φυτὰ. π. χ. τὰ γεώμηλα, ἅτινα μόνον κατὰ τὸ μετὰ τὸν θέραινον αὐτῶν ἐπόμενον ἔαρ εἶνε εἰς θέσιν νὰ βλαστήσωσι ἐπίσης πολλοὶ βλάσται σπερμάτων, μυκήτων, βακτηρίων καὶ φυτῶν.

Γνωστὸν ἐν τούτοις τυγχάνει εἰς τοὺς κηπουροὺς ὅτι δένδρον, ἐκ τοῦ ὁποίου κατὰ τὸν Ἰούνιον ἀφαιροῦσι τὰ φύλλα του, ἐξαναγκάζεται εἰς τὴν βλάστησιν τῶν διὰ τὸ ἐπόμενον προωρισμένων βλαστῶν, οἱ ὁποῖοι σώζονται οὕτω ἀπὸ τοῦ ἐκ πείνης θανάτου, διότι εἰς τὰ φύλλα παρασκευάζεται τὸ φυτὸν, ὡς γνωστὸν, λίαν οὐσιώδεις μέρους τῆς τροφῆς του. Ὅταν ὅμως τὰ φύλλα κόπτονται ὀλίγας ἐβδομάδας βραδύτερον, τότε τὸ δένδρον δὲν εἶνε πλέον εἰς θέσιν νὰ παραγάγῃ βλαστοὺς. Διότι ἡ ἐποχὴ αὕτη εἶνε ἡδὴ ὁ χρόνος τῆς κυρίας ἀδρανεῖας τῶν καλύκων, καθ' ὃν δὲν ἔχουσι πλέον ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς βλαστήσεως αὐτῶν οἱ ἐξωτερικοὶ ὅροι, οἷος εἶνε ἡ ἀφαίρεσις τῶν φύλλων.

Ὁ Ἰωάννης ἤδη εἶρε καὶ ἐξηκρίβωσε διὰ νοημονεστάτων πειραμάτων, ὅτι δύναται τις νὰ ναρκώσῃ τὰ δένδρα δι' ὠρισμένης μεθόδου, ὥστε νὰ ἐυρισκῶνται οὕτως εἰπεῖν ἐν μέθῃ καὶ νὰ λησιμονῶσι ποῖα ὥρα τοῦ ἔτους εἶνε. Τὸ περιεργότατον τοῦτο φαινόμενον δύναται τις εὐκολώτατα καὶ ἀπλούστατα νὰ προκαλέσῃ διὰ τῆς ναρκώσεως τῶν φυτῶν με αἰθέρα ἢ χλωριοφόρμον, δηλαδὴ με τὰ αὐτὰ μέσα, οἷα μεταχειρίζεται ὁ ἱατρός ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων.

Ὁ Ἰωάννης κατεργάσθη π. χ. κλώνους παχαλὰς με αἰθέρα κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον. Τοὺς ἐτοποθέτησε κατὰ τὸν Σεπτέμβριον ἐπὶ δύο περίπου ἡμέρας ἐντὸς χώρου πλήρους ἀτμῶν αἰθέρος, καὶ κατόπιν πάλιν εἰς τὸ δωμάτιον ἢ εἰς τὸ θερμοκήπιον τὸ ἀποτελέσμα δὲ ἦτο ὅτι οἱ κλώνοι οὗτοι ἠνθίσαν τρεῖς ἕως ἐξ ἐβδομάδας πρὸ τῶν μὴ αἰθερισθέντων κλώνων.

Ἡ ἀνακάλυψις αὕτη ἐγένετο μεγάλης σπουδαιότητος διὰ τὴν κηπουρικὴν ὁ αἰθερὸς χρησιμοποιεῖται πρὸ ἐτῶν ἤδη διὰ τὰς παχαλὰς ἐν Κοπεγχάγῃ καὶ εἰς τὰ μεγάλα ἀνθοκομεία τῆς Γερμανίας, καὶ διὰ μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας. Αἱ συσκευαὶ τὰς ὁποίας περιγράφει ὁ συγγραφεὺς ἐν τῇ ἐκθέσει του εἶνε τὸ σον ἀπλαῖ, ὥστε νὰ δύναται ἕκαστος νὰ τὰς κατασκευάσῃ μόνος του. Ὁ μόνος ὅρος εἶνε νὰ μὴ πλησιάζῃ τις με φῶς εἰς τὸ κιβώτιον τοῦ αἰθέρος, καθότι οὗτος εἶνε λίαν εὐανάφλεκτος.

ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ ΚΑΙ ΝΕΥΡΟΛ. ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

Ἡ παραφροσύνῃ παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις. Αἱ φρενολογικαὶ ἐπὶ τῶν Ἰουδαίων μελέται δεικνύουσι λίαν διαδεδομένας παρ' αὐτοῖς πᾶσας τὰς μορφὰς τοῦ νευρικοῦ ἐκφυλισμοῦ καὶ διὰ τῆς παραφροσύνης καὶ τῆς γενικῆς παραλυσῆς, ἰδιαίτερος δὲ παρὰ ταῖς γυναῖξιν τῆς βαρείας ὑστερίας (Hysteria Gravis). Οἱ λόγοι τούτου εἶνε κατὰ τὸν καθηγητὴν Benedict πολλοί. Ἐν πρώτοις τὸ Ἰουδαϊκὸν γένος ἔφερεν ἀπὸ τῆς

ἀπωτάτης ἐποχῆς ἰδιαίτερον νευροπαθητικὴν κατάστασιν, ἥς ἀποτέλεσμα ἦτο ἡ τάσις αὐτοῦ πρὸς ἀφηρημένας κοσμογονικὰς καὶ θεολογικὰς θεωρίας καὶ ἡ ἀδιαφορία αὐτοῦ πρὸς πολιτικά, κοινωνικά καὶ οἰκονομικά συμφέροντα χάριν βαθυτέρων ἰδεῶν καὶ πεποιθήσεων. Τὰς τάσεις ταύτας μετέδωσαν οἱ πρῶτοι Ἰουδαῖοι καὶ εἰς τοὺς μετ' αὐτῶν ἀναμιχθέντας λαοὺς, καθ' ὅτι τὸ συνήθως Ἰουδαϊκὸν γένος καλοῦμενον δὲν εἶνε τι καθαρὸν, ἀλλὰ πολὺ ἀνάμικτον, ὡς δεικνύουσιν αἱ ἀνθρωπολογικαὶ καὶ ἐθνολογικαὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐρευναι. Ἡ νευροπαθητικὴ ἐκείνη κατάστασις ἐνωρὶς ἐπέδρασεν ἐπὶ τοῦ τρόπου τοῦ ζῆν τῶν Ἰουδαίων ἀπεμάχρυνεν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς φύσεως, ἀπὸ τῶν κοινῶν καὶ ἀπολαύσεων, περιώρισεν τὰ συναίσθηματα αὐτῶν καὶ συνεκέντρωσεν αὐτοὺς εἰς ἑαυτούς. τοῦτ' ὅπερ ἐπηύξησε τὸ πρῶτον νοσηρὸν αἷτιον. Βραδύτερον ἡ διασπορά, αἱ καταδιώξεις, ἡ πάλιν κατὰ τῶν ἄλλων λαῶν, ἐνίσχυσαν τὴν κατάστασιν ταύτην, ὥστε σήμερον ἐμφανίζονται ἡμῖν οἱ Ἰουδαῖοι ὡς λαὸς νοήμων μὲν, ὅλως ὅμως νευροπαθῆς. Ἰδίᾳ δ' ἐπέξετάθησαν τὰ αἷτια ταῦτα κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ὡς ἐκ τοῦ ζωηροτέρου ἀνταγωνισμοῦ, καθ' οὗ ἐρρομένως καὶ οὕτοι ἀνθίστανται ὀγκονίζοντες. ἐν ᾧ ἄλλοτε τάχιστα ὑπέκυπτον. Ἐκ τούτων πάντων ὁ βαθὺς ἐκφυλισμὸς αὐτῶν καὶ ἡ προδιάθεσις εἰς νευρικὰς καὶ φρενικὰς νόσους.

Ἀλλοιώσις προσωπικότητος. — Οἱ κ. κ. Paul Garnier καὶ Ernest Duprès ἀναφέρουσι περιέργων περιπτῶσιν ἀλλοιώσεως τῆς προσωπικότητος. Μήτηρ νευροπαθῆς κατόπιν ὑστεροεπιληπτικοῦ παροξυσμοῦ κατελήφθη ὑπὸ παραλήρηματος, καθ' ὃ ἐνόμιζεν ἑαυτὴν κόρην ἐξαιτῇ, διήλθε δὲ δύο ἐβδομάδας λαλοῦσα καὶ πράττουσα ὡς τοιαύτη. Αποδίδουσι τοῦτο εἰς συνεχὴ προσήλωσιν τῆς ἀσθενοῦς ταύτης εἰς τὰ τέκνα τῆς, προσήλωσιν μεταβληθεῖσαν εἰς μόνιμον ἰδέαν (idée fixe) καὶ συστηματοποιηθεῖσαν εἰς παραλήρημα κατὰ τὸν παροξυσμὸν ὡς ἐκ τῆς μεγάλης ὑποβολιμότητος αὐτῆς καὶ ἴσως κατόπιν λησμονηθέντος τινὸς ὀνείρου λίαν ἐπὶ τῆς φαντασίας αὐτῆς ἐπιδράσαντος.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

«ΑΜΑΛΘΕΙΑ» τῆς Σμύρνης.

Ὁ κ. Σίμων Κατακουζηνὸς ἐδημοσίευσεν εἰς τὴν « Ἀμαλθεῖαν » ὑπὸ τὸν τίτλον « Ἡ καθαρεύουσα νεοελληνικὴ γλῶσσα » μακρὸν ἄρθρον ὡς ἀπάντησιν εἰς τὴν μελέτην τοῦ κ. Κρουμβάχερ, τὴν δημοσιευθεῖσαν εἰς τὰ « Παναθήναια ». Εἰς τὴν ἀπάντησιν τοῦ κ. Κατακουζηνοῦ ὑπάρχουν ἀρκετὰ ἐπιτυχῆ μέρη. Καὶ ἦτο δίκαιον ν' ἀνασκευασθῶν μερικαὶ ἀνακριθεῖσαι τῆς μελέτης αὐτῆς εἰς τὰς ὁποίας ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ περιπέσῃ ὁ κ. Κρουμβάχερ, ὡς ξένος πρὸς τὰς διαφορὰς ἀποχωρήσεις τῆς γλώσσης, αἱ ὁποῖαι συντελοῦν εἰς τὴν ἰδιαίτερον χαρακτῆρα τῆς αὐτῆς ἀποτελοῦν αὐτόν. Αὐτὰ πολὺ ὠραία. Δυστυχῶς ἐκεῖνο ποῦ ἔχουν ἄδικον οἱ καθαρεύοντες, εἶναι ὅτι φοβοῦνται νὰ πλησιάσωσι πρὸς πολλοὺς ζωντανοὺς τύπους καὶ λέξεις τῆς δημοτικῆς, ἐκείνης ποῦ ἐκφράζει τὰ συναισθήματά μας. Αὐτὰ, ὡς εἶναι βέβαιον, θὰ εἶδε εἰς τὴν γλῶσσαν καὶ εἰς τὸ ὅρος τὸν περισσώτερον ζῶν καὶ φυσικώτατον. Καὶ εἶναι, τὸσον εὐκολὸν ἐπὶ τέλος νὰ ἐγκαταλειφθῶν μὴ γὰρ πάντα οἱ δασκαλισμοί, νὰ ἐξορισθῶν μερικαὶ λέξεις καὶ φράσεις καὶ τύποι ποῦ δὲν λέγουσι τίποτε, νὰ τεθοῦν δὲ εἰς κοινὴν χρῆσιν τῶσαι καὶ τῶσαι σημεριναὶ φράσεις καὶ λέξεις, τὰς ὁποίας θὰ ἀντλήσωμεν ἀπὸ τὴν γῆρῳ μας ζῶν. Ὡς ἐνστερνισθῶν αὐτοὶ οἱ κύριοι ἐκεῖνο ποῦ τὸσον ὠραία λέγει εἰς τὸν κ. Κρουμβάχερ ὁ κ. Κατακουζηνός, ποῦ δὲν τὸ ἐφαρμόζει ὅμως, ὅτι αἱ λέξεις βδωρ, οἶνος, ἄρος, οἶκτα εἶναι συνώνυμα τοῦ νερό,

κροασί, ψωμί, σπίτι καὶ ἄς ἀποφασίσουν νὰ τὰς μεταχειρίζονται καὶ αὐτάς. τοῦ ἐγκλείουν ὅλην τὴν σημερινὴν ψυχὴν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ—λαοῦ, ὅχι ὄχλου.—Εἶναι τὸ μόνον μέσον αὐτὸ διὰ νὰ γίνῃ καὶ νὰ μὴ λέγεται μόνον τὸ «πάντα ρεῖ» τοῦ Ἡρακλείτου. ποῦ ἀναφέρει ὁ κ. Κατακουζηνός, διότι «πάντα ρεῖ» σημαίνει ἐμπρός. Καὶ ἐμπρός σημαίνει: ζωὴ, παρόν, μέλλον, αἴσθημα, πάθος, τὰ ὅποια δὲν ἀποδίδει ἡ ἀρχαιολογία ὅπως ἔλεγε ὁ φίλος καὶ συνεργάτης μας κ. Χόχδορφ, οὔτε δυστυχῶς αἱ αἰγυπτιακαὶ μούραι. Ἐτσι μόνον θὰ πλησιάζωμεν πρὸς τὴν ζωὴν πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἐπομένως, καὶ ὁ Θεὸς ἔχει διὰ τὸ μέλλον. Ἀδιαφοροῦμεν ποῖον δρόμον θὰ τραβήξῃ ἡ γλώσσα· ἂν θὰ πλησιάζῃ ἡ καθαρεύουσα τὴν δημοτικὴν ἢ ἂν ἡ δημοτικὴ θὰ πλησιάζῃ τὴν καθαρεύουσαν. Ἴσως καὶ αἱ δύο. Μᾶς ἐνδιαφέρει ὅτι καὶ γράφοντες—ὅπως ὁμιλοῦντες—ὀφείλομεν νὰ ἡμεθα ἀληθινοί. Ἀς μᾶς ὀνομάξῃ ἐν τῷ μεταξὺ ὁ κ. Ψυχάρης ἀγέννητους. Τόσον τὸ καλλίτερον δι' αὐτὸν ἂν μίαν ἡμέραν τοῦ στηθὲς ἀνδριάς ὅπως θέλει ὁ κ. Κρουμβάχερ. Θὰ ἡμεθα πρῶτοι, ἂν προφθάσωμεν, ποῦ θὰ δώσωμεν τὸν ὀβολὸν μας.

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

τῇ πρωτοβουλίᾳ τῶν «Παναθηναίων».

—ἀδεία τοῦ Ὑπουργείου—

Ἐκ προηγουμένων ἐισφορῶν.... Δρ.	1.175.20
Πάλλης καὶ Κοτζίās	10.—
Γ. Πετρινας.....	1.—
Π. Γεωργιάδης.....	2.—
Σ. Καρασταμάτη.....	5.—
Καταστ. Ἀν. Κωνσταντινίδη.....	10.—
Ι. Κασδῶνης.....	5.—
	1.208.20

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Ὁ κ. Κωστής Παλαμᾶς ἀνέγνωσε πρὸ ἡμερῶν εἰς στενὸν κύκλον φίλων τὸ πεντάπρακτον δράμα τοῦ «Ἡ Τρισεύγενη». Ἡ ἐντύπωσις τοῦ ἔργου τοῦ ποιητοῦ ὑπῆρξε ἀρίστη.

Τὴν 20)2 Ἀπριλίου συνέρχεται ἐν Ρώμῃ διεθνὲς συνέδριον τῆς Ἱστορίας.

Αἱ «Ἀθῆναι» προκηρύττουν πρωτότυπον διαγωνισμόν ποιήματος τῆς 25ης Μαρτίου. Ὅλα τὰ ἄξια δημοσιεύσεως ποιήματα θὰ δημοσιευθῶν εἰς τὰς «Ἀθῆνας». Πᾶς ἀναγνώστης—ἐδῶ ἔγκειται ἡ... πρωτοτυπία—τῶν «Ἀθηνῶν» θὰ στείλῃ τὴν κρίσιν του. Καὶ τὸ ποίημα τὸ ὁποῖον θὰ τύχῃ μεγαλειτέρου ἀριθμοῦ ψήφων, θὰ βραβευθῇ λαμβάνοντος τοῦ ποιητοῦ 100 δραχμᾶς.

Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς ἀπένεμεν εἰς τὸν ἔσοχον Γάλλον ἠθοποιὸν Κοζλέν τὸν χρυσοῦν Σταυρὸν τοῦ Σωτήρος.

Εἰς τὸ Μόντε Κάρλο ἐφορτάσθη πρὸ ἡμερῶν ἡ ἑκατονταετηρίς τοῦ Γάλλου συνθέτου Ἐκτοῦρ Μπερλιόζ. Τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἔγιναν ἐν Μόντε—Κάρλο καὶ τὰ ἀποκαλυπτήρια τῆς προτομῆς τοῦ μεγάλου συνθέτου.

Ἐγίνε τελευταίως ἡ ἀνακομιδὴ τῶν ὁστών τοῦ

Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου ἐκ τοῦ νεκροταφείου τοῦ Ἀγίου Μάρκου τῆς Βιέννης εἰς τὸ οἰκογενειακὸν μνήμα τῶν Ὑψηλάντων ἐν Ραπόλτε—κίχεν τῆς Κάτω Αὐστρίας

Οἱ Βέλγοι καλλιτέχνη ἐτηλεγράφησαν ὅτι ἀπεφάσισαν νὰ λάβουν μέρος εἰς τὴν Διεθνῇ Ἐκθεσὶν τῶν Ἀθηνῶν.

Ὁ κ. Ἀγγελος Βλάχος ἀνέλαβε κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Ὁδείου τὴν διδασκαλίαν τῆς δραματικῆς ἀναγνώσεως καὶ τῆς ἱστορίας τοῦ δράματος ἐν τῇ νεοσυστάτῳ Δραματικῇ Σχολῇ.

Ὁ ἰταλὸς ἠθοποιὸς Νοβέλλι, ὁ τελευταίως ἐνθουσιᾶσας τὸ παρισινὸν κοινόν, πρόκειται νὰ δώσῃ τέσσαρας παραστάσεις ἐν Ἀθήναις. Ὁ Νοβέλλι ἔρχεται περὶ τὰ τέλη Μαρτίου.

Τὸ ἀγγλικὸν περιοδικὸν «Studio» παρουσιάζει εἰς τοὺς ἀναγνώστας του τὸν νεώτατον γλύπτην Wells, πρὸ ὀλίγων μόλις μηνῶν καταλείψαντα τὰ θρανία τοῦ σχολείου καὶ ἐπιαύροντα τὴν προσοχὴν ἐν Λονδίνῳ.

NEA BIBLIA

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΠΑΛΑΙΟΓΡΑΦΙΑΣ ὑπὸ Ἐδ. Θόμφορνς κατὰ μετάφρασιν Σπυρίδωνος Λάμπρου Τεύχος δεύτερον—Βιβλιοθήκη Μαρασλή 194.—Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1903.

ΕΥΡΥΠΙΔΟΥ ΔΡΑΜΑΤΑ ἐξ ἑρμηνείας καὶ ἀναγνώσεως Δ. Ν. Βερναρδάκη Τόμος τρίτος Ἰφιγένεια ἡ ἐν Αὐλίδι, Ἰφιγένεια ἡ ἐν Ταύροις. Ἠλέκτρα. Ἀλκίσις.—Ζωγράφειος βιβλιοθήκη τόμος ἑνατος.—Ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1903.

ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑΙ κατὰ τὸ γαλλικὸν τῆς Κας Τ. Combe Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελιμῶν βιβλίων—Βασιλικὴ Τυπογραφία Ραφτάνη—Παπαγεωργίου σχ. 16ον σελ. 91, δρ. 0.40.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ ΤΟΥ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ. Τεύχος 11ον περιέχον διπλοὺν πίνακα τῶν Πατρῶν καὶ ἄρθρα ἀπὸ τοῦ «Ἠλεκτρικαὶ Μονάδες» μέχρι τοῦ «Πέτρος Ἡπίτης». (Ἐκαστον τεύχος τιμᾶται λ. 80. Ἐκδόται Μπὲκ καὶ Μπάρτ, πλατεῖα Συντάγματος).

ΡΗΤΟΡΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ ὑπὸ Γεωργίου Μιστριώτου. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1903.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΗ ἐκδοθεῖσα μετὰ σχολίων ὑπὸ Γεωργίου Μιστριώτου. Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1903.

ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΟ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ τῶν ἀοιδῶν ἱεραρχῶν Κάσαρείας Ἰωάννου καὶ Προζοννήσου Παρθενίου κτλ. Λόγος Μαργαρίτου Εὐαγγελίδου καθ. τοῦ Πανεπ. Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1903.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ τοῦ ἐν Ἀθήναις Κυπριακοῦ Σολογίου ὁ «Ζήνων». Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1903.

AU MUSÉE D'ACROPOLE D'ATHÈNES par H. Lechat chez Fontemoing frs. 8.

ÉTUDE ET CRITIQUE SUR L'ART ITALIEN par Bernhard Berenson, 2e série, (Londres, George Bell.)